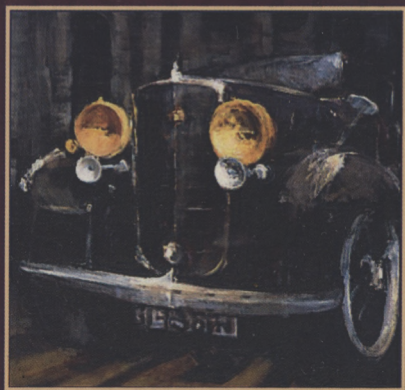

премии. литературы премий

Жан Етност

Port Moyal

ОЗЕРО

Лауреати літературних премій

Port-Coyal

Літературні премії Франції

Prix Aristéion

Prix Goncourt

Prix Médicis

Prix Renaudot

Prix Femina

Prix Interallié

Prix de l'Académie Française

Prix Décembre

Prix du Livre Inter

Prix Goncourt des lycéens

Prix des lectrices de Elle

Prix France-Culture

Prix de l'Imaginaire

Prix de Flore

Prix des Deux Magots

Prix Novembre

Prix Roger Nimier

Prix Cazes

Жан Енноз

ОЗЕРО

Port Moyal
2004

ББК 89.8

Е – 44

Переклад з французької
Лариси Федорової

Редагування
Олександра Шарварка

Художнє оформлення
Юлії Колактіонової

Cet ouvrage a été publié dans le cadre du Programme d'Aide à la Publication "SKOVORODA" de l'Ambassade de France en Ukraine et du Ministère français des Affaires Étrangères.

Це видання здійснене в рамках Програми сприяння видавничій справі "СКОВОРОДА" Посольства Франції в Україні та Міністерства закордонних справ Франції.

Переклад здійснено з видання:
Jean Echenoz, "Lac"

ISBN 966-7068-09-9

© Les Éditions de Minuit, 1989
© Видавництво "Port-Royal", 2003

Телефон міг продзвонити й двічі, та Віто знав, що слухавку не зніме. Як завжди, встаючи з ліжка, він спершу пристібав ногу, а тоді одягав штани: все одно телефон ніколи нічого доброго не скаже, та й, зрештою, за будь-яких умов нога – ближче до тіла.

Віто Піранезе не перший день носив протез, і той давно перестав його дратувати. Звичним рухом ремінці ковзали в пряжки, залізний язичок яких сам ставав перпендикулярно до шкіри біля належної дірочки. Від телефонного дзвінка ремінці самі встромились у шпеньку пряжки. Віто легенько пропустив їх у петлі, нарахувавши вже чотири дзвінки. Після п'яти-шести сигналів люди, зазвичай, кладуть слухавку.

Коли у тісній кімнатці пролунало десять-дванадцять дошкульних дзвінків, обличчя Віто Піранезе спершу сіпнулося, потім його перекосило від подиву. Телефон наполегливо дзеленчав, заповнював собою все малогабаритне однокімнатне, замале на двох помешкання. Дзвінки розтинали простір, бігли навперейми один одному,

спліталися зі своїм відлунням, утворюючи такі собі цілісні сполуки. Та коли відтленькало двадцять п'ять разів, Віто здогадався таки, звідки телефонують.

Тепер він уже, мабуть, не замовкне, відтак Віто не квапився. Перевірив надійність своєї штучної кінцівки, провівши пальцем попід застібками і відцентрувавши кожен ремінець під належною зморщечкою. Тим часом дзвінки проливалися зливою, іскорками граду відлітали від шпалер, на яких рясніли пришпилені фотографії грудастих білявок. Десь так на п'ятдесятому дзвінку Віто Піранезе підвівся і, не шкутильгаючи, пішов до телефону, що стояв на буфеті біля обігрівача. Витягнув із шухляди кулькову ручку, притиснув кінчик до блокнота у клітинку, так, щоб одразу можна було писати, підніс слухавку до вуха і озвався: “Так”.

– Піранезе? – запитав чийсь голос.

Це був той самий жіночий голос, що й колись, лагідний і водночас категоричний, такий, що не терпить заперечень. Віто подобалось уявляти собі власницю такого голосу, її, безперечно, владну вдачу, обриси її тіла, які, звичайно ж, нагадували форми тих, кого він розіп'яв на своїх шпалерах – довгоногих білявок з платиновим волоссям, багряними губами, білими, немов із слонової кістки, зубами і бронзовими бюстами – такі підкорюють цілком і повністю. Отож, почувши прізвище, Віто підтвердив: “Так. Так, це я”.

Тринадцять, сорок сім, чотирнадцять, – промовив голос. – Повторити?

– Повторіть, будь ласка, – попросив Віто.

Вона повторила. На другому кінці проводу говорила висока молода жінка, справді білява, тільки у строгому, як лицарські лати, костюмі. Вона сиділа за письмовим столом, заставленим телефонами, що озивалися найрізноманітнішими відтінками мелодій. Одні – з клавіатурою, інші – з неймовірною кількістю кнопок. Праворуч, у ніші шафи, кажанами спочивали кілька підвісних досьє, а ліворуч, у межах досяжного – полиці з факсами, ксероксами, комп'ютерами. Вона поклала слухавку і повернулася до теж не низенького на зріст чоловіка, який, зосереджено похмурий, стояв поруч у темно-синьому костюмі. Ось уже кілька хвилин він, немов загіпнотизований, відчуженим і водночас плотолюбним поглядом, незмигну спостерігав за молодою жінкою. “Ну ось, – сказала вона, – справу зроблено”. “Гаразд, – відповів чоловік, – тепер попередьте, що я вже тут”. Знявши слухавку з іншого телефону, вона сповістила про прихід полковника Сека.

– Порядок, – сказала вона, – він вас чекає.

Полковник попрямував до кабінету з подвійними дверима, постукав і, не дочекавшись запрошення, увійшов до набагато просторішого, довгого кабінету, на бічних стінах якого висіли картини, портрети державних діячів, написані у класичному стилі, а під склом лежали екзотичні предмети, подаровані іноземними колегами під час офіційних зустрічей. У кінці кабінету, за письмовим столом у стилі Карла X, спершись на лікті, схилювався над прямокутним аркушем паперу тендітний чоловік. З куточка рота не випадав недокурок, і одне око заволокло

цівкою диму. На столі жодного досьє, на весь кабінет жодної книжки, лише два олівці – червоний і чорний – та ще цей білий прямокутник паперу.

Чоловік показав полковнику на крісло, подав йому пачку жовтих “Голуаз” зі смаком меріленд. Вони вже стали раритетом – ці цигарки знайти непросто, їх треба спеціально замовляти, одним словом, їх уже ніхто, окрім нього, сьогодні не курить. Трохи замацаний, вже багато разів чищений сіро-димчатий костюм чоловіка натякав на те, що він тіньова, віддалена від трибун і державних органів, неприступна для публіки людина. Його імені не знають, проте той факт, що Державне управління тютюнових фабрик все ще випускає тільки для нього жовті “Голуаз”, трохи проливає світло на його впливовість. Від куцого недопалка він прикурив нову цигарку. “Дякую, – відказав полковник, – у мене свої сигари”.

– То на чому ми зупинились? – поцікавився Меріленд.

– Все налагоджується, – сказав полковник Сек. – Хочу лише перевірити, чи Шопен не злиняв. За тиждень знатиму точно, і ми почнемо. Механізм запущено.

2

Отже, 13, 47, 14. Запам'ятати записані в блокнот цифри для Віто Піранезе було нескладно. Сорок сьомий – рік його народження, всі знають, що означає цифра тринадцять, ну а чотирнадцять – наступна цифра за попередньою. Запам'ятавши інформацію, він спалив нотатки у раковині, змив попіл водою, відшкріб жовті й брунатні

залишки, що прилипли до емалі. Потому натягнув штани, глянув на годинник і знайшов сумку.

За дві години Віто стояв перед Північним вокзалом, увінчаним просто неба височенними замисленими скульптурами в тогах. Вважається, що вони зображають кілька міст, де мерзнуть люди. Як валіза мандрівника, що об'їхала увесь світ, обклеєна готельними ярликами, або лист, що довго блукав і повернувся весь у різноманітних штемпелях, так і слово *Північ* було вигравіруване геть по всьому фасаді, в центрі якого, нагорі, над скульптурним оздобленням з датою спорудження вокзалу (1894), баштовий годинник показував час (12:36). Віто довелося трохи перечекати навпроти, у барі “Місце зустрічі бельгійців”.

Отож, згідно з інструкцією, о тринадцятій годині Віто сів у автобус номер 47, який снує від вокзалу до фортеці Бісетр, і приготувався здійснити передачу десь поблизу чотирнадцятої зупинки. Автобус був майже порожнім, і він вмоствився у глибині салону, біля вікна, ліворуч по ходу автобуса, де сидіння були одне проти одного. На протилежне, вільне сидіння, Віто поклав сумку, таку собі торбинку з пожмаканої вивареної шкіри – остання її стадія, до того, як вона перетвориться на картонку. Щоразу, коли Віто доводилось брати цю сумку, він запитував сам себе, якій нещасній, мерзлякуватій, немилій і нездоровій тваринці зникаючого виду могли служити шкурою ось такі лахи.

Сорок сьомий легенько повз угору бульваром Мажанта. На зупинці Фобур-Сен-Мартен пасажирів вийшло

мало, зайшло ще менше – перукар пенсійного віку, мати-одиначка, двоє камерунських студентів. Погода була ясна, пасажирів небагато, в салоні панувала мирна атмосфера, як на сафарі-екскурсії, під час якої фотографують диких тварин. Ідеальний час, щоб поспостерігати, як викинуті на тротуар трудяки шукають собі щось попоїсти, а між цим ділом, обіймаючись та цілуючись, виставляють напоказ своє кохання. Коли перетнули Сену, світило у березневому небі ще намагалось пробитися крізь хмари, доки ті не проковтнули його цілком.

Автобус зупинився біля собору. Без будь-яких на те підстав (ну яке там у березні сонце?) Віто начепив на носа чорні сонцезахисні окуляри. Двері з шумом відчинилися і впустили двох нових пасажирів – дівчину і худорлявого старого. Дівчина забрала здачу, щось сказала водієві, від чого той задоволено усміхнувся і в боковому дзеркальці засвітилась його сердечна вдячність, в той час як чахлий старий з тонесеньким портфелем просувався до середини салону, хапаючись за слизькі перекладки та занадто високі поручні. Визираючи з-за своїх фірмових “Ray-Ban”, Віто Піранезе спостерігав за тим, як наближався той худючий робот. Кашне на шиї та біфокальні окуляри видавали в ньому вкрай виснаженого, вже ні на що не здатного, колишнього вчителя англійської мови одного з приватних навчальних закладів. Його пошитий десь на зорі впровадження обов'язкової освіти портфель, теж готовий скінчити свій тернистий шлях, міг витримати щось дуже легесеньке – бланки соціального страхування і пенсійних виплат, рецепти або ж рентгенівські знімки.

Він бехнувся на сидіння навпроти Піранезе, ближче до проходу, поставив перед собою портфель, поклав долоню на сонячне сплетіння і, нарешті, видихнув. Автобус різко зрушив з місця, і старий потилицею злегка стукнувся об спинку сидіння, потім заплющив очі і зціпив зуби, бо сидів спиною по ходу автобуса.

Коли на зупинці “Банківська” автобус рвучко загальмував, старий раптом розплющив очі, скочив як людина, яка спізнюється, і заквапився до виходу. Віто бачив, як той перейшов проспект і попрямував до диспансеру. В руці він тримав сумку із шкіри нещасної тваринки. А Віто поклав собі на коліна вірний старенький портфель і погладжував його мирську шкіру до площі Італії, де пірнув у метро. Повертатись додому звідси було довше, зате без пересадок.

Повернувшись у своє однокімнатне помешкання поблизу Лом'єр, Віто Піранезе одразу ж дослідив вміст портфеля. На копіювальному папері мигдалево-зеленого кольору були надруковані прізвища та імена (Шопен Френк, Ерік, Жорж), адреса (проспект де Терн), а також денний розпорядок об'єкта, за яким належало слідкувати сім днів поспіль. Піранезе мав встановити щонайменші відхилення від цього розпорядку. На двох фотографіях – зображення досить худого, світловолосого чоловіка у світлому костюмі, на вигляд трохи молодшого за Піранезе. Одна із фотографій була кольорова і давала змогу розгледіти тон жовтизни волосся і пісочного костюму. На обох – так званий Френк Шопен за кермом автомобіля і коло ручного возика на тлі бухти Ангелів або ж бухти

Мамонта. Віто жадібно, боляче усвідомлюючи удари власної долі, розглядав фотографії, а вже наступного дня по обіді сидів на лавці Ботанічного Саду, поблизу центрального входу, і чекав на свій об'єкт.

Піранезе трохи змерз. Худорлявий, з гострим профілем, з чорним блискучим, як у перук, волоссям, з темними очима, що палали як у лихоманці, Віто поясницею сперся на лавочку, ногу, яка не згиналася, витягнув прямо перед собою. Він підозріло поглядав на небо, мерзлякувато стискаючи кулаки в кишенях куртки, яка була б доречно десь так за місяць, але ще залегка для цієї пори року.

До того, як Віто Піранезе взявся за теперішню роботу, у нього були інші професії. До травми працював тренером з баскетболу, потім маклером на ринку кольорових металів, до від'їзду Мартін – комівояжером і, нарешті, фотографом-ретушером. Ніде йому не таланило за винятком одного-єдиного разу, коли, працюючи ретушером, вдало прислужився поважним статечним особам. Ним зацікавились, його двічі викликали на співбесіду. І ось тепер, завдяки колишнім клієнтам, яких відтоді ніколи не бачив, Віто регулярно вистежував тих людей, на яких йому вказували за встановленим протоколом – безперервні телефонні дзвінки і три цифри, автобус, обмін сумками. Автобуси завжди були різними, а сумки одними й тими ж від часів Мата-Харі. Завдяки цьому заняттю він мав з чого жити, міг час від часу бувати в кінотеатрі, читати газети, дивитися тижневі телепрограми, отож, решту свого життя Віто присвятив тому,

щоб забути Мартін.

Звичайно, було ще місце водія, яке йому не дуже певно обіцяли, але через ногу він не покладав на нього великих сподівань. Отож, не дуже поблажливо поглядаючи на небо, він зиркав і в інших напрямках: праворуч статуя Емманюеля Фрем'є зображала ведмедицю залізного віку, яка розправлялася з чоловіком; позаду – його машина, маленький пурпуровий форд з автоматичними дверцятами, ховалась між двома величезними, двоповерховими автобусами, блакитними, як стяг люксембурзького королівства; ліворуч – над головним входом до Національного історико-природничого музею, прикрашеного кам'яними хижачками, такими ж таки камінними папороттю, омарами та ящірками, – кам'яний орел пас очима вокзал Австерліц.

Коли з дверей головного входу музею вийшов власник пісочного костюму, Віто встав і попрямував до виходу з парку, щоб випередити його. Тим часом Шопен пройшов повз бронзову статую Барбедієна, фрагмент якої зображає Емманюеля Фрем'є за ліпкою ведмедицївбивці, і попрямував до свого невиразного кольору німецького купе з кузовом *Karman-Ghia**. Сидячи у форді, Віто сфотографував, як Шопен сідає в свій купе, потім розвернувся так, щоб можна було рушити будь-якої миті.

Karman-Ghia мчала на захід вздовж лівого берега

---

* Культовий автомобіль 50-х років ХХ століття, який належить концерну Volkswagen. – (Тут і далі примітки перекладача.)

Сени. За нею пурпуровий форд, у якому радіоприймач ловив на середніх хвилях лише дві-три станції. Намагаючись настроїти радіоприймач, Віто методично відновлював у пам'яті запланований розпорядок дня Шопена. Він був спокійний і зосереджений, хоч перед червоним світлом світлофора – Шопен готувався переїхати по мосту Альма на інший берег – від пісні, яку полюбляла Мартін, його очі зволожніли, а на другому березі він уже давився слізьми.

3

Коли над Єлисейськими Полями довго ллє дощ, то доки він не вщухне, люди, що не дуже поспішають, шукають сухий закуток. Ховаються вони на критій автобусній зупинці, у торговій галереї, у касах кінотеатру, попід піддашками. Єлисейські Поля вже давно облюбували кілька фірм, які випускають розкішні автомобілі. Тут у виставкових залах стоять на новеньких шинах їхні прототипи – такі собі готові до стрибка хижакі – дуже дорогі моделі. Люди, які дозволяють собі покружляти навколо них, ховаючись від негоди, ніколи не зможуть їх придбати.

Справжні опали у скриньці – під капотами виблискують блоки дванадцятициліндрових двигунів, гідростовхачі, карбюратори з двома змішувальними камерами для висхідного і низхідного потоків. Натовп мовчки кружляє навколо, не наважуючись доторкнутись, групки по двоє-троє стиха порівнюють механізми під плас-

тинчастим лобовим склом. Сміливцям, які наважуються відчинити дверцята, бракує духу зачинити їх. Але в тих самих залах є й віддані душею і тілом рідній фірмі елегантні молодики, які знаходяться там, щоб переважно повпадати за темпераментними співробітницями з пристрастними очима, безцеремонно погрюкати кожними дверцятами, які попадаються під руку. Це брязкання зливається в гармонійний, мажорний і плавний акорд, схожий на те, як звучать у вакуумі ключі нового тенорового саксофона. Ті, що кружляють навколо нових моделей, захоплені звуком, але до молодиків приязні не відчують.

Біля секції мерседесів стало видно, що дощ ущух. Надворі знову з'явилися люди, спершу десятків силуетів, потім з півсотні, а невдовзі з'являться й тисячі. Серед них і силует Френка Шопена, як годиться, у світлому костюмі, якого, щоправда, не розгледити під темно-синім плащем. Над Шопеном, на захмареному небі, що вже починає вияснятися, лантухами висять дві величезні світло-сірі хмари, а з них скочується кілька прозорих, як сльоза, краплинок.

Елисейськими Полями Шопен ішов з дому, у кишені його плаща лежала коробочка, маленький контейнер з плетеного дроту, а в ньому – жива муха. За круглим майданом удовж проспекту зеленим килимом починається зона дерев, пообіч – широкі тротуари, які переходять у сквери. На одній з лавок у першому сквері на колінах у юнака сидить краля і хтозна-чого заходиться сміхом. На лавочках інших скверів кілька груп тих, хто знайшов

собі тимчасову роботу, безмовно поглинають свій йогурт. Віто Піранезе, звичайно ж, неподалік, просто він не вирізняється з-поміж цих силуетів. Вже тиждень, як він слідкує за Шопеном. Щовечора, у визначений час, у нього тріщить телефон – дзвонить висока блондинка, і Віто дає повний звіт про ще один день Шопена. Щоразу жодних відхилень у запланованому розпорядку. Це вже останній день стеження, Віто відчуває полегшення. Хоча щоразу одне й те саме – до клієнта зникаєш. Шопен йде до площі Згоди. Небо майже висохло.

Посеред проспекту наражалися на небезпеку туристки з американського штату Вісконсін, а може, з німецької федеральної землі Шлезвіг-Гольштайн. Потоки машин, що рухались у протилежних напрямках, притиснули їх з обох сторін, а вони собі преспокійно фотографувались на фоні Тріумфальної Арки, яка бовваніла віддалік і спроквола помахувала своїми запобіжними сітками та велетенським прапором. Та ось, здіймаючи смерч гудків і сирен, розчищаючи асфальт проспекту і вмить відганяючи перехожих від борту тротуару, до Єлисейського Палацу стрімко промчало щось схоже на невеличкий офіційний кортеж. Шопен бачив усе: і туристок, і автомобілі, бачив він і офіційний кортеж.

Помітив Шопен і молоду жіночку. Вона йшла від круглої площі проспектом йому назустріч, прикрившись від дощу поліхромною акриловою хусткою, розцяцькованою сценами подвигів Тарзана. Шопен глянув на неї, як і на інших. Але, щойно їхні погляди стрілися, як обоє вже не могли дивитися ні на що інше. Погляди злилися,

мов закохані в обіймах. Шопен збентежений, йому перехопило подих, кинуло в піт, атож – це кохання з першого погляду! Серце закалатало, ось-ось випорсне з грудей назустріч своїй погібелі. Жінка пройшла повз нього привабливіша, від будь-якої з найшаленіших красунь “Мазераті”.

Та все це промайнуло зі швидкістю світла. Той погляд – шок, вулкан. Шопен на мить завмер, втратив голову, а коли обернувся – вже й сліду її не стало. Із Сюзі Клер він познайомиться за інших обставин.

Три дні потому Блок влаштував вечірку. Набилося чимало гостей. Окрім безбарвних співробітників лабораторії, прийшли їхні дружини: кілька гарненьких, решта – так собі, нічого особливого. Із більшістю запрошених Шопен не був знайомий, до них належали троє публіцистів, двоє рентгенологів з Дуе, викладач світової культури з художнього училища та ще двійко-трійко камерунських студентів. Шопен, сидячи на зеленій канапі, втішав Блока, якого цього року не обрали до приймальної комісії, коли раптом помітив її. Вона, в чудернацьких зелених шатах з широчезними плечиками і блискавкою по діагоналі, самотньо стояла біля столика із пляшками шампанського.

“І водночас із профспілками жодних проблем, – зітхав Блок, розминаючи цигарку “Кравен”. – Пригадуєш наслідки недовіри, висловленої Флюшеру?” Та Шопен уже скочив зі свого місця і поспішив до Сюзі Клер. Він не обтяжував себе заздалегідь підготовленими вибаченнями: голова порожня, серце шалено калатає, ось-ось

вистрибне – він автоматично запевнював себе, що це природно.

Ні, вони не згадали про зустріч на Єлисейських Полях, хоч це й могло бути вдалим приводом для знайомства. Вони все почали з нуля. Відрекомендувались один одному, дещо розповіли про своє життя. З'ясували, цікаво ж знати, скільки спільних друзів звело їх у Блока? – таких не було. Шопен пильно розглядав Сюзі Клер, погляд ковзнув по її плечах, через груди – до безіменного пальця на лівій руці, на якому не було обручки, хоч мала, сама ж сказала, чоловіка, який працював у Міністерстві закордонних справ і який відгукувався на ім'я Освальд. “Ну, – сказав Шопен, – а я цікавлюсь мухами”.

Вона усміхалась, і він розповів їй дещо про мух, яких вивчав: про бурих, рудих, червоних, помаранчевих, бузкових, про склоподібних і залізомістких з жовтими колінцями, зеленими або яскраво-синіми очима, про комічне у їхніх звичках. А оскільки їй закортіло поглузувати з його краватки, гаптованої слоненятком, Шопен запросто перейшов на звички слонів: тих, які колись поселились по той бік Альп; тих, які гуляли вулицею Сен-Дені та були натурою, з якої, ще підлітком у Дієпі, він ліпив бивні.

Дитинство Сюзі Клер, тоді вона була ще Сюзі Морено, пройшло в Блуа. Це місто залишилось чорнобілим каламутним спогадом, хоч на зорі юності Сюзі була там принцесою Зюп: ніщо не обходило без неї ні на автостоянках, ані на підвалинах веж, ані біля річки чи біля фліппера.

Все це розповідалося, певна річ, не одним махом, а частинами, впродовж тижня, протягом трьох побачень, і часом хронологія подій порушувалась. Спочатку в неділю у кіно, в темряві кінозалу поміж спалахів рухливих кольорів та нервово-збудженого верещання скрипок, де вони нерухомо сиділи пліч-о-пліч. Потім у четвер у Шопена, захоплені один одним, вони одразу ж кинулись в обійми, здригаючись і тремтячи, і тіла їхні брались колючками, наче при зануренні у воду. Та вже наступної неділі у саду імені Шекспіра, що у сквері Пре-Кателан, Сюзі, аж надуважно розглядаючи свої нігті, заявила, що, мабуть, їм не варто більше зустрічатись. “А я, – сказав Шопен, – так не думаю”.

Неподалік темно-синіми привидами згорблені садівники вовтузились над одним із країв ландшафтного коридору, який мав би зображати сцену з “Макбета”. “Ну, – ніжно озвався Шопен, – ну, що з тобою? Це через твого чоловіка?” У відповідь вона знизала плечима – ні. Швидко, як “цвірінь” горобчика. Похнюпившись, Шопен тупцює коло молодої жінки, спостерігає за своїм відображенням у ромбоподібних скельцях її сережок, легенько вдаряє долонею по кичках вереску, розганяє відьомські тіні, а Сюзі тим часом оповідає, що сталося з Освальдом.

4

Коли Сюзі познайомилася з Освальдом, у нього був лише чорненький мотоцикл, на задньому сидінні якого

вона відразу ж і вместилася. Потім вони цілісіньку ніч гасали містом. Від швидкості та холодного повітря на очах Освальда виступали сльози, вітер гнав їх скронями і вони опинялися на губах Сюзі, яка міцно притиснулась до нього ззаду. Кілька склянок у допізна відкритому барі не змили солоного присмаку. А через кілька місяців у них народився синок Джимі. Після трьох квапних переїздів у межах міста Освальд поміняв мотоцикл на легкий автомобіль з кузовом “універсал”, а згодом із столиці вони перебрались у передмістя.

Сталося це шість років тому, коли Джимі ще не було й півроку. Вони опинилися в новому помешканні, у самому центрі нового містечка на південному сході від Парижа. Міністерство закордонних справ часто посилало Освальда у відрядження, переважно до Женеви, на два-три дні. Щоразу він зупинявся в тому самому готелі. Приїхавши, одразу телефонував Сюзі, а наступного дня на стосі розкритих папок з численними статистичними даними, діаграмами та графіками писав їй листівку.

Взимку з вікна готелю, що виходило на шосе, де працювали снігоочисники, Освальд, вже підписавши листівку, розглядав злинялі тролейбуси, які тихо снували туди-сюди. Все здавалося приглушеним, звуки такими розрізненими, неначе на далеко вже не білосніжному тротуарі яскраві силуети школярочок у куртках з капюшонами захистили усі вуха світу протишумовими кульками-затичками. Текст на звороті листівок був завжди лаконічний, цілком інтимний, емоційно забарвлений (цілюю в те саме місце, що й у вівторок) або цілком

інформативний (покоївка, як дві краплі води, схожа на Софі). А з лицьового боку – женецьке озеро у різні пори року або ж фасад готелю з дірочкою від шпильки, щоб позначити вікно його номера. Листівки, зазвичай, надходили вже після повернення Освальда.

Впродовж суворої зими, протягом якої здобуто дві перемоги – Джимі почав ходити і навчився вимовляти куценьке “ні” – Освальдові доводилось бувати на березі озера ще частіше. Одного разу, коли він був у відрядженні, вдарили такі морози, що порозривало і водостік, і труби. Лід підпирав карнизи мармуровими каріатидами в оздоблені сталактитів, а з Женеві – ні дзвінка, ні картки. Після повернення Освальд оголосив, що ця поїздка остання, що йому більше не доведеться їздити до Швейцарії. З цієї нагоди він привіз дружині запонки із вмонтованими у них двома маленькими компасами, які під випуклим склом показували точнісінько на Північ. Поки Сюзі шукала блузку, щоб одразу ж начепити їх на манжети, Освальд, відвернувшись до вікна, заговорив про переїзд. Цикл женецьких нарад закінчено, тепер йому доведеться частіше бувати в міністерстві, може, простіше повернутись до Парижа та й, зрештою... “Мені вже тут трохи обридло, що скажеш?”

Невдовзі вони дізналися про помешкання, яке площею і розташуванням – на Півночі Парижа, на межі фешенебельного і найгіршого секторів сімнадцятого округу – цілком би їх влаштувало. Вікна на вулицю, здавалося, нависали над коліями, на яких не вщухали потяги вокзалу “Сен-Лазар”, а з вікон у двір відкривався краєвид

на дві фабрики – фабрику дзеркал і хтозна-яку, але її височезна труба постійно викидала густу хмару дуже білого диму.

Отож, вже через кілька днів їхні кімнатні рослини і меблі стояли на тротуарі, здивовано переглядалися, стурбовані від'їздом у невідоме, потім їх вантажили разом з ящиками книжок і паками одягу в зелений вантажний фургон, на боках якого світло-зелений гепард символізував швидкість. Для перевезення цінного майна – шести картин, дюжини прикрас, дуже тендітного кришталевого сервізу і kota – сусідка згори, Жаклін Монтей, позичила свою машину, звичайнісінький фіат, яким сама їздила зрідка. Сюзі з маленьким Джимі у колісці на задньому сидінні мали виїхати першими, а Освальд приєднався б до них, щойно всі течки завантажуть у його легковик.

Найрізноманітніші теки: з гумовими і дротяними застібками, колечками й гачками, з'єднані спіраллю або заціпками; на тильному боці деяких з них була дірочка, за яку можна було їх витягти просто пальцем. Блакитні чи світло-брунатні, вони за алфавітом вишикувались уздовж трьох стін Освальдового кабінету, від підлоги до самої стелі, досить стрімко та й ще двома рядами. Освальд саме позвалював на переднє сидіння теки від “А” до “Д” і тепер, руки в боки, обмізковував, через які ж із них, на букву “Р” чи на букву “Щ”, не зачиняться задні дверцята. Від'їжджаючи, Сюзі здалеку послала йому поцілуночок, Джимі розмахував кулачком над одноногою лялькою, а Освальд, думаючи про своє, махнув їм рукою. Короткозорі очі усміхались, але думки його були

ген далеко.

Сюзі Клер, їдучи Кретей-Солей до повороту на автостраду, думала, що оце востаннє вона у передмісті. Праворуч пропливали кубометри Вінсенського лісу, ліворуч – гектолітри Сени, потім Марни. Джимі майже одразу заснув. Коли Сюзі нахилилася вперед, поглядаючи у бокове скельце, як там Джимі, і пасок безпеки врізався їй у груди, вона пригадувала, як і сама щонеділі сиділа на задньому сидінні кремово-бордової “Аронди”, коли її знервовані батьки кружляли навколо Блуа, вдаючи прогулянку. Підрахувала, що Джимі почне щоп'ять хвилин перепитувати “коли приїдемо?” не раніше, аніж за чотири-п'ять років. Коли Сюзі поставила фіат біля огорожі залізничної колії, над вулицею де Ром, як над Австерліцем, сяяло сонце. Вантажівка вже стояла біля нового будинку, чоловіки із ніжно-салатового “гепарду” зігнулися кожен під своєю ношею. За важкі меблі бралися одразу по кілька чоловік.

Хоча Освальд і походив зі знатного роду, у спадок йому не дісталось ніяких меблів. Добро Сюзі – тільки велика плетена валіза, яку виділив зі своєї м'ясної лавки один з її дядьків. Отримавши підвищення до рангу тумбочки біля ліжка – після того, як зазнала гіркої долі серед тирси, холоду, масного кахлю, позбавлена кращої перспективи, аніж зберігати впродовж свого речивного життя брудне шмаття і закривавлені ножі – ця валіза тепер і не сподівалась на затишну старість у теплі. Зараз вона була напхана пухнастим зимовим одягом з хутра, кашеміру, ангори, і ось дужа чоловіча спина зносила її на

висоти вулиці де Ром. Отож, за винятком цієї валізи, Освальд і Сюзі разом придбали свої меблі, часом омріяні у стилі першої третини століття: імітацію крісла *Марселя Бреєра**, стилізовану під *Ежена Шона*** етажерку або письмовий стіл у стилі *Рене Пру****, модернізовану лампу *Едуарда-Вільфріда Бурке***** – такий вже був смак у Сюзі.

Сюзі влаштувала Джимі посеред найпросторішої кімнати, в обкладеному ковдрами манежику, у товаристві пелюшок і гумових цяцьок. Звідти малий міг пречудово спостерігати за метушнею переїзду. Потім вона обійшла квартиру. Коли вантажники з дужими руками лагідно питали її: “Мадам, куди це поставити?”, вона усміхалась у відповідь, кліпаючи повіками і знизуючи плечима. Коли роботу закінчили, Сюзі залишила на чоловіків дитя (вони смиренно схилилися над колицкою!), а сама побігла по пиво. Якусь мить вона блукала кварталом, доки знайшла відкриту арабську бакалійну лавку. За касою стояло зовсім молодесеньке дівча, і Сюзі охопило бажання обійняти його. Додому поверталась вже іншою дорогою. Йшла швидко, прямою ходою, міцно стискаючи у руках свій пакет.

Як тільки зелені “гепарди” втамували спрагу і подалися до своєї вантажівки, повистрибували на сидіння і, все ще хекаючи, від'їхали, Сюзі поставила біля столу два

---

* Французький архітектор 20-х років ХХ століття.

** Французький митець 20-х років ХХ століття.

*** Французький архітектор, художник, представник декоративного стилю в мистецтві 20-х років ХХ століття.

**** Французький митець 20-х років ХХ століття.

стілці, посадила на них Джимі з фломастерами і знову майнула знайомитися з будинком. Тикаючи печивом то в рот, то в ніс, Джимі незабаром взявся шкрябати стіл другим кінцем зеленого фломастера. Сюзі підбігала до нього по червоний фломастер, щоб накреслити якийсь план або схему розміщення меблів у кухні, записати ту чи ту думку про облаштування спальні. І тільки коли дитина почала вередувати і кімнатами відлунув невиразний дитячий вереск, вона помітила, що досі не зняла пальта. З цього моменту Сюзі почала автоматично зиркати на годинник.

Приїхавши, вона одразу увімкнула опалення, але повітря ніяк не прогрівалося, тепло ще довго поглинали клунки, ящики, меблі. Сюзі розстебнула на собі пальто, на Джимі куртку, у яку він був закутаний по самі вуха, встромила штепсель радіоприймача у розетку, увімкнула радіо, пробіглась по двох-трьох радіостанціях і вимкнула його. Стемніло, і вона увімкнула дві лампи – звичайну і *важенфельдівську**, – згадала про телефон, як раптом згадують про забуту тваринку. Телефон і справді висів у найтемнішому кутку однієї зі спалень, прикріплений шнуром до стіни, як влітку до стовпа прив'язують забуту кимось собачку.

Ось і ніч настала, горять усі лампочки, нагодований Джимі спить у своїй ще не облаштованій кімнатці, а Сюзі весь час висить на телефоні. Але в колишній квартирі ніхто не відповідає, Жаклін Монтей нічого не знає, нічого не відомо й братові Джо, не в курсі й подруга

---

* Wagenfeld – конструктор меблів 20-х років XX століття.

Бланш. Зателефонувала навіть одному типу на ім'я Орст, який ще до знайомства з Освальдом, коли працювала фотомоделлю, вряди-годи виконував обов'язки її агента і коханця. Розгублена, вона телефонує до міністерства, але о такій порі вже нікого немає, окрім чергового, який і не може, і не хоче нічого знати. Вона згадує про одного з Освальдових колег, дружина якого до непристойності напилась на заключному прийомі Віденського конгресу, але тому колезі теж нічого не відомо, відчувається тільки, що він у спальні сам, у халаті, а дружина десь на курорті у Сен-Аман-Лезо. Вже пізно, Сюзі дає телефону перепочити. А що, як Освальд увесь цей час телефонує їй?!

Коли за годину приїздить її брат Джо, Сюзі сидить і, нічого не бачачи поперед себе, автоматично гортає жовті сторінки якогось телефонного довідника. Джо цілісіньку ніч обдзвонює лікарні, поліційні відділки, та все дарма. Як завжди, Сюзі погано спить. Наступного дня вона знов телефонує до міністерства і просить з'єднати її з секретарем або заступником Освальда, його помічником, співробітником, не знаю з ким, але хоч із ким-небудь. Її з кимось з'єднують, цей хтось переадресовує її іншому, а той до іншого і так відфутболюють на дюжину номерів, два-три з яких постійно зайняті. Врешті-решт, видно, в усій установі неможливо дізнатися щось більш-менш конкретніше. Але поліція приїздить сама, бо Сюзі ж звернулася до міністерства.

Поліція нічого напевно не знає. Поліцейські їздять до Сюзі, вона їздить до них. Протягом наступних днів вони знову навідуються, і вона теж вкотре сидить у поліції,

справа затягується, нічого не знаходять. Освальд безслідно зник, як зникає в океані дрібна ринь. Вночі нема жодного свідка, який бачив би, як вона безгучно падає в глибини чорних вод, як її сплеск непомітно розчиняється у реві океану. Таке враження, що нічого й не сталося. І відтоді – жодних новин, окрім того, що десь так за тиждень після переїзду зателефонує з Вільжюіф хазяїн одного з гаражів. Цей чоловік розповість, що тиждень тому перед гаражем йому залишили порожню легкову машину з кузовом “універсал”, у бардачку якої в конверті лежали ключі, документи на машину, гроші за паркування протягом семи днів та адреса якоїсь мадам Клер, що мешкає у сімнадцятому окрузі. Він запитає, що йому тепер робити з цією машиною. І відтоді вже геть ніяких новин. І так спливе шість років.

5

Виїхавши із саду імені Шекспіра, вони перетнули Булонський ліс. Karmann-Ghia їхала у затінку дерев, по радіо звучав джаз у виконанні Нета Кінга Коула, Сюзі безупинно розказувала про Освальда. Значить, він точнісінько такий, як і Шопен: співробітник установи, що займається описом різноманітних явищ, висуває гіпотези і відкриває закони. Відмінність лише в тому, що Шопен вивчає природу мух, а Клер мав справу з політикою різних угруповань. Як тактовна людина і науковець, Шопен уважно ставився до всього, що розказувала про свого чоловіка Сюзі, методично пов'язував одне з іншим,

так, неначе йшлося про дослідження нового типу афаніптерів, дбайливо підключав свідомість, щоб не зациклитись на запитанні: “На біса мені здався цей тип?”

Ось і вулиця де Ром. Дитини вдома немає, відвезла на вихідні до Блуа. Сюзі запропонувала випити чаю: “І більше про це не говоритиму...” Але зі спальні вона вийшла з великою плескатою скринькою, відкрила її: на тлі кипи фотознімків – ідентифікаційні папери розміром з невеличкі фотографії.

Знімки приватного життя: шлюбна церемонія в мерії четвертого округу. На одному Сюзі показує свого батька – невисокого, худорлявого чоловіка з каламутними від сорокап'ятирічного чинбарства очима. Знімки професійної спрямованості на закордонних конференціях та конгресах: наприклад, на конференції в Айзенштадті, Освальд – вгорі ліворуч між професором Ілоною Шварц та військовим аташе Асхером Паде, на першому плані усміхаються делегати Вебер і Гігліон. Знімки, можна сказати, змішаного плану – якщо конференції відбувалися у спекотних південних країнах, то Сюзі часто їздила з чоловіком, – ось конференція в Боготі; оце їх притиснули за столиком у ресторані; оце знімок вуличного фотографа, Сюзі блимнула від спалаху, а той відбився на скельцях Освальдових окулярів.

І на кожній фотографії в Освальда Клер гримаса невдоволення, що його фотографують. Ось він аж скорчився, аби не потрапити в кадр, його прямо тягне подалі від фотооб'єктиву. На самісінькому дні цієї плескатої скриньки – посвідчення особи двома мовами, видане ка-

надською владою у зв'язку з поїздкою до Ванкувера. Скупі дані про його особу (5 футів і 9 дюймів, 139 фунтів; специфічні риси, шрами, татуювання, каліцтво: немає), відбитки усіх десяти пальців (якщо якогось відбитку бракує – завбачено на блакитній примітці – уточніть чому; якщо палець ампутовано – це вже на червоній примітці – вкажіть точну дату.)

Незабаром вони опинися в спальні Сюзі, про Освальда ані слова, а потім Сюзі побігла на кухню заварити, нарешті, чаю. Залишившись у спальні, Шопен чув, як вона пореається, чув піцикато кухонного причандалля і булькання окропу, розглядав пришпилені кнопками над письмовим столом картинки – морський порт роботи *Жозефа Верне**, уривок із Зауля Штайнберга. А на стіні навпроти – натурний знімок: 1925 рік, з нагоди ювілею Капуртхала сорок три магараджі позують на килимі кольору сепії. Кольорова фотографія тоді тільки почала своє існування: кілька примітивних блідо-рожевих і блідо-зелених тонів, мабуть темно-жовтий, майже коричневий, так званий брунатний. Її ще цілком можна було б вважати чорно-білою. І під нею – велике ліжко, прикрите лимонно-малиновим простирадлом, цієї миті вкрай пожмаканим, трохи перегрітим від пристрасних любощів.

---

* Joseph Vernet – французький художник і гравер XVIII-го століття.

Два дні потому сонце засяяло по-справжньому: антициклон зробив свою добру справу, зона низького тиску відступила. Шопен щойно вибрав краватку без візерунків – просто блакитна прожилочка на сірому фоні. Зав'язав її, вже готовий вийти, дав кругалю: зайшов на кухню, потім до своєї лабораторії.

Мухи сиділи у плексигласовому каркасі, з вмонтованими термостатом, термометром та індикатором вологості. Всередині каркасу в одному скляному кубі на ложі з тирси лежали личинки, в другому, з тонкої дротяної сітки, метушилися в закритій посудині комахи. Дві з них саме відчули взаємний потяг, і, перш ніж кинути парочці криху свинячої шкурки, Шопену було цікаво поспостерігати в лупу за їхнім блискавичним коїтом.

Час в його розпорядженні був, звітувати про роботу в Музеї не доводилось, так собі дві-три статті на рік – і все. Ніякого тобі режиму, як і жодної жінки в його житті, бо ніяк не міг визначитись: Кароль – занадто гарна, Маріан – не досить гарна. У ліфті чиясь рішучіша за Шопена рука вивела величезними, червоними, немов їх лихоманило, літерами прямо біля пронумерованих кнопок так, щоб адресат не міг не помітити *“Нацера, я тебе кохаю”*. Підпису не було, але Нацера, безперечно, знає, хто написав. Шопен натиснув кнопку, щоб їхати донизу. Перший поверх: грати кабінки ліфта, три сходинки, скляні двері, фойє з двома рядами поштових скриньок пообіч і парадні двері під'їзду.

Щодо пошти: зазвичай якась брошура, якийсь рахунок, рідше – власноручно написаний лист. І майже щодня, відколи Шопен мав необережність випадково потрапити до якоїсь картотеки, два-три адресовані йому рекламні каталоги. Більшість мешканців будинку, навіть не дивлячись, жбурляли цю “пошту” в контейнер у дворі, деякі – одним оком туди зазирали. Шопен же, за звичкою і з принципу, обмацуючи кожен папірець, як обшупують тканину, коли впізнають її на дотик, перечитував їх усі.

Окрім поштової листівки і каталогу спеціалізованої цюріхської книгарні, у скриньці він знайшов кілька рекламних проспектів. Сьогодні рекламки закликали до холостяцького клубу, пропонували послуги сантехніка, листівка з туристичної агенції надихала в таку чудову погоду на круїз по Адріатиці, від Отранти до Венеції з зупинкою в Ріміні. “Ріміні розкриває вам свою душу”, наголошувала листівка. “Господи Боже мій”, – очманів Шопен.

Якесь дівча насилу відчинило парадні двері, промайнуло у фойє і заквапилося до сходів. Кроки дівчинки лунали м'яко, як стрибки молодої мавпочки, що видирається на баобаб, але Шопен нічого не чув – він все ще вивчав листівку. Потім склав її вчетверо, всунув у кишеню куртки, кореспонденцію поклав до іншої кишені і повернувся до ліфту, перечитав “Нацери, я тебе кохаю” і знову піднявся до себе.

Розгорнув листівку на письмовому столі під увімкненою лампою, хоч ясне сонце заливало його вікна. Сходив у ванну по спирт і вату, взяв у шухляді ніж для розрізання

паперу і дві скляні пластинки, всівся за столом і ретельно протер їх спиртом. Ось, схилившись над листівкою, за допомогою лупи він збільшив слово “Ріміні”, добрався до крапки над середнім “і”.

Обміркувавши, під яким кутом найкраще відокремити цю крапку від папірця, Шопен ковзнув лезом ножа під друкарський знак; той відклеївся, відірвався і звалився з Ріміні на одну зі скляних пластин. Шопен притиснув його другою пластиною, скріпив пластини скотчем. Потім підвівся, сховався по слайдоскоп, який лежить у глибині тієї шафи, що стоїть в передпокої, на підлозі біля пирососу, між порожніми валізами і стосами журналів, поміж дюжини пар черевиків, які він не носить. Слайдоскоп припав пилюкою – вже давно під лінзу нічого не потрапляло. Шопен витер пилюку і взявся до роботи.

Мікроплівку проявлено, збільшено, вставлено у слайдоскоп. Її зміст складається з набору літер, позбавлених на перший погляд сенсу, згрупованих по чотири і розцяцькованих то тут, то там чорними квадратами. Шопен кілька разів перечитав шифровку, відновив у пам'яті дві-три елементарні сітки і незабаром знайшов ключ. Текст був зашифрований без особливих каверз. Шопен прочитав його, застосовуючи техніку підстановки подвійного ключа за допомогою таблиці квадратів Віжнера: “Ви не втратили навичок і це добре”, – говорилось у півці. Під текстом стояв підпис полковника Сека, а далі попередження про зустріч, за годину, у сквері Людовіка XVI.

І за годину, штовхнувши дверцята, що вели до скверу – зачиняться самі! – Шопен уже прямував до жертовної церквички, що стояла у самому центрі скверу. На порозі кульгавий сторож у синій уніформі простяг йому новий друкований витвір з описом цієї невеселої пам'ятки: храм кубічної форми з невеличкою банею, що вказує на доричний перистиль. Шопен, спускаючись сходами, прочитав, як завжди уважно, і цей опус. Внизу сходів, перед вівтарем з темного мармуру в темно-синьому костюмі стояв, здавалося, занурений у свої роздуми, шістдесятирічний чоловік. “Давно не бачились”, – озвався полковник Сек, зблизнувши дуже білими зубами.

– Три роки, – уточнив Шопен, – тут ми ніколи не зустрічались, правда?

– Непримітна пам'ятка, – промовив полковник Сек, – нікого ніколи не зустрінеш. Люди не дурні – тут тебе щось пригнічує. Ви маєте трохи часу?

– Залежить від обставин, – відповів Шопен.

– Ну й чудово, – по-своєму зрозумів полковник, – боюсь, найближчим часом мені знадобиться ваша допомога. Будьте в полі зору.

– А я сподівався... – безнадійно процідив Шопен.

– Знаю, прекрасно знаю, – визнав полковник.

Вони вийшли на вулицю, а сторож церквички стежив за ними нагорі зі сходів. Раптом, не звертаючи жодної уваги на Шопена, він заквапився прямцем до Сека, смиренно згорбився, зіниці сторожко визирнули з-під козирка: “Полковнику, пригадуєте Рокета?”

– Щось одразу й не пригадаю, – сказав Сек.

– Рокет, полковнику. Ніч на третє, Бліда, несподіваний наступ бунтівників і Рокет-сангвінік – саксофоніст з четвертого саперного підрозділу. Не пригадуєте? Він зовсім втратив голову, шукає бодай якоїсь роботи, хоче, як я, почати життя спочатку.

– Гаразд, я подумаю, що можна зробити, – промовив Сек. – Нехай підготує свої дані і надішле ось за цією адресою.

Витяг з-під куртки крихітку-картку, скривився, неначе виривав волосину, що виросла не там, де треба. Сторож, довірливий ірис, підійшов ближче. “Що його робити, полковнику, – таємниче прогундосив, – як нам разом з вами допомогти країні?” “Вам дадуть знати – промимрив Сек, – нетерпляче даючи візитівку, – з вами зв'яжуться. А тепер, будь ласка, залиште нас”.

Хапаючи Шопена за рукав і тягнучи його до виходу зі скверу, полковник говорив про те, як важливо подбати про старість цих немолодих людей, надто уражених, щоб боротися далі. “Я, певна річ, не мушу перейматись ними сам, існує спеціальна служба, цілком досвідчені працівники соціальної сфери, але через мене справа просувається швидше. І вони це знають”.

Мовчки дійшов до хвіртки, відчинив її і зупинився на виході зі скверу. Потім знову заговорив – так повідомляють найголовніше своєму гостеві, коли проводжають того до ліфта:

– За кілька днів отримаєте всі інструкції. У разі проблем завжди можете з'єднатися зі мною через таксофон, що на вулиці Лафайет. Ну, ви ж знаєте, на перехресті з

вулицею Блакитною.

Ще якусь мить він уклонявся своїм довгим, дуже лискучим черевикам, розглядаючи свій п'єдестал, потім клацнув пальцями в повітрі, і біля нього миттю загальмувало зелене таксі. Він сів і, зачинивши дверцята, назвав адресу. Зелене авто з полковником помчало на захід бульваром Османн, а Шопен подався в протилежний бік. Якась русява красунечка переходила бульвар з рюкзаком за плечима, е н-н-ні, стривай, – це ж немовля. На вулиці Лавуазьє гостинно розчинила двері порожня кав'ярня. За стійкою бару бармен виглядав, як суддя без практики. Шопен вибрав собі місце навпроти величезної вітрини.

– Еспресо, – крізь зуби процідив замовлення. – І склянку води.

Замовлення віддунило у порожній кав'ярні, і знову запанувала звична тиша, яку періодично порушував неприродний голос фліппера. Щоп'ять хвилин він нагадував про себе одною фразою: “Ласкаво запрошуємо, докторко Бонг!”

Шопен пильно вдивлявся в поверхню свого еспресо, мов на екран, на якому вже з'явилися кадри його першої зустрічі з полковником Секом, інакше кажучи, його вербування. Тоді він переживав занадто паркий період свого життя, і пропозиції полковника видавалися слухними і привабливими: чіткі, приправлені сріблом-золотом і вміло оздоблені крихіткою шантажу – недалечко й до райського куточка – от він і зголосився. Незабаром його навчили користуватись мікроплівками, прозорим копіювальним папером, мертвими поштовими скринь-

ками, мистецтву позбавляти стеження, іншим дурницям. “Знайте, якщо я й берусь за це, то тимчасово, – пояснив стисло, – на рік-два, не більше, затямте гарненько”. “Та, звичайно ж, – одразу погодився полковник, – рік-два, стільки й треба планувати. До речі, коли починали ми, то кращі з нас саме так і говорили”. “Ласкаво запрошуємо, докторко Бонг!”

Шопен одним духом вижлуктив цей пречудовий спогад, розслабився на стільці, порився в кишенях, знайшов ранішню кореспонденцію і розпечатав її ручкою від кавової ложечки. Цюріхська книгарня надіслала йому вичерпний список публікацій з ентомології, дещо зі списку він уже мав. Ці мухи! Ну, вивчимо ми, врешті-решт, все про них. Знатимемо все, геть усе, може, навіть уже все й знаємо. До речі, це могло б пояснити, чому Шопен весь свій час просиджував, як і вони, приліпившись до великого скла. Ще лишилася поштова листівка з зображенням тихої океанської поверхні. На звороті прочитав: “Чекатиму вдома у середу ввечері. Сюзі”.

7

Отже, він прийшов до неї у середу ввечері, і це був його перший нічний візит. У Сюзі нічого було випити, на дні пляшки лишилось трохи липкого, як несвіжа цукерка, лікеру з африканського сорго, привезеного якимсь китайським другом. Проте вони таки вицідили келихів по два-три. У четвер вранці, ще не розплющивши очей, вони знов пригортаються один до одного, прислухають-

ся, як калатають їхні серця, старанно обстежують кожну складочку, кожну рівнинку й горбочок, кожен рівчачок і схильчик, кожну безпечну діляночку тіла й кожну заборонену. Це могло б тривати вічність, та задзвонив будильник.

Вони ще трішки понасолоджувались обіймами, і Сюзі встала. Шопен дивився, як вона схилилась над чимось, схожим на японське кімоно: по білосніжній всіяній родимками спині можна було відтворити прикрощі літньої ночі – сузір'я на плечі, полярна зірка на вигині стегна. Потім вона випурхнула зі спальні і пішла до Джими, – гук несамовитої міжгалактичної зброї з сиреною на дванадцять тонів свідчив про те, що той уже прокинувся.

Без Сюзі ліжко швидко охолоджується, і Шопен теж встає, одягається, визирає у вікно – що там діється у дворі. Завод дзеркал ще не почав працювати, але труба сусідньої фабрики вже випльовує свій густий безмежний і непорочний стовп диму, неначе на ту трубу довіку покладено обов'язок проголошувати обрання нового понтифіка, таке собі *habemus papam ad libitum**. У глибині двору стоять дві машини. На їхніх блискучих капотах віддзеркалюються і сягають неба фасади будинків. Двері зачинені, та чути як цокають одна об одну чашки, що її ставлять на стіл до сніданку.

Він саме закінчує опоряджатися, коли вже одягнена, в сережках з відблиском, до спальні влітає Сюзі. На її

---

* Оголошую Вам велику радість: у нас, відповідно до нашого бажання, є папа (лат.).

багряних губах вальсує усмішка. Сказавши Шопену, що кава готова, вона дістає із шухляди свої женеvські запонки, припасовує їх на зап'ястках і, знову усміхнувшись, кокетливо їх демонструє: коли Сюзі поспішає, вони аж тремтять, а намагнічені стрілочки мерехтять так часто, як біля магнітного полюса. Вона випурхнула так само, як і влетіла, не зачинивши за собою дверей, і подалася у саму хащу джунглів з повним комплектом компасів та люстєрок. Перш ніж вийти зі спальні, Шопен зав'язує бездоганний вузол на своїй краватці.

Юний Джимі Клер у спортивному костюмі кольору зеленого яблука з жовтою смугою вдовж спини, на якій можна прочитати слова *Carolina moon*, самотньо сидів у кухні над своїми пластівцями з молоком у тарілці та пачкою шоколадного печива. Він відповів на привітання Шопена, показав йому на кавник і знов занурився у спеціальний випуск дитячого ілюстрованого журналу "Супергігант Піксу". У вітальні задзвонив телефон, було чути, як говорить Сюзі. Шопен, посьорбуючи каву, розглядав навколо себе і зупинився поглядом на кріслі, де нерухомо, немов неживий, лежав кіт.

Сюзі дуже довго відповідала на телефонний дзвінок. Раптом у дверях з'явилася її нахилена, обплутана телефонним шнуром постать. Затуливши мікрофон рукою, жінка вголос кинула: "Джимі, вже восьма година, збирайся, прошу тебе". "Добре, добре", – відповів Джимі. "Френку, я вже йду", – додала. "Гаразд", – усміхнувся до жінки Шопен.

– То що, вам подобається матуся? – несподівано

запитав Джим.

Ложечка Шопена все ще розмішувала цукор у чашці. Він намагався вийняти її, а сам думав-гадав, що відповіді.

– Діти не розмовляють за столом, – обмежився порадою.

– Сьогодні це вже не норма, – нагадав юний Джимі.

Щойно Шопен вирушив до проспекту де Терн, Сюзі повела сина до школи. Ближче до школи дітей на тротуарах більшало. З кимось Джимі байдуже вітався, інші на ходу тихенько і небагатослівно щось запитували в нього про басейн або про диктант, обачно зиркаючи на Сюзі. Джимі чітко відповідав. Мати теж віталася з іншими матерями, молодими і вродливими, які сяяли усмішкою переможців. Проте усміхалась вона й переможеним.

Додому Сюзі поверталася через площу Малерб і парк Монсо, зробивши чималий гак. На ходу вона порпалась у своїй сумочці з ключами, документами, паперовими носовичками. Надобала записничок із фотографією п'ятирічного Джимі, його маленьку вовняну шарпетку (у ній тримала монети), пляшечку з гомеопатичними ліками, два пакети еластичного бинта, шпильку для волосся, прищіпку з нержавійки, тубик губної помади. Витягла й супер-легкі навушники, які кріпилися за допомогою павукоподібної ручки. На самому дні сумки вибрала касету з до-мажорним квінтетом і прослухала лише скерцо. Серед плівок є й курс російської мови Берліца, і запис астролога з її гороскопом на два найближчі роки, і

Their satanic majesties request* та *Let it bleed***, і звукозаписи трьох чи чотирьох фільмів. Поставила навмання один із кінозвукозаписів, прослухала дві-три репліки (“Коньяк? На аперитив? Чому б і ні”). Потім *andante sostenuto**** повернулася до свого до-мажорного квінтету.

Навпроти парку Монсо у Сюзі не виникло бажання зайти за золотисту огорожу і опинитися посеред упорядкованих газонів. Тепер вона поверталася додому. Немолоді робітники виходили із заводу з високими дзеркалами. Але вони вже не розглядали себе в тих дзеркалах, їх більше не цікавили ані відображення власних персон, ані наслідки власної роботи та й ніщо таке, що з цього випливає. Нижче вулиці де Ром, дизель з Дієпа стрівся з потягом коралового кольору до Кан.

Вдома навела сякий-такий порядок: на кухні, у спальнях, скрізь на видних місцях. Перебігла очима: чи, бува, Шопен не забув чого, не залишив чого зумисне – ні, ніде нічого. Близько одинадцятої сіла за стіл у своїй спальні і взялась за роботу. Останніми днями вона редагувала каталог аксесуарів для розкішних леді – легка і добре оплачувана робота. Машинка строчила майже сама, і кожний легкий дзвіночок наприкінці рядка сповіщав про нову кругленьку банкноту на її рахунку. Два коротких, частих дзвінки у вхідні двері перекрили дзенькіт машинки. Стишивши радіо, Сюзі встала і пішла відчиняти.

---

* Як велить їх сатанинська величність (англ.).

** Хай ллється кров (англ.).

*** Повільно, плавно і стримано (італ.).

Прийшов молодик гарної статури, стрижений під їжачка, з каблучками на обох мізинцях і золотим ланцюжком на шії. Він усміхався, пахтів ароматним лосьйоном і здоров'ям, неначе щойно вийшов з-під душу і з його напівзаплющеного ока все ще не вимилась мильна булька. “Проходьте, Фредеріку, – стримано усміхнулась Сюзі і пішла до вітальні, не чекаючи, доки гість зачинить за собою двері”. “Карамба, – зойкнув він подумки, йдучи за нею, – безперечно, найкращі ніжки Парижа”. А Сюзі вмостилася, схрестивши найкращі ніжки, вказала гостеві на стілець, і той плюхнувся на нього, змушуючи себе не дивитися на жінку.

– Гадаю, в мене дещо є, – промовив парубчага Фредерік. – Сподіваюсь, я вже казав, що маю друга, у якого є виходи..., тобто... він сам міг би вам розповісти деякі подробиці і, можливо, протягом найближчих днів.

– Коли? – одразу ж зацікавилась Сюзі.

8

За два дні потому Шопен, як завжди, сидів біля вікна; інертний, як це часто буває вранці; сам-самісінький, як більшість часу.

Сам: одна за одною і Кароль, і Маріанна мешкали тут, але за кілька днів або тижнів у розпачі йшли собі, згодом поверталися, потім знову залишали його. Шопен і пальцем не кивнув, аби вони кидали його чи повертались, його двері лишалися відчиненими в обох напрямках. Кароль фотографувала моделей, а Маріанна як диктор

телебачення представляла фільми. Тож коли вони й зникали з його життя, Шопен опосередковано щось та знав про них. Вони були прямими протилежностями одна одній, хоч якось обидві, з триденним інтервалом, запросили його, завдяки знижці, наданій їхніми профспілковими комітетами, записатися з ними в спортзал на боді-білдінг.

Шопен підстригав нігті, спостерігаючи у вікно, як небо затягнуло хмарами – не інакше як на дощ. Потім пішов на кухню і взяв банан. Тримаючи його за самий хвостик, спритно опускав чотири-п'ять смужок тигрової шкурки навколо фрукта – зів'ялі пелюстки – і дбайливо відокремлював хрумкі волокна, на смак як папір, що розходилися меридіанами до периферії. Одне слово, він чистив банан, як його завжди чистив би антропоїд. Один шматочок кинув у клітку мухам.

Полковник Сек нагадав про себе об одинадцятій, коли Шопен відмикав поштову скриньку. Цього разу вже було не Ріміні, була Міссісіпі з вмонтованою мікроплівкою, а на ній – місце зустрічі у будинку № 22, на одній з таємничих алей шістнадцятого округу Парижа. Щоб дістатися туди, йому довелось застосувати класичну процедуру відмазки від стеження за допомогою зигзагу. І цього разу, як завжди, той самий цирк: вискакую з таксі перед входом у метро, стрибаю у вагон в останню мить, вистрибую на перон, коли двері вже зачиняються, входжу через парадний вхід, виходжу через чорний, те саме ще раз в іншому будинку, хапаю інше таксі, яке висаджує мене в п'ятдесяти метрах від таємничої алеї, куди доби-

раюсь, обливаючись потом, відсапуючись, і переко-
нуюсь, що все маячня. Бачу, що будинок № 22 збудовано
приблизно 1960 року, що це – житловий будинок з балко-
нами, зашкленними серпанковим склом. Таких будівель у
Парижі значно менше, ніж у провінції. Переважно це
бальнеологічні станції або будинки, в яких палко бажали
б доживати віку пенсіонери.

Полковник прийняв Шопена у незайнятій квартирі.
Просторий передпокій зустрів лише вішалкою у стилі
папути, на якій теліпалось зачеплене за дужки діряве по-
рожнє відро з гумілаку. За зачиненими дверима чулись
приглушені голоси сантехніків. За своїм вербувальником
Шопен потупцював коридором, на стінах якого ще зали-
шились кнопки – тут колись висіли картинки попередніх
мешканців, біля плінтусів стояли нові картонні коробки,
мабуть, вже наступних жильців. На календарі-рекламі
одного суші-бару з вулиці Вашингтона все ще була
середина серпня. Окрім зображення двох білих кроликів
на тлі засніженого поля, на ньому стояла адреса (Ніші-
шінжуку Шінжуку-ку) іншого токійського суші-бару.

Сек відчинив двері вітальні, де одне проти одного
стояли два офісних крісла, біля одного лежав шкіряний
портфель кольору глазурованого каштану. На стіні, серед
встромлених, але непотрібних кнопок, самотньо висіла
нова рамка з якимисьь біло-зеленими формами. Полков-
ник показав Шопену на одне з крісел, а сам пішов до
балконних дверей, де на дні вицвілих баків у коконі
пересохлого гумусу виднілися змучені рослини. Чоло
полковника нависло над склом, а очі констатували від-

сутність автомобільного руху на алеї. Стовп світло-блідій пилюки впирався прямо в нього.

– Бувають дні, коли мені бракує сонця, – промовив. – Сонця, тропіків, всього такого. Сексу і тропіків. Часом я нудьгую за цим, ви й уявити не можете, як нудьгую.

Він розчаровано розвів руками і потім тихо сів. Шопен пригадав, що за таких обставин йому не личило починати першим.

– Так ось, – сказав нарешті полковник, – у мене виникла невеличка проблема зі стеженням. Ви розумієте, що я маю на увазі. У моєму розпорядженні немає нікого, хто міг би зайнятися цим, і я подумав про вас. Зараз поясню.

Отже так: у Відні щойно закінчила роботу нарада керівників з питань економіки, в якій брали участь представники різних делегацій як зі Сходу, так і Заходу. Один з експертів не повернувся на батьківщину, дозволив собі перепочити протягом кількох днів під Парижем. Полковник витримав паузу, нахилився над портфелем і витягнув дві книжки. Одну запропонував Шопену – досить тонкий том, з рудуватим папером, різким запахом друкарні; на суперобкладинці болотяного кольору – автор і назва: *Прогнози щодо Архангельської конференції*, Віталь Вебер. На суперобкладинці портрет автора: у центрі темнуватого чотирикутника не дуже чітке фото – без сумніву, збільшений фрагмент групової фотографії. Риси обличчя можна було розгледіти не краще, ніж контури в'язня у тюремному віконці, ніж обриси суфлера на дні своєї ями.

– Велика цяця, – буркнув полковник Сек. – Колишній перший секретар райкому, генеральний секретар з питань планування, інформатор комітету зовнішнього стеження. Одне слово, самі бачите, що за птах.

Шум водопровідних робіт раптом став надто відчутним, роздратував його і змусив підвестися з крісла. “Зараз повернуся, – завбачив, – а поки що можете глянути й сюди”. Шопен взяв другу книжку, таку самісіньку, як першу, окрім заголовку (*Наслідки Анкоріджського конгресу*) та вицвілої бежевої суперобкладинки з двома не дуже якісними фотографіями автора. Він взявся гортати обидва примірники, дослухаючись до голосів, що проникали через коридор, напевне, з кухні: приглушений і роздратований баритон полковника Сека завзято опирався двом іншим, сповненим практичності, здорового глузду і глузування жіночим альтам. Суперечка закінчилась цілковитою тишею, і згодом полковник повернувся: на його обличчі не відбилося жодних слідів суперечки.

– З цим ремонтом... – пробурчав, – кінця-краю не видно. Прошу зробити найпростішу річ, а тобі кажуть, що це неможливо. Новий він, цей водонагрівач, практично новий. Ні, їм треба все замінити.

Він нервувався. А Шопен далі вивчав портрет Віталія Вебера: колись тонкі риси обличчя, без сумніву, викладача університету, згодом поступово розпливлися під тягарем титулів, з'явилися зморшки від турбот, яких зазнають геть усі генсеки.

– Гаразд, – взяв себе в руки полковник. – Оце вона, та птаха. То ви згодні?

– Не так, щоб дуже хотілось, – відповів Шопен. – Але, гадаю, вибору в мене нема.

– Давайте-давайте, пожалійте себе, – сказав полковник. – Відверто кажучи, я від вас багато й не прошу. Ну що ви втрачаєте? Навіть не півдня, заледве чверть дня, ну, може чверть із хвостиком.

– Гаразд, – сказав Шопен, – згоден.

– Це нам дуже допомогло б, – лагідно пояснив Сек. – Це було б чудово. Та й, зрештою, це зовсім не складно і до того ж приємно. Вебер пробуде тиждень в одному готелі, гарному готелі, недалеко від Парижа. Місцина чудова, у парку, на березі озера, утіха та й годі. Цей тиждень, його просто треба буде непомітно провести коло Вебера.

Шопен не відповів, марно намагаючись ідентифікувати зміст рамки, що висіла біля зашкленених дверей в іншому кінці вітальні: п'ять білих прямокутників на більярдно-зеленому тлі.

– Зауважте, я не хочу примушувати, – провадив далі офіцер вербування, – але, врешті-решт, питання вирішено. Я вже казав, що подумав про вас. Я часто думаю про вас, Шопене, ви мені дуже подобаетесь, мерзотнику. Вам смішно?

– Та ні, – сказав Шопен, – мені зовсім не смішно.

– Так ось, – зосередився полковник, – треба придивитись, що цей тип робить, з ким зустрічається, і таке інше. Може, глянути, чи не в'ється хто кругом нього, крім нас.

– Зрозуміло, – відказав Шопен. – Щось схоже на історію з Абітбодем.

Згадка про Абітбола підбадьорила полковника.

– Саме так, – задоволено відчеканив він, – точнісінько так, як тоді з Абітбодем. В принципі, Вебер подорожує зі своїм помічником чи секретарем. Точно не знаю, хто він такий. Ну, що ще? Мабуть, оце й усе.

У коридорі раптом пролунали чотири потужні удари, від яких задзеленчали шибки і підскаочив полковник: “Що вони там витворяють?” – прошипів він.

– Цікаво, що вони там витворяють? – звернувся він до Шопена. – Вони ж склали кошторис. Все було там нормально. Я просто відмовляюсь розуміти. Це вже ні на що не схоже.

– Квартира ваша?

– Ходімо роздивимось, – підводячись, сказав полковник. – З моєю платнею я не міг би собі такого дозволити, правда ж? Ну самі посудіть: я заплатив стільки-то за те-то.

Він потягнув Шопена до рамки з зеленими і білими візерунками. На фетровому тлі під світлопоглинаючим склом граціозно у формі віяла розкладені пообіч валета Лагіра п'ять гральних карт, які утворюють квінт-флеш – червові сімка і вісімка, дев'ятка і десятка. Дуже схоже на *Естер Вільямс** в оточенні русалочок.

– Серпень 1985-го, Болье-сюр-Мер, – уточнив полковник, сто тридцять кусків. Якби ж було знати! Я зміг купити цю штуківину вже тут. Не дуже велика за розмірами, але ж гарна. Та все одно я вже і її перепродую, і шмат землі там, дома, та й інші дрібнички. То на чому ми зупинились?

* Американська актриса водного балету.

– Вебер, – нагадав Шопен. – Готель.

– Так-так. Готель. А знаєте, це добре, що у готелі ви зможете ще раз випробувати вашу систему.

– Систему? – здивувався Шопен.

– Ваших мух. Ви що забули?

– Жартуєте? – здивувався Шопен. – Це ж застарілий метод. Та це ж методи часів генерала Вальтера. Сьогодні існують сучасніші прийоми.

Відчувши розчарування, полковник заявив, що, якщо йому не зраджує пам'ять, застосування мух дало чудові результати, як, наприклад, тоді з Абітболом. Але Шопен зауважив, що ця техніка надто обмежена, що муха живе недовго, що життя мухи – це лише помах крилець.

– І все-таки спробуємо, – наполягав полковник. – Спробуємо.

В кухні знову щось вибухнуло і він, проводжаючи Шопена до виходу, просто не міг не зайти перевірити, як просуваються роботи. Шопен глянув через його плече: обидві водопровідниці були невисокими і натоптаними, круглі щічки виказували схильність до повноти, а запилене тиньком волосся звисало на обличчя. Між іншим, вигляд у них був не з привабливих: одна розкручувала мідний дріт своїми червоними, як у м'ясника, пальцями, друга роздовбувала стіну дрилем, тримаючи в зубах двоє запасних свердл – ну, чим не малюнок у душі соціалістичного реалізму. Проте вони усміхались, а під синіми робочими спецівками, напнутими далі нікуди, переможно всміхалася вся їхня плоть.

– А це ще що за штучки? – різко запитав полковник. –

Що це за дівка? Оця ось діра, якої, здається, не було у кошторисі. Звідки вона?

– Автоматичний вимикач нагрівача, – пояснила свердлувальниця, – для безпеки. Може ж треба час від часу почистити димохід.

– Але ж раніше його не було, – поскаржився офіцер, – і без нього все чудово працювало. А проводка, – спало йому на думку, – на цей вимикач знадобиться проводка. Її ж буде видно, а це таке бридке видовище.

– Зробимо приховану проводку, – життєрадісно запевнила друга. – Ми її затинькуємо.

Полковник знизав плечима і хутко відійшов. Уже на безпечній відстані прошепотів усе, що думав про цих сучок. У передпокої якимось не дуже уважно повідомив, що решту інструкцій віддасть пізніше в іншому місці. “Тут і зараз це справді складнувато. Ну, що ж, хоч би як там було, дякую, що зайшли. Спасибі”.

9

Того ж таки дня, о тій самій порі, коли Шопен чистить банани, юний Фредерік знову прямує до вулиці де Ром. Виголений ще ретельніше, ніж позавчора, ще дужче пахнучи лосьйоном для гоління, Фредерік упевнено розтинає простір. Він двічі подзвонив, і двері йому відчинила Сюзі: босоніж, закутана у широкий червоний махровий пеньюар, одна рука на дверній ручці, другою притримує на голові бежевий махровий прямокутничок.

Вона впустила юнака і зникла у ванній, про себе

лаючи його. Натягла широкий пуловер пісочного кольору, чорні лосини, сіро-рожеві замшеві чобітки, на вуха почепила величезні зелені сережки у вигляді колець. Коли повернулась на кухню, там панувала цілковита тиша. Джимі відрізав себе від решти світу і стійкого запаху лосьйону, занурившись у комікси про “Супер Піксу”. Безуспішно спробувавши налагодити з ним контакт, Фредерік втупився у німий телек: перед численними картами рудий метеоролог беззвучно рухав губами.

“Це дуже терміново”, – промовив юнак, щойно з’явилась Сюзі. “Не зараз, – тихо і ненав’язливо відповіла вона, зиркаючи на Джимі, – хвилинку”. Насипала пластівців дитині у піалу, а той раптом підскаочив на своєму стільці, радіючи, що з’явилися титри телегри, яка вважається дуже потішною. “Ні, Джимі, – запротестувала Сюзі, – ніколи”. “Вона коротенька, дуже-дуже коротесенька”, – запевнив Джимі, несподівано і дуже голосно увімкнувши звук, а чим займаються ВАШІ БАТЬКИ, ФАБ’ЕНЕ? БАТЬКО У МЕНЕ ДОЦЕНТ, А МАМА ПРАЦЮЄ ВДОМА. ЧУДОВО, ФАБ’ЕНЕ, ПРОСТО ЧУДОВО І ОСЬ МОЄ ПЕРШЕ ЗАПИТАННЯ, Сюзі змушена була заволати: “Ні, ні, зроби тихіше”, – і, звертаючись до Фредеріка: “Хочете яблуко? Вранці корисно”. Він саме збирався погодитись, але вона вже дивилась у інший бік, ставлячи на тацю чашки: “Скоро виходимо. Одягайся, одягайся мерщій”. “Я можу Вам допомогти?” – запропонував у цьому гаморі свої послуги Фредерік. “Я тобі наказала вимкнути телевізор”, – рішуче додала Сюзі. А-А, ФАБ’ЕНЕ, МЕНІ СПРАВДІ ДУЖЕ ПРИКРО.

– Гаразд, – промовила вона до Фредеріка за півгоди-

ни. – Не так це вже було й терміново, врешті-решт.

Відвівши Джимі, вони поверталися від школи і вже не бігли, як дорогою туди. Масовий наплив до офісів, ателье та шкіл минув, вулиці втихомирились, все вгамовувалося до наступної навали, двірники хазяйновито та невимушено замітали тротуари.

– Мій приятель, – сказав Фредерік, – тип, про якого я вам у четвер говорив. Маю з ним зараз зустрітись, тому хотів попередити вас, я ж мушу тримати вас у курсі справ.

– Я вже втратила будь-яку надію, – байдуже сказала вона. – Прямо не знаю.

– Ви мали б виявляти більше зацікавленості, – нерішуче запротестував Фредерік, – йдеться ж про вашого чоловіка.

Вона вимушено і якимось невиразно усміхнулась.

– Я ж роблю все це для вас, – додав голосніше, – я роблю все це тільки задля вас. Чи багато ви знаєте людей, які ризикують своїм життям, розшукуючи чоловіка жінки їхньої мрії?

Вони дійшли до її будинку і на обличчі Фредеріка з'явився вираз невдоволення. Щоб його втішити, Сюзі щиро посміхнулася, ще й крутнулася, як дзига. “Ви дуже милий”, – прошепотіла вона, ледь торкнувшись губами щоки юнака, і одне із зелених кілець на її сережках пролунало як гонг біля вуха Фредеріка, як блискавка на ясному небі, та за мить Сюзі вже не було, вона розчинилася, як і цей поцілунок.

“Парк Палас дю Лак” знаходиться посеред гаю, через який широкою скатертиною стелеться смуга прісної води, де низенький пароплавчик прогулює час від часу своїх пансіонерів. Установа, розрахована на зо два десятки ординарних номерів та люксів, пропонує своїм клієнтам ресторан, два бари, три конференц-зали, а також пральню і хімчистку. Платня високо кваліфікованого персоналу кухарів, носильників, телефоністок, покоївок та інших посильних умотивовує вартість однієї доби проживання. Не належачи до мережі звичайних готелів, “Парк Палас” є спокійною й віддаленою резиденцією, яку часто інкогніто відвідують занадто багаті і вельможні клієнти різної масті, в будь-якому разі ті, кого звичайна публіка не може й не повинна знати. Він не значиться у жодному довіднику.

Щодо генерального секретаря Віталія Вебера, то він сидить собі в автомобілі Пежо з автоматичним управлінням, який щойно виїхав на приватну алею, що веде до “Парк Палас дю Лак”. Цей чоловік років під шістдесят подорожує зі своїм шифрувальником, двома невеличкими прямокутними валізами паперів, трьома валізами одягу, а також короткохвильовим передавачем. Кожен свій день і не одну ніч проводить він у товаристві експертів, фінансистів, урбаністів, економістів, юристів та інших радників, що входять до складу його колегії. Тримається осторонь офіційних заходів. Віталія Вебера знають як спокійну і врівноважену людину, приятну зі

своїми колегами, не в міру скрупульозну і надто віддану, хоч би як там було, чекати від нього несподіванок підстав немає. Його прізвище не фігурує в “Who's who”.

Подалі від апаратників, подалі від папараці, генеральний секретар збирався насолодитись кількома днями цілком заслуженого відпочинку. Його літак, Fair-child-227 з двома турбогвинтовими двигунами, приземлився рано-вранці в аеропорту “Орлі”. Шифрувальник підігнав взяту напрокат машину, і вони рушили. За кермом Пежо сидів сам Вебер. Він їхав не надто швидко, бо втратив навички водія та ніколи так і не оволодів навичками керування якимись там автоматичними коробками передач. У чотирьохстах метрах позаду Пежо з такою самою швидкістю їхало таке саме за потужністю Рено з двома молодими охоронцями, Перлою Помек і Родіоном Ратно: коротко стрижені біляві чуби, жваві сірі очі, м'який чоловічий і м'який дамський костюми, дві години фізпідготовки на день. Стояв прохолодний замиський ранок, рухливий вітерець був легенький, як салат, сухий і прозорий, як біле вино. Вітерець облизував фасади будівель і тихо осідав на дахах.

На мить Пежо зупинилось на переїзді: ніс капота став навпроти рябої перекладки під хрестом, що блимав барвистим оком. Охоронці бачили, як проносяться вагони під потрійний гудок потягу – два різких, а між ними на октаву нижчий – мимохідь ловили погляди пасажирів.

Віталь Вебер натиснув на кнопку і опустив скло, щоб впустити до салону машини звуки довкілля, що їх перекрив гуркіт поїзда. Він виставив лікоть у віконце,

розглядаючи двох псів, які незграбно нюхалися на своїй частині тротуару – в усьому світі для них не існувало нічого іншого – і кружляли, тикаючись носами під хвіст, і звісно, марно пнулися одночасно злізти один на одного. Веберу коштувало чималих зусиль відірватись від цього видовища, не повернувшись до нього і уваги шифрувальника, бо той занурився у дорожню карту, яку розгорнув на колінах, неначе плед. На майдані Вебер зауважив, що від 1955 року тут мало що змінилося. – І то правда, – відповів шифрувальник. – Цей закуток зміни не надто зачепили.

Хвіст потягу зник, шлагбаум піднявся, і Пежо пробігло ще три кілометри і аж тоді звернуло до в'їзду в готель. “Парк Палас дю Лак” не було видно з департаментської траси, жодна вивіска не сповіщала про його існування. Хитромудрі ґрати зі сталльної стружки стояли точнісінько посередині між двома мармуровими безликого стилю стовпами, такими поважними і виразними, як мажордоми; на одному із стовпів – кнопка внутрішнього телефону. Шифрувальник вийшов і натиснув кнопку.

– Вебер, – повідомив нутрощам будинку, – нам зарезервовано номер 9.

ґрати розкрилися і звільнили в'їзд на вузьеньку дорогу, яка звивалася попід грабами і ясенами, поміж кубами самшиту і квадратами клумб. І поміж цієї зелені час від часу почали зустрічатись то перехожий у футболці гольф-клубу, то тенісист. Проїхали повз тенісні корти, вдалині виднілися конюшні, майданчик для крокету, гі-

гантського розміру шахи, а невдовзі почав, нарешті, виднітися широкий рожевий старенький корпус “Парк Паласу”, скоцюрблений, як дідуган, трошки згорблений, щиросердний, як порядний мільярдер. “Чудово, – мовив Вебер, – нам тут буде добре. Вам подобається?” Шифрувальник закивав, надимаючи губи на знак помірної згоди.

– Думаєте, справу “Північ-Схід” вдасться залагодити швидко? – після недовгої паузи знову озвався Вебер.

– Аналіз нескладний, – відповів той, – це справа одного-двох днів. Час знадобиться, щоб перевірити, як це узгоджується з доповідною Ратіна.

– Але ж є ще комітет зовнішнього спостереження, – зазначив генсек, – є ще й таке. Є до того ж усі поправки бюро.

– Це залишимо насамкінець, – порадив шифрувальник. – В останню чергу краще розглянути й поправки комітету. Не забувайте, що спершу треба все проіндексувати відповідно до нових вимог Буайяджан-Голдфарба. Зараз треба обмізкувати тільки це.

– Боже всесильний, – сполошився Вебер, – Буайяджан-Голдфарб. Я ж зовсім забув. Ви їх знаєте, ці нові вимоги?

– Голдфарб передав мені протокол, – спокійно процідив шифрувальник. – В цілому мені, мабуть, треба відтворити всю систему.

– Ну, чудово, – підсумував Вебер, натискаючи на ручне гальмо.

Вони вийшли з Пежо. Носильники швидко вистав-

ляли з багажника речі, потім водій відігнав машину до гаражів, що стояли за смужкою в'язів. Вебер на приступку раніше за шифрувальника спускався сходами, а внизу вже чатували Перла Помек і Родіон Ратно, байдужими фізіономіями пильно роззираючись навсібіч.

Від дверей готелю сходинок плавно перетворювалися на м'який спуск, подібно до того, як уже кволу хвилю проковтує дрібна рінь. Обіч сходів на висоту ліктя здійсмалися балюстради і розходились з перших приступок, оперізуючи верхівками довгу терасу, на якій під блакитними парасолями стояли білі столи на одній ніжці з білими кріслами довкола. У самісінькому центрі тераси – пуп “Парк Паласу”: під навісом у формі віяла четверо скляних оживальних дверей, які, немов овальна арка, ведуть до холу готелю. Там у сталевому вечірньому костюмі між двома шеренгами грумів у червоних уніформах навитяжку чекав на нових гостей директор “Парк Палас дю Лак”.

Кожен люкс складався з салону, спальні, занадто просторої для одягу гардеробної та розрахованої на величезну сім'ю ванної. З апартаментів генсеку, як і годилося, відкривався вигляд на терасу, посипані гравієм доріжки, газони. По обіді генсек навідався до свого шифрувальника, у якого, навпаки, дерева росли під самими вікнами і закривали їх. Завдяки світлу, що просочувалось крізь крони дерев, за майданчиком для гольфу можна було ледь-ледь розгледіти плесо озера. У гардеробній стіні були глухі, за будь-якої пори горіла люстра. “Тут зручно працювати, – переконував Вебер, – запере-

чень немає? Якщо додати дві-три лампи, буде просто чудово. Все одно засядемо тут не раніше, ніж завтра. До вечора”.

За вечерею єдиною прикрістю були назви страв, якісь надто абстрактні. Генсек завагався, що замовити: “аффе-те з косоокого фазана на прим'ятому листі дзвіночків” чи “філе лаврака а ля Сен-Евремон під хересом”. Проконсультувався з шифрувальником, потім з метрдотелем, та позаяк їхні гіпотези ніяк не розвіяли його сумнівів, першого вечора вирішив задовольнитися чимось із найкоротшою назвою. Це щось називалося “ялова лопатка по-Бобін'ї”.

– Вино на ваш розсуд. До речі, запевняю вас, ми не будемо весь час працювати. Насамперед вирішимо справу “Північ-Схід” – це єдина нагальна справа, а потім... Ви бачили, що тут є гольф? Ви граєте?

– Дуже рідко, – чесно визнав шифрувальник.

– А я можу заробити два су одним махом, – задоволено заявив Вебер. – Якщо вам цікаво, я можу взяти вас коли-небудь на дві-три ямки. Гадаю, ви бажаєте лишатися ближче до готелю. Я теж. Тільки, може, раз-другий за весь тиждень з'їздимо в Париж. І ще: якщо по-моєму не буде, то я не зрушу з місця. Як же тут спокійно!

Витягнувши з кишені папірець з надрукованим переліком послуг “Парк Палас дю Лак”, прочитав уголос правила гри в гігантські шахи, які він помітив ще вранці по приїзді: кожна клітина була учетверо більша за стандартну шахівницю, королі та королеви у зріст людини, пішаки були майже в натурального підлітка, усі фігури

посаджені на шарикопідшипники. Протягом наступного сезону обіцяють зробити суглобних коней. “Вони нічого нового не придумали, – зауважив позіхаючи Вебер, – таке вже є у Баден-Бадені”.

11

О тій порі, коли на теплих курортах генсеки вкладаються спати, Шопен, повертаючись додому, натрапив на новий проспектик, а хтось усе ще “кохав свою Нацеру”.

Як завжди, надзвичайно швидко, але без колишньої ейфорії, Шопен знайшов мікроплівку в тексті листівки, відклеїв її, проявив, збільшив і розшифрував. Навіть від шпигування втомлюєшся. Ще й дуже швидко. Ох, та й довго ж тягнеться час, ох, скільки ж важкого й неприємного у цій роботі: наприклад, треба ще вбити якось чотири години до того, як знову їхати на зв'язок із полковником. Далеченько, у передмістя.

А поки що, вечеряючи сандвічем з курятиною перед телевізором, Шопен мляво перестрибує з каналу на канал: чорнява співачка, білявий співак, тварини з Руанди, стрибки з жердиною і два серіали фантастики. “Я цілком вільний у виборі рішення, я незалежний від будь-якого авторитету”, – попереджував головний робот з людським обличчям в одному серіалі. “Увага! Наказ знищити потвору анульовано!” – божеволів фігурант з великими щелепами в іншому. Шопен повернувся до

співачки у короткому чорному вбранні та чорних мітенках. Позад неї оркестр – три вкрай розслаблені молодики з деякими проблисками свідомості на обличчях – усміхався кожною своєю клавішею.

Потім він надовго вліз у ванну, а по радіо одна за одною змінювались співачки. Нерухомо лежав у своїй ванні, занурений по саму шию. Над водою, серед згустків піни та бульбашок, стриміла тільки голова, а волосся майже непомітно колихалося поміж двох вод. Шопен розглядав своє заломлене у каламутній воді тіло, перелічував на ньому різні цяточки, безглузді шрами з ніжними швами – наслідок хірургічного втручання, нещасних випадків, ударів – і пригадував обставини та моменти, за яких отримав їх: від рубця на коліні (Баккара, 1957) до п'ясті, яка не згинається (Кантон, 1980), синці, та хіба ж знаєш, звідки вони – оці незліченні синці. За цим заняттям він час від часу доливав гарячої води, прислухаючись, як по радіо звучать співачки усіх мастей: непроникливі та палкі, інфантильні та бувалі. Коли переспівали геть усі, коли вже не залишилось жодної, Шопен виліз із ванни.

Десь о першій ночі, сидячи на бильці крісла, він манікюрними ножицями відпорював лейбики зі свого одягу, як його тому навчили колись, за старих добрих часів. Знову вдягнувшись годині о другій, сидів і гортав отриману недавно брошуру: зміст, два-три дайджести та колонку відгуків на діяльність деяких наукових товариств. У бібліографії дослідження про дев'ять поколінь

двокрилих, цитували одну з його перших статей, присвячену мусі на кухонних раковинах*.

А близько третьої, коли Шопен через Орлеанські ворота виїхав з Парижа, вже накрапував дощ. Його машина, прилаштувавшись у лівому ряду автостради, яким, зазвичай, їздять порожні напівпричепи, невдовзі виїхала з цього ряду на бічну дорогу, з обох боків якої рясніли панно з рекламою загальнонаціонального розпродажу автомобілів. Потім машина мчала вздовж огорожі, що оперізувала ринок і була нашпигована камерами стеження, які мали інформувати його центральну вежу про хід розпродажу автомобілів. Стоячи в черзі до пункту збору дорожнього мита, *Carman-Ghia* виглядала карликом між двома шеренгами подвійних коліс напівпричепів. Під іншими камерами стеження всілякі панно наголошували, ті арабською, ті португальською мовами, що будь-які угоди з роздрібною торгівлі в межах загальнонаціонального ринку суворо заборонені. Проїхавши пункт збору дорожнього мита, розвернувшись біля павільйону живих квітів, Шопен об'їхав здоровезні будівлі, у яких пропонували все, що їдять у Західній Європі.

Чітко означений крижаними ліхтарями темний бульвар на шість смуг огинав простору торговельну зону, на правий ріг якої виходили кілька алей та вулиць. Наближаючись до центру, поміж будівель Шопен почав помічати скрадливі обриси: якісь чоловіки у білих, зали-

---

* Шопен Ф., Емпіричні параметри досягнень психоди в умовах самостійного польоту (*Psychoda alternata*) // *Аннали паразитології*. – XX. – № 6. – 1972. – С. 467-473. – (Прим. автора.)

тих кров'ю одежах передають з рук у руки півкоров'ячої туші; п'ятнадцять рибин, що загинули за нізащо, ковтають пилуку при вході до павільйону свіжого улову; вантажник сам керує стометровою вервечкою багажних возиків.

Павільйон нутрощів – місце зустрічі з полковником Секом – збудовано осторонь інших павільйонів. Його скромно відсунули на другий бік кругового бульвару. Це вмістилище, заввишки з головну базиліку, завбільшки з австралійське футбольне поле, зусібіч закривають товсті пластини з гнучкої напівпрозорої пластмаси. Щоб увійти всередину, ці пластини треба просто штовхнути. Тут підлягає обробці все, що залишилося після того, як зняли м'ясо і розтяли скелет; все те, що збирають між м'ясом і кістками; тут продаються хрящі і нутрощі, тут діє “мозковий трест” тих, хто знається на субпродуктах, хто досліджує серця і нирки тварин.

Біля входу, що навпроти бульвару, з боку дробильних цехів стоїть шеренга високих металевих контейнерів для сміття, а з них під блідим освітленням вуличних ліхтарів аж вивалюються жовті та білі кістки. Там, на розі вулиці дю Жур, у густій темряві ночі Шопен упізнав темно-синій опель полковника; вітрове скло його машини екраном широкоекранного кіно віддзеркалювало контейнери для сміття.

Зупинившись навпроти Опеля, Шопен вимкнув мотор і почав чекати. Дощ іще накрапав. Спливли три хвилини. Проїхали три возики з підйомниками, виваливши різні м'ясні залишки. Потім якийсь силует висипав

тацю черепних коробок в один із контейнерів. Тільки після того, як силует знову зник у павільйоні, тільки після того, як припинився будь-який рух, Шопен помітив, що сині дверцята прочинились. Тоді й він тихенько відчинив свої. Дощ його майже не намочив, ноги ледь торкнулися липкого ґрунту. Одним-єдиним стрибком він опинився на правому передньому сидінні величезного Опеля.

Запах у машині являв собою бездоганну суміш ароматів острівного рому з острівним лісом та потерухою гаванського тютюну, одеколону “Араміс” від фірми “Гермес” з арабікою. Шум працюючого кондиціонера тихо перекривала англосаксонська естрада.

– Як мені до вподоби ця місцина, – сказав полковник Сек, – тут всю ніч відчуваєш діяльність, професіоналізм, просто чудо. Візьміть собі чогось, пригощайтесь. Сигару?

Простягнувши руку під радіо, він відчинив шухлядку з палісандрового дерева, де у своїх фетрових футлярах лежали фляга, нікельований термос, три пляшечки і чотири склянки. “Трохи кави, – відказав Шопен, – дякую”.

– Вебер прибув сьогодні вранці, – повідомив полковник. – Готель не дуже далеко звідси, самі побачите.

Потім пішов потік точної інформації про те, коли і як прибув генсек. “Не знаю, в якому номері він зупинився, – пожалкував офіцер вербування, – але на місці працює один із наших, він вам скаже. Разом з ним прибули дві інші особи. На це й слід, звичайно, було сподіватись. Гарно натреновані парубок і дівка. Ну, ви розумієте, що я

маю на увазі”.

Щойно вмовкли англосаксонські мелодії, і полковник, натискаючи кнопки частот на приймачі автомобіля, шукав щось інше. Він натикався то на якусь музику, що не влаштувала його, то на якісь низькі голоси в ефірі. Це розтинали тишу голоси диск-жокеїв, з їхніх напружених інтонацій відчувалося, що вони схвильовані не тим, що говорять, а чи слухає хто їх.

– А хто той ваш тип у готелі? – поцікавився Шопен.

– Муезі-Еон, – відказав полковник, – не пригадуєте його? Якщо раптом знадобиться допомога, він завжди на місці. Щоправда, повних гарантій дати не можу. Муезі-Еон вже старий і німецький.

Під час розмови Сек не припиняв шукати гарну музику. Шопен налив дві краплі рому в залишки своєї кави і поглянув перед собою: надворі ще накрапало. Намистинки дощу нерухомо осідали то там то сям на склі; їм треба було злитися, возз'єднатися в одну велику краплю, щоб потім разом весело скотитися по лобовому склу, на зворотному боці якого, всередині машини, крапельки пари від дихання теж згуртовувалися з тією ж такою метою. Траплялось таке, що дві краплі різного походження по різні боки скла котилися, притиснувшись одна до одної, і, здавалося, розпилювали скло. Так, це було цікаво спостерігати.

– Кляте радіо, – наважився на висновок полковник, намацуючи щось у бардачку. – Одним словом, картина вам ясна. Я хочу знати, що цей Вебер робить у нашому секторі. Сподіваюсь, ви впораєтеся з цим.

– Мої можливості обмежені, – нагадав Шопен.

Сек саме знайшов якусь касету і вставив її в магнітофон. “Знаю, – сказав він, – але чи не здається вам, що у цій справі можуть допомогти ваші мухи?”

– Я ж казав вам, – нагадав Шопен, – з ними завжди одна й та сама морока. Коли до них приєднуєш пристрій, вони надто швидко дохнуть. Треба, щоб вони змогли протриматись якомога довше.

– А не можна їх підкріпити чимось? – ризикнув підказати полковник, націлившись на Шопена недокурком своєї сигари, – ну, дати їм чогось?

Проігнорувавши підказку, Шопен сказав, що в ідеалі, звичайно ж, слід було б використати найкрупніші суб'єкти. Ці витримують довше. Та що крупніша муха, тим вона помітніша, ось у чому прикрощі роботи з цим товаром. Тільки-но бачиш муху, виникає бажання вбити її. Касета закрутилась, залунало попурі з творів Енгельберта Гампердінка та Роджера Віттакера, просто насолода, на думку полковника Сека. Ногою на педалі гальма він тихенько відбивав такт.

– І все-таки, – не вгавав Шопен, – не можу повірити, що у вас немає чогось досконалішого. Сьогодні існують такі можливості!

– Та є, – відказав полковник, – є. Але мене заскочили зненацька. Інакше я мав би все, що потрібно, ви правильно міркуєте. Всі ці мікро-гармати, дистанційні системи, валізи набиті вщерть різними штучками – все це, звичайно, є. Просто зараз відділ страшенно перевантажений, мої колеги розтягли все, що могли.

Мить тому позаду них пожвавився рух вантажівок, почали снувати покупці й продавці, роздрібники і оптовики, створюючи навколо павільйонів справжній мурашник, а попереду машини жваво забігали робітники з тушками. Полковник поглянув на свій “Патек-Філіпп” і загасив у попільничці недокурок:

– За десять четверта, ну що, ідемо? Незабаром почнуть привозити свіжу рибу, на нашому кутку назбирається до біса люду. Не будемо світитися. Почнете завтра?

Дорогою до Парижа на автостраді снувало ще більше вантажівок: майже безперервний ланцюг утворював щось схоже на неприборканий військовий конвой, на парад найманців у різномастих касках, яких у ході продовольчої війни кинули у наступ. Але в Парижі було ще зовсім порожньо. І вздовж застиглих проспектів двигун купе жалібно скиглив поміж кам'яних фасадів, подібно до того, як самотня людина скиглиє серед чотирьох голих стін.

12

Сюзі, звичайно, не була несповна розуму, коли, маю, вигадувала імена для органів свого тіла: шлунок звала тоді Симоном, печінку – Юдою, легені – П'єром і Жаном. І серце залежно від того, кого воно ідентифікувало, міняло ім'я. Спочатку, в чотирнадцятилітньому віці, його звали Робером, іменем хлопця, який вперше її поцілував. Робер дуже подобався Сюзі. Він був не надто балакучим, але, безперечно, найгарнішим серед хлопців

Зюп. До того, як Робер уперше по-справжньому поцілував її, вони впродовж довгих тижнів годинами трималися за руки, мовчки сиділи, один біля одного, спираючись об стіну поблизу гаражів. Спостерігали, як інші підлітки надривались від сміху і від їх галасливих, рухливих тілець двигтіло все навкрузи. Потім вони без кінця проводжали один одного через все місто, ходили від однієї вежі до іншої. Після Робера низка імен, якими величалось серце Сюзі, вже була не такою пам'ятною. Вона пригадувала ім'я брата своєї англійської відписувачки, потім ім'я сина одного з офіцерів жандармерії. У цілому чимало смаглявчиків, серед яких один майстер з плавання, трохи нерішучий, але дуже-дуже забавний. Жерар.

Спливло двадцять років. Далеко від Блуа, кілька триваліших пригод вивели на сцену двох художників: Шарля Естерелласа та Елізео Шварца. Згодом, коли вони переїздили з місця на місце, Освальд ніколи не знав, куди приткнути їхні портрети з зображенням Сюзі. Портретові Естерелласа – Сюзі на фоні домни – дуже швидко знайшлося місце у передпокої. Але з роботою Шварца – оголена постать під душем – виникали ускладнення. Освальд відмовлявся повісити його у вітальні, так само, як і в спальні, тим паче у ванній. Подружжю Клер було до певної міри соромно виставляти на показ Сюзі такою, якої бачили її колишні коханці; ніяково почувався і сам Освальд від того, що саме такою маячила вона перед його очима. Проте обоє дійшли згоди, що не викидатимуть картини. “Оголена Маха під душем” повалялася якийсь

час відвернута обличчям до стіни, згодом їй знайшлося краще місце у закутку гардеробної, де кілька місяців потому до її компанії потрапила й “Домна”.

Переїхавши на вулицю де Ром, Сюзі, навіть не розпаковуючи, позапихала всі картини у нову гардеробну і протягом шести місяців після зникнення Освальда нічого не вішала на стіни. Згодом поряд з книжками чи на каміні поступово з'явилися і поштова листівка, і малюночок Джімі, й обидві репродукції на стінах її спальні, і пришпилена над письмовим столом фотографія магараджів.

Годині о десятій вона влаштувалась за цим столом: дві залізні підставки, на яких лежить велике, масивне скло, а на ньому і цілком прозорі речі – скляна цеглинка попільнички, мінеральна вода у літровій пластиковій пляшці – і не такі прозорі: білий папір, чорна друкарська машинка і червоний транзистор, з якого тієї ж миті свіжою нотою порадував *Джері Малліган**. Сюзі працювала швидко, нічого не правила. Галас міста проникав до неї крізь зачинені вікна, неначе сурдинка страхітливого механічного піаніно: ліва рука митця довгими акордами створювала невеселе шумовиння, тоді як права рука імпровізувала дзвінкоголосі жваві мотиви, різкі й чіткі – породження ударів буферів, гудіння клаксонів на вулиці де Ром, биття дзеркал на фабриці дзеркал. І над усім – дзвоник телефону.

– Це знову я, – повідомив Фредерік, – можна зайти до

---

* Gerry Mulligan – американський джазовий музикант 50-х років.

вас? Я тут недалечко з другом. Ми не надовго.

Поки відчиняла та знову зачиняла вікно, вони вже й прийшли. Фредеріків друг був високим худючим і дуже сором'язливим юнаком. Руда коняча голова була зачєсана у формі комбінованої щітки: лисячий хвіст на потилиці, пасма трьома хвилями на чолі. Стрижка, мабуть, складала неабияку частку його бюджету.

– Я хочу відрекомендувати вам Люсьєна, – сказав Фредерік. Нам неймовірно поталанило. Розповідай, Люсьєне.

– Це з приводу вашого чоловіка, – почервонів юнак.

Він почав говорити, відвертаючи погляд від Сюзі. Його високий, трохи надірваний голос, здавалось, утворювали поштовхи кисню в голосовій щілині, а розповідь була перенасичена виснажливими паузами, комами, крапками з комами, під час яких він, кривлячись, ковтав слину. Все це супроводжувалося болісним скреготом сифона і протяжною ходою Адамового яблука вгору-вниз. Розповівши, він шмигнув носом, витер його мізинцем – така собі скромна остаточна крапка – і мовчки втупив погляд в свої черевики. Сюзі зацікавлено розглядала його.

“Але скажіть мені, – тихо запитала вона, – звідки вам все це відомо?” Люсьєн перелякано зиркнув, закусив губу і повернувся до Фредеріка. “Цього він вам сказати не може, – по-батьківськи запевнив Фредерік, – це конфіденційна інформація, яку він випадково виловив на службі. Якби хто дізнався, що він розповідає про такі речі, його вигнали б з роботи, або й голови позбувся б. Не будемо вас затримувати”.

Коли хлопці скочили зі своїх місць, вона поволі підвелася, швидко обдивилася кругом, мов збиралась виходити з потяга та бажала впевнитись, чи бува, не забула чого. Обидва юнаки вийшли з вітальні і чекали на неї в глибині коридору. Дещо запізнившись, наздогнала їх, щоб відчинити двері, і... за дверима стояв Шопен. Піднявши вказівний палець, він збирався дзвонити. Сюзі заплющила очі. “Щось не так?” – запитав Шопен.

Він одійшов убік, пропускаючи юнаків, які привіталися з ним, ввічливо попрощалися і, тихо перемовляючись, пішли геть. Сюзі бачила, як перед самим ліфтом Люсьєн обернувся до неї. Потім не дуже уважно вислухала, як Шопен повідомив, що мусить у справах виїхати на кілька днів, щонайбільше на тиждень. Як фахівець він має побувати в Марселі на семінарі з питань різноманітних паразитів, постільних бліх, гардеробної молі, тілесних вошей. Він вирішив пожартувати щодо сексуальних збочень постільних бліх, які досягають екстазу, кусаючи свого партнера під час статевого акту, але його вигляд теж не був надто переконливим. Щось не так?

Вони мовчки стояли посеред вітальні. Шопен притискав Сюзі до себе, дивився на її волосся, не наважуючись запитати про те, що сталося, хто ті юнаки, яких він щойно зустрів. Її очі були широко розплющені, вона прискіпливо дивилася через плече Шопена на якусь напівпрозору, помітну тільки їй, річ; та майже одразу ж вони опинилися в спальні Сюзі, зриваючи з себе одяг, як це роблять на пляжі, коли хтось кличе вас із моря, ви біжите, простирадла скручуються хвилями, ви занурює-

теся, віддаєтеся воді, дуже довго плаваєте то батерфляєм, то на спині, потім, знесилені, повертаєтесь, падаєте на купу махрових рушників. Мовчазні і мокрі, випростуєтеся і лежите в піску, у солі, згодом у поті. Ви палаєте, ваші повіки важчають і опадають під палючим сонцем, під небом ліжка.

13

У вівторок вранці з валізою та портфелем для паперів в руці Френк Шопен з'явився в холі “Парк Палас дю Лак”. Поки адміністратор перевіряв у книзі реєстрації, чи заброньовано номер, Шопен сфотографував очима ключі від номерів, які висіли на дошці, щоб потім відтворити робот-портрет.

Кімната, зарезервована для Шопена через секретаріат полковника на ім'я Бернара Бланшара, поєднувала у собі елементи традиційного французького готельного господарства (блискучий паркет, старовинні меблі, пишна перина) з найсучаснішим комфортом міжнародного рівня (душ Шарко, дистанційне управління для штор і порт'єр, набір більш-менш сприйнятливих відеопорнофільмів). Шпалери на стінах втілювали ненав'язливий триколовий квітковий мотив, який повторювався на оббивці крісел та на тканині покривала.

Шопен поклав на ліжко валізу, від чого перина тихо зойкнула, відкрив цю валізу, взяв туалетний несесер. Із зубців гребінця зняв одну волосину і почепив її на дверцята шафи після того, як поставив туди портфель. Перед

тим як спуститись на перший поверх, якусь мить постояв біля вікна, через яке видно було плесо озера, – всіяне легенькими дрифтерами дзеркало. Суто асоціативно Шопен зиркнув на свої скроні у дзеркалі ліфта – є новини з фронту облісіння.

На терасі, на яскравих подушечках у білих кріслах сиділо близько десятка клієнтів готелю. Два чи три набоби в компанії грудастих секретарок та розімлілих від спеки дружин відпочивали посередині, розвалившись у кріслах. Їхні бронзові від ультрафіолетових променів обличчя випромінювали статок, виснагу. Збоку, біля балюстрад, стояла вкрай збуджена і дуже елегантно одягнута вродлива пані з перекошеним обличчям і розгубленим виглядом. Її втішала старша і значно бридкіша пані. Ближче до сходинок стояла ще парочка коханців, біля якої, як докір сумління, сновигав страшенно причепливий сетер. Щоб торкнутись один одного чи обійнятись, їм повсякчас треба було обходити пса, відштовхувати його, прокладати собі шлях через простір, де не було собаки. Опустивши руки, коханці, врешті-решт, встали і побрели в парк у супроводі невтомного сетера, який, обминаючи тополі, вистрибував то коло них, то поміж ними. Стоячи під скляним віялом вхідних дверей готелю, Шопен проводжав їх очима.

Нижче тераси, сидючи на складаному стільці, художник-аквареліст зрілого віку квацяв пензликом по виноградної барви полотну на тринозі. На одному з різких поворотів сетер мало не налетів на мольберт, і коханець упівголоса почав пригрозувати, що віддасть до притулку

цю собацюру, яка бодай на мить не залишала їх на самоті і псувала їм відпочинок. Шопен відійшов від входу до “Парк Паласу”, перетнув терасу і спустився сходами у тому ж напрямку.

Зблизька аквареліст не виглядав набагато старшим за набобів, що розвалилися у кріслах, але час позначився на ньому значно дужче, додавши сивини. Увесь у бежевому, він малював. Свій стомлений погляд, з іскоркою сумного і гіркого подиву, як після нокауту, переводив то на модель, то на картину. Зараз він сидів нерухомо, пензлик завис у повітрі. Шопен зупинився в нього за спиною: у прикладному стилі акварель зображала фасад готелю з його високим скляним входом, шеренги зачинених вікон, а у деталях прозирала тривала копітка праця. Художник, без сумніву, стояв тут від самісінького ранку, від його ока не приховалося жодне сновигання пансіонерів, які зрідка стишували біля нього ходу, критично оцінювали роботу, потім перевіряли зображене на відповідність із фасадом і йшли собі далі.

Шопен далі не пішов. Спливло рівно десять секунд, і художник запрацював: легко вмокнувши пензлика у фарбу, він кількома штрихами змусив відчинитися одне з вікон першого поверху, і на його склі навіть зблиснуло денне сяйво. Потім у віконній рамі мимохідь з'явилося обличчя – рухливе, нашвидкуруч окреслене, таке собі миттєве втручання мультику в натюрморт, – і майже одразу ж зникло у чорному колі, як це роблять Loopy the Loop і Woody Woodpecker наприкінці епізоду (*Ось і казочці кінець!*). Ой, не той відтінок! І ось уже трьома

іншими штрихами вікно зачинилось, фасад повернув свою акварельну рівновагу. А нічого й не було! Шопен ще трохи постояв і попрямував до готелю. Жодного погляду на вікно, де щойно під красномовними пальцями Муезі-Еона промайнуло зображення Віталя Вебера. Тепер до праці.

Шопен витягнув із шафи портфель: жовта волосина лежала на тій-таки борозенці, куди її й поклали. Всередині багаж було поділено на відсіки: отож, дюжина молодих і жвавих мух літали у відгородженому для них кабінетику, стільки ж личинок лежали на дні другого, плексигласового, відсіку. У різних чарунках лежали ювелірні загострені знаряддя, кілька тюбиків і флакончиків, комплекти електронного дріб'язку. У трьох просторіших чарунках знаходилися високочастотний приймач із вмонтованим магнітофоном, мікроскоп та налобний рефлектор. Вимивши руки, Шопен розклав прилади, ретельно оглянув мух і вибрав трьох найміцніших.

Найважче було зловити муху. Але, зловивши її, перевернувши і засунувши під об'єktiv мікроскопа, іммобілізувавши у мезотораксичному відділі моторні м'язи її крилець і лапок, Шопену вже було заввиграшки приладнати їй між грудей мікрофон, гарно відцентрувати його між балансирами – не важче, аніж тридцять років тому, ввечері після школи, відрегулювати радар для міні-моделей Мессершмітта чи Спітфайера.

Мухи зі вставленими приладами незграбно, конвульсивно здригаючись, відскакуючи, явно очманілі від пережитого операційного шоку, знов повернулись до

своїх кліток. Вони довгенько сиділи незрушно, звикаючи до нового баласту, потім двійко врешті-решт спромоглися злетіти, наново оволодіваючи навичками польоту: спершу короткими дугоподібними відрізками, потім помалу відновили свій звичний політ у повітрі по кривій. Третя так і не отямилась. Кілька разів простимулювавши її – масажі серця в мініатюрі – Шопен зняв мікрофон з трупа та ізолював двох інших, стійкіших. Цього разу, щоб уникнути пошкодження систем при паруванні, – в окремі чарунки. Потім пошукав у довіднику адреси квіткових крамниць – найближчою виявилась крамниця у Валентоні. Точнісінько так, як інколи він дивився телефільми виключно для того, щоб побачити творчий почерк Маріанни, так і тепер у невеличкій крамничці періодики при в'їзді у Валентон Шопен придбав журнал мод, де Кароль публікувала свої фотографії. То Маріану чи Кароль по-справжньому жадав Шопен? Маріанну, яка втрачає будь-які ознаки вогню, щойно зникають з її поля зору юпітери телестудії, чи Кароль, коли та виходить з-під своїх софітів, перехиляє звичний келих, вимовляючи: “Шампанського!”? Першу чи другу палко бажав Шопен? Першу чи другу, міцно пригорнувши до свого серця, міг би він наважитись показати своїм батькам, яких не бачив ось уже двадцять років? Ні, ні і ні!

Поїздка до Валентону й назад забрала дві години. Купивши квіти, Шопен придбав у канцтоварах ще й рулон блакитного скотчу, потім з'їв на обід сандвіч з паризькою шинкою й маслом у барі тієї кав'ярні, що на розі, перегортаючи ілюстрований журнал мод біля моло-

дика і високої безбарвної дівиці, які за аперитивом обмірковували позаземне життя: “Реінкарнація, – підсумовував юнак, – існує не лише для собак”. У глибині залу сидів лише один відвідувач, глухонімий чоловік, який розмовляв сам із собою мовою знаків, скромно перебираючи пальцями своїх рук під столом на одній ніжці. Обізнаний з найпоширенішими кодами, Шопен зрозумів, що цей чоловік переживав якусь сімейну проблему, потім проблему виплати субсидії, яка ускладнювалася ще й тим, що по неї він звертався не вперше.

Повернення до готелю. Щоб завершити свій пристрій, Шопен ще на дві години замкнувся у номері, потім спустився пройтись. Надходив вечір, почали замовляти перші келихи у барі, у глибині якого, перед блюдцем з арахісом і двома чвертками талої води, сиділи охоронці генсека. Шопен умить второпав, хто вони такі.

14

Охорона генсека, звичайно ж, не перше завдання ані Перли Помек, ані Родіона Ратно. Вони не початківці. Перла була блондинкою з дуже темними віями. Народилась у забезпеченій сім'ї. Свої перші сімнадцять років провела на розкішних пляжах найрізноманітніших внутрішніх морів. У серпні 1980-го її обрали міс міста Севастополя, на початку жовтня того ж таки року завербували спецслужби, які найперше підготували її для вербування довірених осіб посольств. Оскільки її здібності як фа-

тальної жінки виявилися посередніми, через рік, після інтенсивних тренувань та курсу ін'єкцій анаболіків, перевели в службу охоронців високих посадовців. Її мова була насичена словесними грубощами.

Щодо Ратно, то його кар'єра була наслідком ускладнень, яких він зазнав у дитинстві. Народжений недоношеним, він у ранньому дитинстві занедужав на тяжку форму авітамінозу. За рахітичну статуру і слабке здоров'я у школі його ніжно прозвали В12, і ще підлітком, він присягнув, що до неймовірного вдосконалить свої м'язи. Відтоді масажисти та спортивні тренери стали його єдиними гуру, аж поки й набув надмірної мускулатури. На жаль, залучивши до розвідки, начальство не вважало за потрібне змінити йому колишнє прізвисько. Родіон був у розпачі, але шефи вважали, що В12 як кодове ім'я цілком відповідає стилю контори.

Уникнувши зустрічі з ними, Шопен вийшов з “Парк Паласу”, обігнув корпус, минув гольф-майданчик, пройшов через зелену зону і опинився біля озера. У невеличкій бухті, за п'ятиметровим пірсом стояли два пароплави: карликовий скутер та невеличкий паром з канатними рампами і пригвинченими до палуби лавками під навісом зі смугастої парусини. А по той бік бухти, віддзеркалюючись у плесі озера, з найближчого аеропорту безперервно один за одним, кожен своїм повітряним коридором, снували в небі сизокрилі та білокрилі літаки.

Хвилини п'ятнадцять Шопен постояв, і перед тим, як повернутися у номер, оглянувся на готель: тополі маскували затилля будови аж по третій поверх, і тільки над

ним він виражував вікно своєї кімнати. А на другому поверсі, у робочому кабінеті, який шифрувальник перебладнав напередодні, Віталь Вебер щойно закрив товстезну теку з матеріалами справи “Північний Схід”.

– На сьогодні все, – зітхнув він. – Більше не можу. Може, підемо до мене та вип'ємо чогось, що скажете?

Шифрувальник погодився, поскладав розкидані документи, і вони коридором пішли до люксу Вебера. Вебер одразу ж рухнув у крісло, а шифрувальник наливав у склянки. Генсек заплющив очі і справді виглядав стомленим, все його тіло зів'яло на підлокітниках крісла, двома пальцями він тримався за перенісся. У двері постукали.

– Будьте так ласкаві, гляньте, що там, – промовив Вебер, не розтулюючи повік.

На порозі у червоно-золотій лівреї стояв розсильний і тримав перед собою величезний букет – справжня алілуя пурпурних гладіолусів у целофановій водостійкій обгортці, перев'язаній широкою стрічкою у вигляді складного бантика. Завитки і спіральки стрічки на англійський манер спадали колечками, як легенькі кучерика витонченого розчерку. Вебер розплющив одне око і запитав: “Що це таке? Це для кого?”

– Для мсьє Вебера, – відповів розсильний.

– Картки немає?

Шифрувальник схопив букет, покрутив його в руках: “Ні. Картки немає”.

– Відішліть назад, – мляво процідив Вебер. – А втім, ні, залиште, я сам займуся цим. Це мене розрадить. О,

поставимо його отамечки. Тільки потрібна ваза або щось таке.

З вазою – простим кришталевим обрізаним конусом – повернувся розсильний. І коли він у ванній набрав води з крану, Вебер уже знімав упаковку з букета, звільняючи обох Шопенових спецкореспонденток, які негайно ж почали збирати інформацію на звукову стрічку. Шифрувальник, руки в боки, спостерігав за Вебером: “Ви бачили, – попередив він, – муха!” “Що? – неуважно процідив Вебер, розгортаючи пучок гладіолусів. – Ні-ні”. Поставив букет у вазу, закріпив квіти аспарагусом, щоб не розпадались. А двома поверхами вище Шопен, надівши навушники, почувався щасливим, що квіти сподобалися.

Коли шифрувальник пішов, генсек допив свою склянку, трохи причепурився, на хустку, пов'язану наче жабо, одягнув домашню куртку на підкладці з мольтону, зашнурував її мотузочкою хрест-навхрест. Якусь мить, походив сюди-туди кімнатою, випрямивши спину і засунувши руки в кишені. Кишені були занадто високо, тому лікті по боках його колесоподібних грудей стирчали, як атрофовані крильця пінгвіна. Шопен поки що не записав нічого вартого уваги: булькання з піпетки, шарудіння зубної щітки, зітхання, короткі згуки.

Віталь Вебер зупинився біля вікна і відчинив його точнісінько так, як кілька годин тому й зобразив це Муезі-Еон, якого він, до речі, запримітив, просто не надав цьому великого значення. Аквареліст ще не залишив свого посту внизу тераси, наполегливо змальовуючи

готель, доки не зникнуть останні відблиски дня. Шопен вловив легкий скрип віконної рами і, майже одразу, – звуки зовсім іншого середовища: подих вітру, спів пташок, тиша висі – підтвердили його острахи. Щойно Вебер відчинив вікно, мухи вилетіли і подалися в парк. Вилаявшись крізь зуби, Шопен зняв навушники, склав приладдя і спустився в бар пропустити, як усі, скляночку.

У глибині холу, прямо навпроти входу в бар, знаходилось місце, точне призначення якого важко визначити. Мабуть, раніше це було місце для курців. Там виставили дюжину написаних різними художниками картин. Всі вони зображали “Парк Палас дю Лак”, його загальний вигляд або якусь деталь: фасад, зимовий сад, закуток тераси, частину стіни. Між ними, Шопен завдяки скрупульозній манері письма, одразу ж, признав нове полотно Муезі-Еона. Рамка зовсім нова, ще свіжі фарби, очевидно, картину повісили тут недавно. Художника чомусь надихнуло підозріливе вікно на затиллі будівлі. Шопен зафіксував його у пам'яті і пішов до зали бару.

Там царювала вже немолода піаністка з фарбованим і густо налакованим перманентом. Коли Шопен увійшов, багаті поклади фальшивих перлин і вставних зубів лушили приспів *September song*. Двоє набобів, запримічених вранці на терасі, цідили за стійкою бару свої коктейлі у компанії секретарок, а в глибині залу, прилипнувши до стільця, незмінно сидів Родіон Ратно і об'їдався арахісом, запиваючи його звичайною водою. Шопен сів поблизу набобів. До нього долинали уривки їхніх балачок (“Та що ви кажете? Пішла від свого американ-

ця?”), а очі прискіпливо вивчали деталі меблювання зі шкіри та натертого до блиску дерева. На стінах висіли старовинні гравюри з зображенням англійських коней, тарбеських напівкровок, орловських скакунів, а по другий бік стійки – начищені до блиску, стилізовані під старовину лаковані аксесуари, яких вправно торкалися благоговійні руки бездоганно вишколених барменів. Обстановка сприяла відпочинку, музика заспокоювала. Шопен замовив коктейль “Бронкс”.

Після четвертого келиху наспів час вечеряти, склянки спорожніли від алкоголю, бар од відвідувачів, тепер належало підготувати перший звіт для полковника Сека.

Отже, за годину Karmann-Ghia припаркувалася перед телефонною будкою на розі вулиць Лафайет і Блакитної. Це був квартал переважно офісів: нічного життя тут майже не відчувалося, після двадцятої вікна майже не світилися, перехожих майже не було, ну, може, окрім кількох європейських туристів напідпитку, радесеньких, що нарешті знайшли свій готель. Шопен увійшов до будки. Крізь скляну стінку пильно роздивився вулицю Лафайет, мовби хотів пересвідчитися, що ніхто не побачить, як він знімає слухавку. Тільки слухавку він не знімав: лише очима набрав на циферблаті номер телефону Сюзі Клер. Витягнув з кишені рулончик блакитного скотчу, відірвав клаптик, приліпив його під апаратом і вийшов з будки.

За сто метрів звідти є невеличкий кінотеатр, де саме йшов ретропоказ “*Забороненої планети*”. Шопен обожнював цей, знятий 1956 року Фредом Мак Леодом

Вількоксом, фільм. Мабуть, він встигне щось перекусити перед десятигодинним сеансом. У найближчому барі замовив пива з двома сосисками. Цупка, немов нейлонова, шкоринка сосисок загрозово скреготала під зубами.

Отож, Шопен подивився “Заборонену планету”, де завдяки останнім досягненням техніки кольорів показано, зокрема, як у стрибку калейдоскопічно розпадається тигр. З кінотеатру він не пішов до своєї машини, а навідався до телефонної будки. Помацки відшукав під апаратом клаптик гладенького і теплішого за метал скотчу. Відірвав його кінчиком нігтя, уважно подивися: колір був іншим. На підтвердження того, що синій скотч отримано, жовтий колір скотчу, звичний код, означав тепер, що сьогодні увечері полковник приїде на зустріч, у те саме місце і в той самий час, що й минулого разу.

Дорогою назад Шопен через свою неухважність не зняв з кінчика нігтя жовтий клаптик, що приклеївся до нього, отже, і м'яв його, як неживу шкіру чи відклеваний лейкопластир. А в номері “Парк Паласу” обстеження виявило, що ще дві мухи відійшли у кращий зі світів. Личинки ще недостатньо дозріли. Із заміною мух неодмінно будуть проблеми.

15

Три години потому, припаркувавши машину перед павільйоном потрухів, Шопен уже не чекав, поки йому відчинять дверцята Опеля: зробив це сам і сів. Але за кермом замість полковника Сека сидів інший чоловік і

терпляче гортав ілюстрований спортивний журнал для апоплектиків. Шопен одразу впізнав офіцера, колишнього фронтовика Фернадеса – кульгавого з жертвовної церквички. Замінив кепку на кашкет, і, диви, уніформа сторожа набула вигляду цілком пристойної шоферської лівреї, ну а терпіння – це якість обов'язкова для обох професій. По радіо звучала музика.

– Полковник на хвилинку вийшов, – сказав Фернадес, показуючи на павільйон, – він отам.

– Гаразд, – промовив Шопен, – почекаємо.

Час від часу виходили якісь чоловіки, висипали у високі контейнери розтрощені черепи, порубані кістяки: як і раніше, Фернадес байдуже спостерігав за горами маслаків.

– То що, – поцікавився Шопен, – зі сквером Людовіка XVI покінчено?

– Один з моїх колишніх товаришів шукав собі якусь роботу, – пояснив Фернадес. – Полковник, це так люб'язно з його боку, згодився допомогти і взяв мене до себе. А товариш тепер там, у церкві.

По радіо розгублені слухачі зізнавалися у своїх невдачах та прикрощах. Дикторка хриплим голосом поматеринськи втішала їх, здавалося, ось-ось з її уст зірвуться найосоружніші поради. “Ну що ж, піду подивлюся, що він там робить”. Шопен вийшов з машини і попрямував до дверей павільйону.

За громіздкою барикадою з пластика на вас раптом звалюється нестерпний гамір потрухів: дюжина чоловіків з червоно-білими фізіономіями, у чорно-білому

вбранні перегукуються, рубаючи м'ясо і розтинаючи сухожилля, вирізуючи нутроці. Вони вигукують цифри навколо м'ясних столів, переповнених чанами з печінками, лантухами сердець на виніс, масою мозкового дріб'язку, накидом ніг, рядами невідь-звідки витягнутих язиків, навалом легень і – їж до схочу! – нирок, центнерами телячих зобних залоз, тонами молодих телячих легень, морем селезінки і силою-силенною червоних щічок, проштампованих зеленою печаткою. Посеред цього натовпу Шопен відшукав очима високий темний силует полковника Сека і почав просуватись до нього вздовж будівлі.

Торговці субпродуктами зблизька не видавалися такими вже й гарячковими. Ні, вони не надриваються – балакають собі спокійно про різні органи; кумекають, що виставити і за яку ціну; порівнюють, розрізають навпіл, перекладають з місця на місце. Часом хтось проходить і називає ціну, продавець моргне і – справу зроблено. Ось так непомітно і миттєво здійснюється продаж-купівля.

У кінці павільйону з цехів, де рубають голови, хвилями вириваються дужі удари і затихають у плетеві коридорчиків. Саме тут Шопен і наткнувся на полковника Сека. Той теревенив з дробильником-малійцем, який стояв на порозі свого цеху біля високого бідона з рідиною, що парувала. Здавалося, полковник був у прекрасній формі і почувався у своїй стихії серед цього руху безмозких черепів. “Це месьє Туре, – відрекомендував, – рубака голів. Ми щойно познайомились”. Співрозмовник, в чорному комбінезоні і білих дуже високих

чоботях, усміхався; кольчуга на грудях виблискувала і переливалася хвильками. Він подав Шопену руку в рукавиці також металевого кольору: “Рука піаніста і водночас боксера”, – про себе зауважив Шопен.

Полковник Сек пояснив, що професія месьє Туре випотрошувати голови ягнят від мозку, він зголосився показати роботу, інструменти, одне слово, як усе робиться. “Але, на жаль, у нас невідкладний клопіт, – пошкодував полковник, – заїдемо якимось іншим разом”.

– Ну як справи? – запитав він Шопена, тільки-но вийшли з павільйону.

– Результат мінімальний, – визнав той. – Звук був не чіткий, та ще й Вебер відчинив вікно, вони, звичайно ж, і вилетіли. (Полковник скорчив невдоволену гримасу.)

– Хіба я не казав вам? Я ж застерігав. Зрештою, спробую завтра послати йому інших, Вебер часто буває в люксі, шифрувальника. Тепер, завдяки Муезі-Еону, я знаю, де саме.

– А, так-так, – промовив полковник, – Муезі-Еон. Бачили його картини?

– Аякже, – відповів Шопен.

– Непогано пише, – висловив свою думку полковник, – правда? Думаю, його картини не позбавлені певного шарму. І який талант! Вам відомо, що він ще й скульптор?

– Н-ні, – відказав Шопен.

– Скільки років я радив йому виставитись, цьому Муезі-Еону, але ж комизиться, не хоче. Ну не зразу в галереї, звісно. Для початку можна в якомусь ресторані

чи торговельному центрі, де є для цього можливість. Та навіть у банках. У відділенні мого банку “Ваграм” влаштували виставку одного художника, який пише пастелі. Ну, та не хоче – тим гірше для нього ж. Може, пройдемоь трохи?

Якийсь час вони поблукали обочиною колоподібного проспекту, вздовж якого цілком прозорі скляні кафе-ресторанчики, хоч як на них глянь, повсякчас виставляють напоказ свій зміст, ну, чом не акваріум! Відвідувачів не чути, так наче звук вимкнули, але видно, як вони сміються, щось замовляють, чимось захоплюються. Схоже на *drive-in**, у якому з трьох боків показують німий фільм перед шеренгами порожніх фургонів і сліпих вантажівок. Дві високі споруди панують над кварталом – завод дзеркал і адміністративна вежа, яку ледь помітно у нічному тумані з боку північного в'їзду. Усі поверхи вежі були темні, окрім останнього: завжди з недокурком у зубах, агент у цивільному на своїх екранах пильно стежить за виїздами із загальнонаціонального ринку та дорученими йому перехрестями, а також за слабкими об'єктами, з яких чи не найзначнішими є підвали та сейфи двадцяти чотирьох вишикуваних внизу банків.

Не зупиняючись, полковник порився у кишенях: за перламутровою підкладкою внутрішньої кишені з'явилися обриси профільованого портсигару з “Шрапнеллю Монтекристо № 2”. Він підчепив край сигари, штовхнувши її спеціальним футляром для ключів, на якому були щипчики, понюхав, ностальгійно дивлячись на

* Кіно просто неба (англ.).

небо, де залишився слід літака рейса Париж-Наямі, сів на підніжку п'ятнадцятитонки і закурив.

– Ну що ж, повернемося до нашої справи, – промовив він, випускаючи хмарки диму, – здається, до нього завітають гості, до цього Вебера. Може, й завтра увечері. Чи не зможете ви простежити?

– Уже відомо, хто це буде?

– Н-не знаю. Мабуть, якась кралечка.

– Нормально, якщо він приведе повій, – зрадів Шопен, – він же, зрештою, у відпустці.

Полковник, випускаючи кільця диму, кивнув. Стоячи, Шопен розглядав п'ятнадцятитонку. Чого-чого, а повій у кабіні вантажівки не бракувало: фотографії, малюнки, вимпели, статуетки і пришпилені у неймовірній кількості перевідні картинки. У кращому разі вони були скромно прикриті бікіні. На тій, що зображена на дверцятах прямо над головою полковника, з одягу були лише чобітки-панчохи і болеро з китицями. Вона сиділа верхи на мотоциклі “Електраглайд” по ходу руху, і зустрічний вітерець легенько ворушив її болеро: неповторні груди й довічні палкі губи. Жодних сумнівів, Веберу дістанеться схожа на цю. Пане генсеку, ми уміємо діставати таких вередливих створінь!

– Чи варто записувати у таких умовах? – запитав Шопен. – Значно легше приклеїти стрічечку ззаду.

– Не знаю, – відповів, підводячись, полковник. Про всяк випадок залиште одну-дві комашки, там побачимо.

Вони пішли назад. Минувши м'ясні ряди, потім фруктові й овочеві, обігнули менші за розмірами склади

із силою-силенною їстівної всячини, павільйони широкого профілю, де напів-оптовики спокушаються торгувати вроздріб. Оскільки у глибині одного з таких павільйонів вони помітили уніформу Фернадеса, який саме намагався скромно виторгувати собі гусячу печінку, полковник нагримав на свого нового водія і, суворо вишпетивши його, конфіскував куплений орган. Окрики офіцера вербування стривожили Шопена, і він занепокоєно шепнув:

– А тихіше не можна?

Вони йшли до своїх машин, а за п'ять метрів попереду, втягнувши голову в плечі і набурмосившись, сунув Фернадес.

– Та не хвилюйтеся так! Чого боятися? – усміхнувся полковник Сек, підкидаючи на кремезній долоні гусячу печінку. – Йй тут затишно, як татусеві у матусиному лоні.

– Мені байдуже і це мене не обходить. Просто попередив, бо, якщо вас хтось там знає, то може й упізнати.

– Це ви через те, що я чорношкірий? – лупнув гарячим оком полковник.

Шопен невиразно знизав плечима.

– Побачимось у четвер, – повідомив офіцер, – у четвер о дванадцятій дня. Муезі-Еон сповістить вас, де саме. Якщо раптом виникне якась проблема, тримайте зв'язок через блакитний скотч у телефонній будці на вулиці Блакитній, гаразд? Ваша машина якого року випуску? Таку нечасто побачиш.

Після того, як Опель від'їхав, Шопен проінспектував контейнер, ущент набитий поруділими маслаками з

червоними та білими обвислими шматками м'ясних залишків. Над контейнером безупинно роїлися м'ясні мухи: одні в американській броні, інші у смарагдовій чи серпанковій – у кожного своє обмундирування й захист. Шопен нахилився, на якихось шість секунд завмер, а тоді швидко, як спазматик, розітнув правицею брудне повітря, а в наступні шість секунд лівою рукою вже відчиняв дверцята “Karmann-Ghia”. З середини засвербів його міцно стиснутий кулак: іншорідні елементи барабанили у долоню і стулені пальці. У бардачку, як годилося, лежав маленький контейнер з латунної сітки. Шопен впустив у нього мух, перерахувавши одну за одною, як у коралі*, – семеро одним махом. А таки непогано.

16

Ласкаве світло м'яко проникало до кабінету Меріленда крізь подвійні великі запони з тюльським** гаптуванням та подвійні куленепробивні вітражі. Втомлений від недосипу, з блискучими очима, полковник Сек доповідав про минулу ніч.

– Зрештою, я знову бачитиму його в четвер, – завершив він звіт. – Ще не вирішив, де саме зустрінемось, та думаю, недалеко від цього готелю, у межах цієї ж зони.

Увійшов служка з розкішним бранчем*** на лакованій таці, яку поставив між ними на низенькому столику.

---

* Загін для худоби (півд.-америк.).

** Тюль – адміністративний центр департаменту Коррез.

*** Branch – пізній сніданок (англ.).

Меріленд тут-таки схопив три свіжі полунички і жадібно проковтнув. Полковник замовк, зневажливо дивлячись, як із кутика рота співрозмовника потекла рожева цівка; він надто переймався своєю зовнішністю, тож несхвально ставився як до такої безцеремонності, так і до хронічних плям, у найкращому разі від попелу, на сірому, завжди пожмаканому, костюмі високого посадовця. На його місці він би так не поводився.

– Може, на великому кладовищі поруч з готелем, – розмірковував уголос, – впродовж тижня там досить тихо.

– Дивіться самі, – Меріленд нарешті проковтнув. – Ви цілком покладаєтесь на цього типа?

– Скажу вам чесно, – відповів Сек, прикидаючи на око порцію смаженої яєшні, – ми зрідка вдаємося до послуг, правда. Але це не суттєво. Він гарний хлопець; ми його й використовуємо переважно як приманку.

Тихо задзвонив телефон, Меріленд зняв слухавку, заявив, що стосовно Японії відповідь негативна, загасив жовту “Голуаз”, намастив маслом грінку. – А що саме він уміє робити? – недовіжливо чіплявся знову.

– Та багато чого, – наполягав на своєму полковник, – ви й не повірите. Він не тільки науковець, а й майстер на всі руки. Ви не уявляєте, які у нього спритні руки.

Швидко допивши чай з молоком, від якого з іншого кутика рота побігла вже бежева цівка, Меріленд вступився в офіцера неприязним поглядом:

– То ви таки збираєтеся піти від нас по завершенні операції?

– Ви ж знаєте, – нагадав полковник, – я завжди лояльно ставився до служби. Незважаючи на свої переконання. І ви це знаєте. Звичайно, я йду. Хоч би як там було, для операції це добре, і саме так найголовнішого ніхто не помітить. Та й ще... принаймні звідти легше буде виїхати до Африки, а мені цього так би хотілося.

Меріленд, густим шаром варення збільшуючи грінку чи не вдвоє, скорчив скептичну гримасу.

– Та прошу, будь ласка. Аби тільки ми нічого не втратили від цього обміну.

– Все буде нормально, – пообіцяв полковник Сек, – можете покластися на мене.

А близько дванадцятої полковник вийшов з міністерства. І, хоч погляд у нього був колючий, та почувався він міцним, упевненим, таким, що повністю контролює себе. Ця ідея з від'їздом йому дуже таки до вподоби. Та одне муляло: дуже кортіло заробити або й розтринькати трохи грошеньт до того, як усе зміниться. Отож, він сідає у машину і наказує Фернадесу – той уже на межі зриву – відвезти його на вулицю Геліополіс до зеленого салону з колом приватної гри у рулетку. Одного з тих салонів, у якому вдень і вночі повно люду: смаглявих чоловіків у смокінгах, що облягають тіло, із зачесаним назад лискучим волоссям, білявих жіночок у глибоких декольте на спині, з очима, що лукаво прострілюють кожного, це – публіка, яка повсякчас підкреслює свою виняткову значущість. Тут усмішку побачиш лише у декого з обслуги та незбагнених круп'є, та й ті посмішки якісь кровожерливі.

За оббитими оксамитом дверима полковник пройшов уздовж двох столиків для азартних ігор у кості; біля близького краю стійки бару обговорювали питання залізничного транспорту, грали у баккару, а далі, у закутку, шурхотіла рулетка, ще далі, у просторішому кутку, грали в боулінг. Облюбувавши в зеленому салоні столик, за яким сиділи тенор Фред Вовнарґ, знаний спокусник і професійний гравець Карлгейнц Шуман та магнат хімічної промисловості з департаменту Буш-дю-Рон, що вдавав простака, він замовив келих шампанського і нову колоду. Здавати мав Вовнарґ.

“Люблю поміркувати, як ляжуть карти, – подумав полковник Сек, – дуже подобається перевертати їх, понад усе – бити”. Але ось уже й сліду не лишилось від його самовдоволення: ліричний тенор поклав перед ним непарну кількість відносно чистих карт. Треба негайно зосередитись, бо над головою вже засвітилося: “Панове гравці у покер, просимо дотримуватись ТИШІ”.

17

А тим часом Шопен займався новим поколінням мух: одбирав найпридатніших за силою удару крилець – ознакою, ідентифікованою як вияв радості ще 1822 року абатом Піюже – та імплантував їм невеличкі мікрофони.

Пізнього ранку поверхи готелю були порожні, ними швидко рухалася лише обслуга. Її голоси відлунювали посеред зволоженого безладу номерів з їхніми еманціями запахів мила, аромату сигар та дихання тіл.

Обслуга провітрювала кімнати, всмоктувала інтим пожамаканих постелей. Вдовж коридору жіночки по троє штовхали возики з білизною, прибираючи водночас по кілька номерів одразу: одна мінjala простирадла, друга вичищала ванну, третя орудувала пирососом.

Прибиральниці першого поверху саме приступали до відсіку, де знаходився люкс Вебера. Здалеку спостерігаючи за ними, Шопен рвучко відступив, помітивши в кінці галереї Перлу Помек. Ратно мав би стежити за іншим кінцем. Шопен втиснувся у стінну нішу і, непомітний для двійки горил, далі стежив за покоївками, рух за рухом, один комплект білизни за іншим, намагаючись вирахувати у спакованих простирадлах ті, що підуть на ліжко Вебера. Він стояв близенько до покоївок, то ж чув їхню балаканину:

– Та й смішний же цей Вільям, – розповіла та, що пирососила, – йому вже не до душі бути комірником. Каже: “Не хочу більше бути комірником.”

– Вільям неврівноважений, ти ж знаєш Веро, – із днища ванни поставила свій діагноз колега. Веро надула губи, її пиросос заревів бугаєм. Шопен терпляче чекав свого. Він добре знав, що йому треба.

Майже з годину він просидів у шезлонзі на березі озера. На другому березі, у парку розваг, помітив силуети рибалок, які терпляче вижидали свого ляща чи окуня, хоч вода мала вигляд синтезованої рідини, занадто чистої і холодної, щоб у ній хоч бодай щось водилося. Вітер з берега безладно гнав плесом мінливі хвилі, наче хто водив пальцем по оксамитовій поверхні. Розтинаючи вод-

ну площину, показався невеличкий паром, який двічі на день перевозив пасажирів. Під навісом у червоно-білу смужку на передній лаві сиділи пансіонери “Парк Паласу”, а навпроти – акордеоніст тішився переливами акордів по три чверточки, які безладно опадали на плесо води, врізаючись у чубчики баранців. Віддані на волю вітру, ноти теребилися одна об одну і незрідка вже різали слух Шопена скаліченою партитурою.

Смеркало. Після вечері Шопен познайомився з лікарем Бельзунсом, зизооким жвавим чоловіком, який у барі завжди мав пляшку, яку записували на його рахунок. Бахматий зеленкувато-синій костюм лікаря, синя краватка-метелик, що вічно теліпалася на шиї, здавалися викраденими з гардеробних конкуруючих бальних оркестрів. Зелена стрічка у петлиці не нагадувала Шопену нічого з раніше де-небудь баченого. За окулярами у товстій оправі залежно від обставин дуже гостро, суворо або несміхотливо на вас дивилося тільки праве око, тоді як ліве косило вбік з відбитком щиросердного довірливого і відстороненого терпіння, як у роззявкуватої дружини, яка ніколи не чує того, що їй говорить лікар.

Дієтолог за покликом душі, терапевт за реальними обставинами, раніше Бельзунс час від часу бував пансіонером “Парк паласу”. Та якось він вдало прислужився клієнтам готелю – когось позбавив нежиті, комусь після вивиху вправив суглоб, тим призначив якісь дієти, а тим виписав препарати списку В. Помітивши, що його ви-тончена і пристойна харизма дозволяє гарно заробити на лікуванні насамперед товстих пансіонерок з не менш

товстими гаманцями, адміністрація готелю запропонувала йому посаду штатного лікаря і обладнала під кабінет сусідню з його номером кімнату. Після обіду лікар приймав там болящих, тоді як ранками працював над новою системою плавальних вправ у басейні “Парк Паласу”. Вечорами ж, у барі, він випивав свою пляшку в товаристві надмірно напахчених “Олександрою” вгодваних пацієнток.

Шопен трохи постояв за стійкою бару пліч-о-пліч з лікарем, поки той оповідав своє життя. Перестигла піаністка, яка створювала належну атмосферу під час чаювання, поступилася місцем органістові такої ж вікової категорії. Від натхненного виконання його русява перука постійно сповзала на один і той же бік, а одна із контактних лінз час від часу опинялася на клавіатурі гаммондського* органу. Не збавляючи темпу, він, матюкаючись, прожогом пірнав по лінзу між двома чорними клавішами і вставляв її знов на роговицю.

Піднявшись у номер, Шопен розпакував своїх комах та приладдя і взявся майструвати дві невеличкі сферичні клітки з дроту та брістольського паперу. Завбільшки з кульки агату, вони замикалися простим натисканням кнопки і так само – натисканням кнопки – відмикалися. Щоб почуватись не таким самотнім, він увімкнув телевізор і зупинився на спокійному документальному фільмі про метеликів південного Китаю. Виявляється, у метеликів прекрасне життя. З коментарю випливало, що шовкопрядам на Тайвані кращої долі годі й бажати.

---

* Гаммонд – місто у Сполучених Штатах на схід від Чикаго.

Зклопотаний своїм, Шопен насправді не дуже переймався передачею. Він залишив мух самих спостерігати за метеликами зі своїх кліток – так зеки з-за тюремних ґрат милуються гарячими кралями на каліфорнійських пляжах.

Наступного ранку Шопен опинився у тому ж самому місці і в той самий час, що й напередодні – йшов слід у слід за покоївками і радів можливості почути від Веро свіжі новини про Вільяма (Я йому й кажу: “Вільяме, якби ти тільки чув, яким тоном ти розмовляєш зі мною”). Доки покоївки впорядковували останні номери, він, крадучись, тихенько підійшов до возика з білизною, вмить усе вирахував і всунув мініатюрні коробочки між складок простирадл, які потраплять на ліжко генсека. Невдовзі, вже у своїй кімнати, замовив сніданок, а згодом одягнув навушники. Після ранкового сеансу роботи з шифрувальником Віталь Вебер повернувся у номер і поласував улюбленими корнішонами на невеличкому блюді, м'ясним асорті під металевою кришкою, тушкованою капустою, редькою та содовою.

Неприродно випростаний, занурений у своє, генсек снідав так, неначе розмірковував про якусь високу мету. Погляд ковзнув шибами, за якими у парку мрячило. Напівсвідомо струсив невеличку криху, що впала на рукав, одігнав сіру мушку, яка сіла на кров'янку. Висячи на люстрі, прямо над ним, більша муха з грудною клітиною синього кобальту пильно стежила за тим, щоб він не розправився з її колегою, яка тепер причаїлася за пастурмою.

Рухом комах керував звукорежисер, і вони мали різні завдання: синя відстежувала загальний план кімнати, а сіра, хоч і сиділа близько до Вебера, все одно не давала Шопену нічого істотного: жування, ковтання, зрідка гикавка, прицмокування, яке звучало, мов клацання вимикача, кілька підсвідомо у плині думки проціджених слів (як бурхливе море, що на мить відкриває оку зубці рифа), час від часу якісь видихнуті фрази, прожовані незнайомою Шопену мовою, далекою дитячою говіркою з неосяжної і вкритої кригою провінції.

Потім у цілковитій тиші генсек, присьорбуючи, пив каву, згодом – кілька хвилин мовчав, аби нормалізувати травлення. І вже після того, як шерех кроків засвідчив, що Вебер пішов до спальні, тишу сієсти порушило надривне хропіння. Шопен зняв з вух дужку легких навушників і почепив їх на спинку стільця. З міркувань безпеки магнітофон залишив у режимі запису, зручно вмовстився на ліжку, перед тим виглянув у вікно: од вітру й дощу озеро аж кипіло.

Вони прокинулись одночасно і водночас сіли за роботу. Безмовний двогодинний шелест паперів: Віталь Вебер працював. Зручно влаштувавшись у кріслі, схрестивши ноги на підлокітниках, Шопен слухав, як той працює. Ось у генсека задзвонив телефон, він миттю зняв слухавку, сказав: “Так, негайно, добре”, і за кілька хвилин у двері до нього постукали. Почувши інший голос, Шопен добавив звуку – це був, безперечно, шифрувальник. Голос говорив про якусь теку, про те, що у ній чомусь не було звіту, чи про те, що бракувало цілої теки

зі звітами – зрозуміти важко. Мухи, мабуть, і далі справляли свою сіесту в одному з потаємних куточків.

– Цілком можливо, – промовив Вебер жмакаючи новий папірець. – Може спробуйте оце.

– Гаразд, – відповів голос, – спробую, подивимося.

Ще кілька хвилин Шопен лише чув, як приглушений голос шифрувальника перебивають краплі навкісного дощу: раптовий порив вітру, а за ним – коротке затишшя. Таке враження, наче хто згори висипає той дощ з мішка, і за його ритмом уявляєш, як чийсь дужі руки витрушують той мішок. “Ні, – нарешті озвався Вебер, – сьогодні я вечеряю внизу”. Шопен кивнув.

Рівно о двадцятій посеред порожньої їдальні сам-самісінький сидів доктор Бельзунс: перед ним – кругла тарілка з недосмаженою яловичиною, поруч – прямокутник нерозгорнутої сьогоднішньої газети. Одне око поглинало свіжі новини, тоді як друге спокійно охороняло яловичину. Щойно одне око здалеку помітило Шопена, Бельзунс зробив жест-запрошення, вказуючи на вільний прибор навпроти свого стільця. Шопен підійшов, озираючи по колу всю їдальню, задня скляна перегородка якої виходила на терасу і де влітку можна повечеряти на свіжому повітрі.

– Мабуть, мені доведеться повечеряти пізніше, – вибачився він, – перепрошую, невідкладні справи. Може завтра, якщо ви не проти, гаразд?

– Не люблю приправу, – виніс вирок лікар. – Принаймні я, не люблю і – край.

Відкланявшись, Шопен ще потинявся трохи холлом.

Біля дверей грум допомагав дебелий клієнтці одягнути хутрянну шубку: стоячи навшпиньки, він усе робив плавно, зі знанням справи, так, неначе водночас ставив намет і сповивав немовля. А в курилці виставлено кілька нових робіт: здебільшого портрети незнайомок, написані невідомими авторами. На одній з акварелей, без жодного сумніву в стилі Муезі-Еона, – зображення закинutoї місцини, до краю мертвої природи з рядами могил, на найвеличнішій з яких можна прочитати навіть ім'я короля Албанії Зога I. Шопен кивнув ще раз і вийшов з курилки: дебелий дамі щойно вдалося таки потрапити в другий рукав норкової шуби. На превелику радість грума, з першого рукава вже висунулася рука, судомно стискаючи банкноту.

За годину потому їдальня залюднилася. Скромно чатуючи біля двостулкових дверей, Шопен склав точний список відвідувачів: за два дні він познайомився з більшістю з них, окрім одного. Окрім того, якого він знав лише на слух. Проте впізнав і його: генсек сидів у глибині зали, спиною до дверей, прямо проти нього.

Вебер виглядав точнісінько, як на обкладинці своїх книжок, але вираз обличчя був не таким трагічним, не таким історичним, доступнішим завдяки усмішкам і невимушеній розмові. А посміхався він часто – це найлегше з того, що можна зробити, якщо хочеш завоювати кралечку у вирашному жовтому корсажі, яка сидить навпроти, і яку зі свого пункту спостереження Шопен бачив лише зі спини. Округлі плечі дівчини у жовтому були нерухомі, вочевидь, вона не дуже реагувала на

заворожливий муркіт свого візаві, чи той генсек, чи ні. “Так воно й є, – міркував собі Шопен, – ці типи слабкі на таких дорогих дівуль, які не сміються дурепами з підворіття, а приголомшують байдужою зверхністю: пекучі іглу*, вони вдають із себе неприступних і саме завдяки цьому бездоганно демонструють своє мистецтво”.

Може, про це й не треба було знати більше, але чого тільки не зробиш заради полковника. Шопен залишив свій пункт спостереження, перетнув хол і вийшов. Проклинаючи негоду і обгинаючи готель, під дощем побіг до вільної зараз тераси, з темряви якої йому вдасться розгледіти їдальню з іншого боку. Він наблизився до скляних двостулкових дверей, але довго не міг розгледіти обличчя кралечки, позаяк широка спина Вебера затуляла його найманку, його служницю на один вечір.

Та коли завдяки лише одному вдалому рухові Шопен зміг її побачити, він заляк і похолов: Сюзі. Перед генсеком сиділа не хтось там, а Сюзі Клер, Морено від народження. На якусь мить розум Шопена потьмарився. А дощ тим часом струмками збігав по його тілу, і Шопен збагнув, що треба глибоко вдихнути, гарненько подумати, запитати себе: “Чого вона тут, що це за комедія і насамперед – що робить вона у цій жовтого кольору штуківині, що воно взагалі за неймовірна штукенція, якої я ніколи не бачив?”

---

* Іглу – крижана хатина.

Очманівши від зливи, Шопен стежив за ними до самого десерту, геть розгубившись у своїх припущеннях. Вебер, не вгаваючи, весь час щось говорив, Сюзі зрідка відповідала, лише раз холодно усміхнулася. Складалося враження, що йдеться про серйозну розмову, а не про удавану стратегію зваблення. А після того, як вони встали з-за столу, після того, як вийшли з їдальні і попрямували до холу, Шопен занепокоївся, чи не ввійдуть вони разом в один ліфт.

Він вскочив у інший ліфт, вже в коридорі стрімголов кинувся до своєї кімнати. Прибігши, поспіхом висушив волосся, одів навушники і, сидячи на краю ліжка, схваль-но буркнув, переконавшись, що Вебер сам. Нічого дуже цікавого: водопровід, звуки фізіологічного походження, сіра муха нахабно залишила не в міру значний слід на стаканчику з зубною щіткою. Вебер тяжко зітхнув на краю свого ліжка – так зітхають у тюрязі зеки, коли телевізор уже вимкнули і на стіні з'явилася ще одна позначка про день, що минув, – а далі зашелестіла постіль, клацнув вимикач лампи.

Наступного ранку Шопен не виходив з номера. Боявся зустрітися з Сюзі, та передовсім розраховував знайти пояснення її присутності, прослуховуючи Вебера. Магнітофон без упину крутився, а він лежав у ліжку, очі – на стелі, вуха – у номері генсека. Жодного руху. Тільки щогодини міняв магнітофонну стрічку та перед тим, як коридорний мав принести каву, прикрив приладдя.

Лежачи на спині, Шопен підраховував кількість однакових трикольорових букетиків, які повторювались на шпалерах, кріслах і шторах, подушечках і покривалі – скрізь. Він тричі їх перерахував і щоразу результат був іншим.

Після виконання протягом доби покладеної на неї місії, першою з двох здохла маленька сіра мушка, яка постійно кружляла поблизу Вебера, завжди на передовій, тому найуїдливіша, але й найуразливіша, бо постійно наражалася на небезпеку залежно від настрою пожилця, а надто від того, що її порішать газетою – зброєю, якої з 1631 року надзвичайно боїться у Франції будь-який живий різновид. Незважаючи на віковий досвід, легковажна сіра мушка надто відверто висунулася: сіла на віконну шибу, на найвиднішому місці, і перетворилась на бездоганну наївну мішень на прозорому тлі. Після кончини колеги, яку Вебер безжально розчавив на холодному склі складеним навпіл на всю довжину додатком до економічного звіту, синя муха з пунктом спостереження на люстрі і мікрофоном, призначеним для загального плану генсеківського номера, втратила боєздатність.

Навіть після того, як о дванадцятій з лишком від зупинки серця здохла й друга муха, мікрофони, в принципі, мали б працювати ще кілька годин. Але положення однієї комахи, затиснутої під вікном між стіною і радіатором, і той факт, що Вебер, сам того не знаючи, розчавив підбором другу, коли та звалилася на густий вовняний килим прямо під люстрою і чекала, поки її всмокче пилосос Веро, унеможлилювали якість звуку.

Безробітний внаслідок технічної неспроможності і втомлений від підрахунку букетиків на стінах, Шопен знайшов у валізі чернетку статті, присвяченої проблемам стіллони – міліметрової двокрилої, яка з'являється у червні поблизу водоймищ – над якою саме працював. На дозвіллі він переписував начисто власні нотатки. Без великого натхнення взявся за роботу, але, спотикаючись на кожній наступній фразі, вставав, потягався, повертався до роботи, знову вставав, щоб випити склянку води або пива з мінібару, заходив у туалет, справляв нужду, вмикав телевізор і одразу ж вимикав його. Виглянув у вікно – біля озера була Сюзі.

Вона самотньо прогулювалась берегом з книжкою в руці, одягнена у той самим жовтий корсаж та чорну спідницю – кольори стіллони. Бінокль Шопена був достатньо потужним, щоб у деталях розгледіти, як підрублено поли спідниці, як та коливається під легеньким весняним вітерцем, але, на жаль, у бінокль не можна було прочитати назву книжки. Коли Сюзі зникла за причалом, він зателефонував до служби прийому гостей, і йому повідомили, що Мадам Клер від учора проживає у люксі № 44, але зараз вона вийшла. Оскільки мікрофони вже ні про що не інформували, а в тій інформації й раніше не було нічого цікавого, зволікати було вдвічі безглуздо. До речі, час уже й вирушати.

Потім “Karmann-Ghia” їхала приміською торговою зоною, переважно магістралями. Цегла й бетон, каменяріні й цинк слугували позначками темних цехів, безлюдних хлібопекарень та павільйонів. Сусідні з заводом сантех-

ніки колишні садки робітників перетворилися на звалище унітазів і ванн. Центри міст розпізнавалися завдяки їхнім супермаркетам і всіляким службам, але поза центрами Шопен не завжди міг збагнути, де закінчується один населений пункт і починається інший.

Монументальний вхід до кладовища “Тіє” виходить на широке перехрестя, куди зусібіч сходяться алеї, а навколо перехрестя – будівельні майданчики, станції техобслуговування, майданчики невідомого призначення, стоянки промислового транспорту. А саме кладовище – це плоский прямокутник на сто гектарів, де переважно ховають убогих. Тут можна побачити поховання як жертв численних авіакатастроф, до речі, могили пасажирів відрізняються від могил екіпажу, так і могили страчених за якийсь злочин, їхні голови заривають окремо від тіла.

Два напівпричепи від фірми побитих машин, навантажені уламками, повільно розверталися перед брамою. Щойно вони звільнили проїзд, Шопен в'їхав до некрополя, звернув на Східне авеню і, проїхавши з кілометр, зупинився біля сектора 89. Під деревами, що росли вздовж дороги, поставив свою машину позаду Опеля полковника.

Один-однісінький посеред цього сектора, полковник, здавалося, полинув у роздуми перед мавзолеєм Зога I: композицією стовпів навколо стели з королівською емблемою – двоголовим птахом. Шопен підійшов ближче, обачно роззирнувшись, – нікого. Лише кілька живих птахів недовіриливо спостерігали за новоприбульцем,

одні – з висоти недоглянутих могил, інші – нервово висмикуючи черв'ячка з багатющого гумусу. Серед птахів – жодного горобця, жодного голуба, хоч їх стільки водиться у цьому районі, навіть жодного дрозда з його енергійним дзьобом, лише чорні круки та гави, та інколи пролетить у напівжалобі якась сорока.

– Так хто та жіночка? – запитав полковник Сек.

– Та ніхто, повія, як ми й думали.

– Передасте мені касету... – невимушено заявив полковник.

– Без проблем, – відповів Шопен, у якого вдома повно всіляких касет, на всі випадки життя.

Потім він детально відзвітував про все, що чув, коли Вебер лишався сам. Справді, анічогісінько корисного: окрім напівнападу кашлю вряди-годи, телевізора з інформаційними новинами та шелесту сторінок економічних додатків, подій справді мало. Ще якось раз уночі, уві сні, зронив куценьку іншомовну фразу. Вона не допоможе розслідуванню.

– Запис тієї фрази теж передайте мені, на плівці. Спробуймо все-таки проаналізувати. А що шифрувальник?

– Пішак, – повторив Шопен, – нічого цікавого. – Він у подробицях розповів про вештання двох охоронців, але жодного слова про Сюзі, присутність якої жодною мірою, на його думку, не стосувалася функціонерів розвідки.

Перш ніж знайти вихід з кладовища, він покружляв біля братської могили – занедбаного непоказного горби-

ка, на якому, встромлені у землю, припадали пилом три пластмасові гвоздички. Потім завітав у сектор пожертвувань людських органів для науки, про який сповіщала лише мармурова дошка з написом: кілька лабораторій дякували трьом гектарам землі, на яких спочивають власники добровільно зданих нутрощів. Виїхав на центральну алею. Смеркало. Він повернувся до “Парк Палас дю Лак”.

19

Шопен став під душ, повечеряв – вечерю замовив у номер – потім глянув на мух, які вижили, але серцем був десь-інде. Отож увімкнув телевізор і майже три години тупо дивився його, намагаючись добитися повного сприйняття, такого сприйняття, щоб жодна думка не відволікала. Якщо зосередитись на “Пригодах Маннікса”*, досягаєш того, що, врешті, сприймаєш усе й повністю. А якщо додати ще щось і від себе, навіть зовсім легко. Перескакуючи з каналу на канал, він згодом упізнав початок *Some came running*** : селом їде автобус, у ньому – кілька пасажирів і серед них на своєму сидінні в уніформі сухопутних військ спить Френк Синатра. Автобус зупиняється у якомусь невеличкому містечку, водій повертається до Синатри і кричить: “Гей, вояче! Вояче!” Скоро середина ночі. Досі Шопен виглядав спокійним, але ось

* Назва американського телесеріалу.

** “І підбігли вони” – американський фільм (1959 р.) режисера Вінсенте Міннеллі, представлений на п'ять “Оскарів”.

він різко скочив, стишив звук телевізора, захопив телефон і попросив з'єднати його з люксом № 44. На тому кінці невдовзі зняли слухавку.

– Це я, – сказав Шопен, – і оскільки Сюзі відповідає не одразу, він повторює, що це він, Френк. Вона неодмінно скрикне: “Це ти? А де ти? Звідки ти знаєш, що я...?” Вона й справді все так і каже, але тихо.

– Я поруч, – каже у відповідь Шопен, – поверхом нижче, я тобі все поясню. Нам треба побачитись.

– Ні, – рішуче випалює Сюзі, – це неможливо. А як ти дізнався, що я тут?

– Я тобі все поясню, – повторює Шопен, – я зараз до тебе прийду.

– Ні, – обриває його, – ні, благаю тебе.

– Я вже йду, – наполягає на своєму Шопен.

– Я не відчиню тобі дверей.

– Я сам, – каже Шопен, – я одчиню їх сам.

Він кладе слухавку і одразу ж встає, шукає у портфелі велику в'язку ключів з сотнею найрізноманітніших відмичок, кваплячись перебирає пальцями кожну, відновлюючи в пам'яті роботи-портрети ключів, які висять на дошці у службі реєстрації гостей, швидко знаходить потрібну і виходить з номера тієї миті, коли Шерлі Маклейн вистрибує з автобуса з пальтом під пахвою і біжить за Френком Синатрою.

Вздовж коридору, аж до самих сходів, вишикувані в ряд двері нагадують порожні шафи. Шопен ішов нагору вкритими густим м'яким килимом сходинками у цілковитій тиші, яку відтіняла приглушена музика, що линула

здалеку, без сумніву, з бару, майже нечутна на сходах, бо на них, як і на лікарняний коридор, покладено вартувати вночі тишу. Отож, долаючи одним махом по дві сходинки, Шопен відчував, як тремтить його тіло, неначе оркестр грає марш; як б'ється серце, неначе гупають цимбали від приголомшливого натхнення; як стугонять суглоби. Добіг до 44-го номера, зупинився на якусь мить – чи злякався, чи завагався – потім знайшов у кишені відмичку, нечутно одімкнув двері, увійшов і зачинив їх за собою.

Перше враження: темно, тут ніхто не жив, не горіла бодай одна лампа, тільки від телевізора, що працював у глибині номера, падало трохи ряхкітливого світла. Навколо низенького столика вимальовувались профілі струнких крісел, а велике дзеркало на стіні подвоювало їхні тіні. Поки очі звикали до темряви, Шопен зрозумів, що люкс 44 був з рукавом, що він розташований на розі готелю і складається з двох суміжних кімнат, які сполучаються під прямим кутом. Телевізор стояв у кутку, екраном до другої кімнати, яку від вхідних дверей не було видно. А на екрані телевізора переодягнений у цивільне Френк Синатра зав'язався з Шерлі Маклейн до Діна Мартіна, і всі троє почали безбожно пити-гуляти.

Шопен обережно відійшов від дверей – тільки б не звалити меблів – і став прокрадатися до телевізора. А Дін Мартін прямо у капелюсі саме залазив у ванну. Дійшов до телевізора, повернув в іншу кімнату, у якій стояло лише величезне біле ліжко. “Я веліла тобі не приходити!” – пролунав у темряві надзвичайно спокійний голос Сюзі.

Що там у ліжку, Шопен не бачив, бачив лише відблиск телевізора в її очах та оголену на простирадлі руку. Він підійшов ближче, вона прошепотіла виразно: “Ні, забирайся геть”. Оскільки він підходив все ближче і ближче, випростаною рукою навела на нього дистанційне управління, міцно, як пістолет, стиснувши футляр. А він підходив все ближче під промінь електронного пристрою, невразливий, як той монстр з фільмів Фреда Мак Леода Вількокса, якому байдуже до найпотужнішого лазера. Коли ж Сюзі тихо засміялась, опускаючи свою зброю, Шопен нахилився до неї, погладив по плечу, по голівці. Вона розкрила йому обійми, а потім і простирадла.

До кінця фільму, міцно обійнявшись, вони пролежали мовчки. За винятком того, що Шопен зажадав пояснень: “Що це за історія? Що відбувається?” Сюзі шепнула йому: “Завтра все поясню. Усе. Завтра. А тепер іди”. Коли вони поцілувались востаннє, *Some came running* дійшов своєї розв'язки, яка відбувалась на кладовищі. Привітливішому за “Тіє”. Шопен підвівся на титрах. Проходячи перед телевізором, зустрівся з Маріанною, яка, усміхаючись на весь екран, сповіщала, що наступного тижня у рамках ретроспективного показу йтиме *Undercurrent** і побажала йому пречудової ночі.

Він опинився у темному коридорі. Але щойно зачинилися двері, не встиг пройти й метра, як чиясь дужа рука схопила за плечі, міцно притиснула його до шпалер,

---

* “Підводна течія” - американський фільм (1946 р.) режисера Вінсенте Міннеллі.

під лопаткою замуляв маленький циліндр.

– Попався, – припік йому вухо голос Ратно, – все, як у кіно. До стіни! Руки за голову!

Шопен слухняно підкорився і відчув, як на нього, неначе привид, насувається запах одеколону. Майже одразу сіпнувся від миттєвого укольчика внизу руки. Відчуття було приємне, не дуже болісне, не дуже... Але ось і звук, і зображення пропали. Шопен впав у кому. “Ласкаво запрошуємо, докторко Бонг!”

20

Шопен отямився, лежачи боком у багажнику машини, що їхала. Положення його тіла нагадувало людину на колінах, яку взяли й перекинули. Стягнутим на спині дротом було з'єднано наручники на зап'ястках і щиколотках. Слабенько поворухнути можна було лише пальцями рук, ніг та м'язами обличчя. Легенький біль під ліктем – наслідок уколу – нагадував йому біль від укусу маленького гедзя (*Chrysops pictus*), про той біль він свого часу писав*, він був ніщо порівняно зі сверблячкою. Широка стрічка пластиру закривала рот від вуха до вуха і не давала змоги поскаржитись на таке некомфортне становище.

Він виражував, що ця машина – легковий автомобіль

---

* Ж.-Б. Блок, Ф. Шопен та ін. Нарис типології шпор у ектопаразитів великих свійських хребетних // Бюл. Соц. Пат. Екзот. – XLVI. – № 3. – 1983. – С. 64-109. – 11 др. арк. – 29 мал. – (Прим. автора.)

з кузовом “універсал”. Багажник відокремлено від кабіни легкими, але міцними ґратами на кшталт тих, що їх встановлюють у своїх машинах хазяї злих собак. Звідти, де він лежав, Шопен не міг бачити ані водія автомобіля, ані можливих його супутників. Окрім чотиритактного двигуна, він чув лише приглушене радіо, яке, мабуть, і в кабіні не було голосним.

Найменший порух загрожував тим, що наручники ще глибше вржуться у щиколотки та зап'ястя, тому Шопен скрутився щільнішим клубочком, щоб хоч якось послабити пута. Нагнувши голову, на мить уловив аромат парфумів Сюзі на власному одязі, який тут-таки поступився класичним запахам бензину, пилюки й недопалків, слабкому натяку на свіжу фарбу нової машини десь на самому дні. Лежав щокою на жорсткій циновці і серед іншого, окрім себе, мотлоху розпізнав звичні для такого місця віршовку і промашену ганчірку, домкрат, тягач та бідон мастила 10W50. У віконній смужці над собою бачив, як на трикутничку захмареного неба займається день.

Зважаючи на безперешкодний проїзд і особливі прикмети цокоту обшивки, чутливої до змін поверхні під шинами, їхали, мабуть, автострадою. Протягом багатьох кілометрів чулись приглушений шум, легенький стугін, часом – пронизлива органна нотка, інколи у шпунтових пазах якісь слабенькі ритмічні удари – так неначе двигун ось-ось знепритомніє. На трикутнику неба Шопен бачив, як летіли птахи і літак, бачив, як їхня машина обганяла інші.

Вони й справді їхали до Парижа. Південною авто-страдою. На під'їзді до Вільжюіф Ратно з'їхав з неї і помчав Стратегічною трасою, обігнув великий яскраво-рожевий мікрорайон, потім знову звернув на автостраду, а вже з неї на маленьку, майже порожню паралельну автостраді вулицю. Десь на середині цієї вулички, позад самшитових зигзагоподібних огорож, стояв триповерховий житловий будинок, до якого вів вузький коридор із зелених рослин, заставлений почорнілими від сажі садовими столиками й стільцями, які перебували під незмінним наглядом нетлінного амурчика. Мабуть, ніхто й ніколи не виходив туди вдихнути повітря під цим загазованим небом, та ще й коли страшенно гуркотить автострада. Саме туди виходили, – о жорстокість! – вікна будинку.

Ратно вимкнув двигун у підземному гаражі: у темряві під спітнілими лампочками – тиша. Відчинили задні дверцята. Шопен знову відчув одеколон Перли, яка схилилась над ним, щоб розкрутити дріт і зняти наручники з ніг. Потім Ратно за плечі виволік його з машини. У кінці гаража металеві двері, окреслені неоновими лампами, вели до сирої розпалубки сходів. Шопен, вирившись над пластиром очі, міцно затиснутий своїми викрадачами, почав підніматися східцями, по кутках яких купками причаїлася яскраво-червона отрута для пацюків.

До другого поверху не зустрілося жодної душі. Ратно відчинив двері до пропахлого цвіллю помешкання, з якого тхнуло прогірклою олією. Шопена звільнили від на-

ручників і замкнули у ній. Він сам попідкувався про себе, сам зірвав з рота пластир, а це зробивши, роздивився.

Меблів у кімнаті було мінімум: під ковдрою – матрац, у кутку – рукомийник без дзеркала, а під ним – небесного кольору пластмасове відро, щоб справити нужду. Ймовірно, внаслідок бризкання шпалери навколо рукомийника перетворилися на клоччя. Приклеєне однією краплею клею, воно тепер теліпалося на стіні, як куртка з прорізами, виставляючи напоказ усіяні бурою цвіллю краї. Жодного твердого чи гострого предмета. Нічого, що дозволило б узятися за подвійні шиби, товстезні, як скло президентського лімузина, за якими тільки й видно що тильну сторону протишумової стіни, яка захищає від гуркоту автотранспорту на автостраді.

Від різних паризьких брам розходяться отак автостради, пообіч яких зведено найрізноманітніші не схожі між собою протишумові стіни. Деякі – хвилясті, як шифер, інші – з трубчастими арками, часом якась із них нагадує увитий декоративними рослинами блокгауз. Із навісами нагорі, нерівними площинами та контрфорсами, ці витвори мистецтва втілюються у найрізноманітніших матеріалах – у металі, бетоні, пластмасі, фаянсі і дзеркалі, теракоті і негорючому дереві. Нахилені до дороги під різними кутами, якісь із них напівпрозорі чи зовсім прозорі, або як оця – вся утикана метровими у діаметрі заскленими віконцями. Між стіною і фасадом будинку, в затінку, простягся вузький прямокутник незглибимих бур'янів – блискучий і неприродно зелений, як вагончик.

Шопен відійшов од вікна, сів у крісло, потім ліг на матрац. Біль на щиколотках стихав повільніше, ніж на зап'ястках. Він доймав його ще й опівдні, коли з'явилася зверхня й безмовна Перла Помек, поставила тацю прямо на підлогу біля дверей і одразу ж зникла. Замкнувши двері, вона повернулася до найпросторішої кімнати, де Ратно уже зосереджено вивчав дорожню шахівницю.

– Ну, ти граєш чи ні? – витримка зраджувала Перлу, – ходи вже! Ти що, не можеш пожертвувати цим пішаком?

– Я думаю, – відповів Ратно. – Лапуню, дай, будь ласка, подумати.

Перла зітхнула, глибоко вдихнула, як звалене дерево, всім тілом беркицьнулася вперед на запилену підлогу і почала свої вправи на розтяжку плечей.

Ратно метикував: одна рука на підборідді, друга зависла над завмерлим переляканим пішаком. А Перла тим часом накачувала себе, рахуючи вголос.

– Двадцять дев'ять, тридцять, – скінчила. – Разом з ранковими буде вісімдесят. Так ти віддаєш свого блядського пішака чи ні?

– Ну, хай буде так, – примирився Ратно, – все одно нічого не виходе.

– Ч-чудово, – скочивши на ноги рывкнула Перла і з усього маху протягла по дошці свою туру на поле Ратно. – Мені шкода твого коня.

– Ой, – по-дитячому знітившись, визнав свій промах Ратно, – я й не помітив цього. А той що робить?

– А що йому робити? – неуважно відповіла Перла, думаючи вже про наступний хід. – Нам коли треба

повернутися в готель?

Щойно Перла замкнула за собою двері, Шопен підійшов до таці, на якій лежало дещо з їжі (апельсин і холодна курятина) і дещо із чтива (тоненька барвиста брошурка з загнутими краями під назвою “Краще жити з твариною”). Після того, як, смакуючи м'ясом, погортав сторінки, Шопен порився в кишнях, яких ніхто не торкався: гаманець, ключі та перепустка до “Парк Паласу” – все на місці. Шопен відчув себе впевненіше, хоч водночас і приниженим: його не позбавили звичних речей, так неначебто мали за такого вже бовдура, що навіть найелементарніших заходів безпеки не вважали за потрібне застосувати. Щоб хоч якось убити час, перечитав усі свої посвідчення. Потім постояв біля вікна, намагаючись встановити за видимими частинами марки тих машин, які мерехтіли за віконцями протишумової стіни, – спалахи швидкоплинних кольорів – все таке нечітке, як на розмитій фотографії. Не впізнав жодної, окрім веретеноподібної як ракета, чистесенької карети невідкладної допомоги, що мчала з увімкнутими фарами і блимавкою по тій смузі автостради, яка передбачена для зупинок саме такого транспорту.

За кермом цієї карети сидів гордовитий, спортивний на вигляд, двадцятирічний антилець у білому з піднятим комірцем халаті, під яким просвічувався оголений торс. Праворуч, на своєму сидінні, боком вмостився доктор Бельзунс, зизоокість якого дозволяла не випускати з поля зору ані дороги, ані дами, яка лежала на санітарній канапі в кузовку машини, що має пріори-

тетні права на проїзд. Усім своїм виглядом – жалібним голосом, закушеними губами, гострим носиком і дуже високим чолом, відблиском надломленої меланхолії в очах – ця, надзвичайно схожа на Орану Демазіс, дамочка скаржилась, що “їй недобре, лікарю, нудить”. Лікар відповів: “Все нормально, мадам Белон, нудота – нормальне явище у такому стані. У клініці вами займуться. Господи, та вимкніть же сирену, Флорімоне. Нічого ж не чути”.

Біла невідкладна обганяла машини аж до Орлеанської брами, а звідти затесалась на кільцеву внутрішню дорогу і попливла нею, немов лосось у водах Гаронни. Водій без будь-яких обмежень вмикав сирену на повну катушку до самої брами “Отей”. Після того, як пацієнтку доправили до клініки Руссель-Мюллер, Бельзунс звелів відвезти його до “Парк паласу”, додавши: “Вже немає жодного сенсу, Флорімоне, притиште трохи. Цей галас вже ні до чого”.

Йдучи терасою готелю, лікар потиснув кілька рук, та, не зупиняючись, змушений був розпізнати деякі симптоми, з якими до нього звертались. У холі підійшов до служби реєстрації, де йому подавав знак консьєрж. Консьєрж був худорлявим на вигляд, з тоненькою смужечкою вусиків, схрещені золоті ключі прикрашали петлиці його елегантного гірчичної барви костюма.

– Ще одній дамі недобре, – повідомив він. – Вона хотіла б зустрітися з вами.

– Зрозуміло, – відповів Бельзунс, – добре. За півгодини у кабінеті.

Кабінет був мебльований у стилі ампір і обклеєний шпалерами з вертикальними бронзовими та солом'яними смужками. На стінах висіли обрамлені гравюри, виконані вугіллям портрети, фотографії з автографами жінок усього світу та нафтопромисловців. На полицях довгі метри палітурок межували зі старовинними фармацевтичними скляними банками (есенціями морських водоростей, полину, дурману й касії), а на столі, у стилізованій під старовину піалі – канцур'я червоного гусячого пера, дві фірмові авторучки та кілька сувенірів, один з яких – вмонтована в олівець мініатюрна копія протеза стегна.

Одягнувши свіжу краватку, лікар сів за стіл, очікуючи на наступну пацієнтку, архетипом якої він бачив кудкудачну, невгамовну і всю у каблучках жіночку. Таким він неодмінно прописував одні й ті ж пігулки. У двері постукали. Він підвівся, щоб зустріти: у чорних спідниці й болеро, з невеличкими блискучими спалахами на вухах, Сюзі Клер зовсім не відповідала тому, що він сподівався побачити. “Ну, – з теплою усмішкою у голосі промовив Бельзунс, – у чому проблема?”

Коли пацієнтка поскаржилась на порушення сну, вірний своїй клінічній практиці лікар спробував заспокоїти: “Безсонна ніч – це лише безсонна ніч. У кожного свої індивідуальні ритми, тут не може бути загальноприйнятих норм, скільки людей – стільки й реакцій. З кимось контактуєте? Корисно зустрітись з кимось, набалкатись досхочу, тоді й спиться значно краще. Якимось спортом захоплюєтесь?” Він розповів їй про новий стиль

плавання, над яким саме працював – щось похідне від індіанського плавання з боковими махами. Потім треба прогулятися, важко повірити, але тут багато чудових місць, наприклад, величезних замків, кілька дрібних садиб, задля такого він може дати свою Тойоту, гарну машинку.

– А поки що, – шморгнув носом для очистки сумління, – я випишу вам новий препарат. Зрештою, постригайте, мабуть у мене лишилося кілька пігулок.

Довго порпався у шухляді, нарешті витягнув світло-зелену упаковку і подав її дамі: “Спробуйте-но оце. Почніть із чверточки перед сном. Якщо не покращає, заходьте ще”.

Коли Сюзі увійшла до свого номера, телефон прямо розривався. На іншому кінці проводу генсек, з усього видно, не знав, як би його краще відрекомендуватись:

– Вебер, Віталь Вебер. Зрештою, просто Віталь, якщо хочете.

– Є новини? – запитала Сюзі.

– Можливо, завтра, – відповів Вебер. – До речі, той тип, що чіплявся до вас, ви його знаєте? Ви розумієте, про кого я? Втім, він більше не плутатиметься під ногами. Виїхав з готелю.

Він повісив слухавку і посміхнувся, дивлячись на двері, які саме прочинялися, і де з'явилась голова Перли. “Все гаразд?” – запитала вона.

А Муезі-Еон у притаманному йому уповільненому темпі їхав правою смугою Південної автостради. Недалечко від виїзду з Вільжюіф він припаркував свою вкрай знесилену Рено-8 під протишумову стіну і натиснув кнопку *warning**, від чого загорілися усі мигавки. Потім вимкнув мотор і знайшов у бардачку одну з тих статуєточок, які на дозвіллі віртуозно ліпив з усього, що потрапляло під руку: від бронзи до хлібної м'якушки – і які, зазвичай, не наважився виставити навіть у скромній курилці “Парк Паласу”. Величиною з олов'яного солдатика, ця статуєтка зображала чоловіка з вольовим і водночас поступливим виразом обличчя, який стояв, напевно, на своєму п'єдесталі: по тонких губах і трохи розкосих очах можна було впізнати генсека Вебера.

Кілька секунд Муезі-Еон розглядав свою ліпку, нігтем великого пальця легенько провів по носовій з надто великою горбинкою кістці суб'єкта, засунув статуєтку в кишеню і знехотя, змусивши себе, виліз із Рено-8, тримаючись однією рукою за поперек. Перевірив, чи міцно підпер капот, який він залишив відкритим, обійшов навколо машини і дістав з багажника червоний трикутник аварійного сигналу, що лежав у блакитному пластмасовому футлярі. Витяг звідти сигнал і встановив на тендітну ключку за десять метрів позад машини. Повільними стомленими рухами стягнув до купи комір пальта,

---

*Попередження (англ.).

підтягнув вузол кашне, весь час думаючи лише про свого єдиного сина – консультанта з питань оподаткування, – який подав заяву про розлучення у Лавалі*. Не дуже віриться, щоб Жан-Франсуа безболісно пережив це розлучення. Щодо Муезі-Еона, то він ніколи дуже не симпатизував Жослін.

Машини на великій швидкості мчали зовсім поруч і обдавали його своїми могутніми хвилями холодного повітря, пилюки, виття і гулу. Симулювавши автополомку, Муезі-Еон вздовж смуги паркування машин невідкладної допомоги пішов собі до ілюмінатора, через який уже за кілька секунд з вікна своєї в'язниці Шопен побачив зморене обличчя старого художника-аматора.

Подавши рукою немудрий знак, Муезі-Еон обійшов екран звукозахисту і почимчикував бур'янами. Волога, як по капілярних трубках, підіймалась і лишала сталагмітоподібні смуги на пористій замші його черевиків. Вздовж будинку, осторонь поодиноких дверей, що виходять прямо в сад, дійшов до головного входу, зайшов і спокійнісінько, наче він тут завжди жив, піднявся сходами.

На другому поверсі передусім треба було пересвідчитися, чи немає зайвого ока. Немає. Не вагаючись, Муезі-Еон подзвонив у двері, готовий негайно пред'явити посвідчення працівника “Газ де Франс” – перевірка газу, труб чи там ще чого. Та після п'ятнадцятої всі на роботі, у школі або яслах. Тому від дзвоника насторожували недовірливі морди лише коти, що знемагали на брудних пухових подушечках, очікуючи на мелену кенгурятину.

---

* Лаваль – префектура Майєни, центр округу.

Муезі-Еон витягнув з кишені свою чарівну статуетку, востаннє глянув на неї, знизав плечима, відірвав їй праву руку, перемодельював її на ковбаску, яку встромив у щілину замка – звичайна суміш гексогену пентриту та еластомеру, – і приєднав крихітний детонатор. Довелося чимало попрацювати, аби він вибухнув. Після двох-трьох потужних спалахів заряд врешті-решт, непристойно загуркотівши, вибухнув, приглушено, як несправний глушитель.

Увійшовши до квартири, цей майже пенсіонер уважно роззирнувся. Він не надто квапився визволяти Шопена. Спершу оцінив залишену на видноті шахову партію, співчутливо глянувши на позицію чорного слона; дужче зацікавили його пришпилені на стінах репродукції святого Євстахія-Пітного*, Жака-Шарля де Белланжа** і Любена Божена***. З півдюжини робіт валялися на полиці з пресованого матеріалу: серед кількох спеціалізованих випусків журналу “*Quatre pattes!*”**** розшифрував заголовки типу “Як я виховую свою таксу”, “Данці і мастіфи” або “На одне слово менше”. У такому катастрофічному стані помешкання, вочевидь, залишила якась секта зацькованих “кінофілів-сімнадцятників”.

Перш ніж зайнятися Шопеном, Муезі-Еон пошукав хоч якісь ознаки присутності Перли Помек і Родіона Ратно, які могли б пригодитися. Проте, окрім залишківсоусу на тарілці та стратегічної позиції фігур на ша-

* Святий мученик католицької церкви (II ст.).

** Лотаринзький художник і гравер XVI-XVII століть.

*** Французький пейзажист XVII століття.

**** “Чотириногі друзі” (франц.).

хівниці, парочка нічого після себе не залишила. Ну, а тепер варто повернути ключ, залишений у щілині замка: перед відчиненими дверима уже стояв Шопен. На його обличчі відбилися і терплячість, і рішучість, і розгубленість, одне слово – готовність до будь-якого розвитку подій, як у залі очікування на вокзалі, коли ось-ось дійде черга й до вас.

– Куди вас відвезти? – запитав Муезі-Еон після того, як вони привітались. – Хочете трохи перепочити чи одразу ж відрапортувати полковнику?

– Ні, – відповів Шопен, – я повертаюсь у готель.

– Це дуже необачно, – зазначив аквареліст, – тепер ви там засвічені. Полковник цього не схвалив би.

– А мені наплювати, – нервово, як остаточний висновок, заявив Шопен. – Поїхали!

Вони вийшли з будинку, дісталися автостради, перемажуючи через бар'єри обмежувальної смуги, обігнули протишумову стіну, по той бік якої снували собі машини, створюючи шумні протяги. Щойно добралися до блимавок Рено-8, Шопен змерз так, що його вхопив колотун. “Мені байдуже, що скаже полковник, – повторив він, – мені там треба дещо владнати”. “Та це вже як хочете”, – відповів Муезі-Еон, якому вкрай треба було перевірити рівень мастила до того, як закриє капот.

– Та й взагалі, у мене лишилися речі в готелі, – переконував Шопен, не відводячи погляду від пальців, що дрібно тремтіли, – прилади, які обов'язково треба забрати. Буде краще, якщо вони не потраплять до чужих рук, еге ж?

– Цим міг би зайнятися і я, – складаючи “трикутник нещастя”, оцінив ситуацію Муезі-Еон. – Ви знесилені, хіба не бачите. Дайте мені руку.

– Ні-ні, – зацокотів зубами Шопен, – ні.

Виїхали. На першому ж роз'їзді звернули з автостради і оце тепер їхали околицею надзвичайно упорядкованого передмістя, в якому постійно жила одна й та сама кількість людей. Муезі-Еон все ще намагався переконати Шопена:

– Якщо ви людина принципів, вам не варто засмучуватись. Я їх добре вивчив, у фірмі завжди знайдеться хтось інший.

– Проблема не в цьому, – визнав Шопен.

– Проблема в усьому, – нагадав Муезі-Еон. – Отже, це та молодичка?

Шопен не відповів.

– Ну гаразд, – у голосі старого з'явилися нарешті м'які інтонації, – ми з лікарем подивимось, що можна зробити.

– Як, і Бельзунс теж? – здивувався Шопен. – І він працює на контору?

– А ви як гадали? – запитав Муезі-Еон, витягаючи з кишені примірничок “*Парізьєн*”*, що виходила для паризького регіону. – Відверто кажучи, з минулого року він уже на нас не працює – переметнувся до італійців, ті краще платять. Але, здається, тепер той момент, коли ми зможемо домовитись. (Подав Шопену газету.) Не хочете глянути, що показують у цій глухомані, он у тому наріж-

---

* Назва паризької щоденної газети.

ному кінотеатрі? Вам поки що не слід дуже висовуватись.

Тож годиною пізніше Шопен сидів у вісімнадцятому ряді темної зали “Пате-Шампінь” – найменше шансів, що там вас хтось помітить. Фільм називався “Поль” і оповідав історію гарного парубка, якого звали Полем, але якого, одна за одною, кидали усі жінки. Після шостого серйозного розриву під нещадною зливою на паризькому мосту Бір-Гакайм, Поль, пригнічений далі нікуди, розраховувався з банком і поновив паспорт (на цьому епізоді Шопен заснув.) Через дві сцени, коли Поль із закривавленими руками і двома вибитими зубами вже тікав з джакартської тюрми, хтось торкнувся плеча Шопена. Він розплющив очі: в цей час на екрані нещасний, увесь закривавлений, головний герой повзе під колючим дротом, піт заливає його засмагле обличчя. “Ходімо”, – прошепотів Муезі-Еон. Пробираючись за ним до виходу, Шопен оглянувся на екран: куля щойно влучила Полю між лопаток.

Надворі вже стемніло. Вистачило трьох кроків, щоб опинитися у кареті невідкладної допомоги, що стояла перед самим кінотеатром. Замість Флорімона за кермом сидів Фернандес. Колишній сторож жертвовної церквички на свою синю жандармську сорочку накинув білий халат антильця, природно, занадто широкий: поли халата загорнуті одна за одну, плечі роздуті. “Само собою, Фернандесе, о такій порі ніяких сирен, – порадив Муезі-Еон. – У крайньому разі увімкнете блимавку”. “Ви не боїтесь, що він доповість про все полковнику, – насмілився запитати Шопен. Муезі-Еон захитав головою: “Для

нього це ліва робота. Жодних проблем”.

Ближче до готелю Фернандес вимкнув освітлення. Карета обминула головний корпус і рушила прямо до гаражів, де Тойота доктора Бельзунса займала окремий бокс. Шопен вийшов з карети, і та одразу ж поїхала. У затінку з ключами в руках на нього чекав лікар.

– Радий бачити вас, – запевнив лікар, зачиняючи двері боксу. – Ну ось, можете влаштуватись тут.

Він повернув водозахисний вимикач, від чого загорілась одна гола лампочка: окрім валки білих шин, переносного автомобільного багажника і двох бідонів пального, у глибині купчилося кілька ящиків із книжками та старим мотлохом, двійко африканських статуеток, пара дерев'яних лиж з допотопним кріпленням та ще у шафі без дверцят зв'язані вірьовкою купи вузькоспеціалізованих журналів, в'язки чистих рецептів, а в металевих коробках кілька професійних знарядь, якими не користувалися: порвані манометр і стетоскопи, молоточок для перевірки рефлексів, іржаві шпатель і розширювачі для вуха, носа, прямої кишки. Стояла й діжечка вина.

– З машиною о цій порі року жодних проблем, – пояснив Бельзунс, – вона може постояти кілька ночей і надворі.

Поки вони облаштували куточок для Шопена, лікар розповів йому про візит Сюзі: “Вчора, така чарівна. Я й гадки не мав, що ви знайомі”. “Це надто важко пояснити”, – зауважив Шопен. “В усякому разі, зі здоров'ям у неї все гаразд, – поставив свій діагноз Бельзунс, – трохи знервована, звичайно, їй потрібно розвіятись. На завтра

я їй позичив свою машину, триматиму вас у курсі справ. Ковдри он там. Звичайно, комфортом це важко назвати, але кілька днів прожити можна”.

“Спробую закінчити якомога швидше”, – подумав Шопен.

22

Після ще однієї майже безсонної ночі Сюзі вирішила, що купить собі прописані доктором Бельзунсом снодійні. Встала надто рано, тому о восьмій вже виїздила Тойотою лікаря з готелю.

Найближчий торговельний центр – це відкритий майданчик, навколо якого височіють відразливі вежі, а між ними висить стійкий нудотний запах пластмасової гнилі, схожої на ту, що викидають у повітря заразом кілька супермаркетів. Кольорові плями то там то сям, невиразні декоративні виступи, – від яких, можливо, й заспокоїлось певною мірою сумління архітектора, – ніяк не прикрашали цієї картини, а тільки підкреслювали значущість місцини. Як і музика, що може вдсятеро посилити гнітючу тишу, замість заповнити її. Переймаючись тими ж декоративними міркуваннями, вирішили, що буде доречно посеред майданчику встановити фонтан у вигляді модерністського сфінкса, який невтомно вибльовує вузесеньку стрічку звичайнісінької води. Кругом цього фонтана ходять і жінки з повними авоськами продуктів, і чоловіки, що плентаються слідом, не відводячи очей від своїх газет. Ну, не можуть вони

обійтись без газет, без кінних перегонів та оголошень про запрошення на роботу. Всі вже стомилися від того, що треба постійно з чимось боротись, або від того, що ніяк не здолають це “щось”. “А, може, це тільки здається, може, це тільки моє враження”, – думає собі Сюзі. Стомилися всі, за винятком аптекаря, вузьковусого енергійного і повносилого чоловічка, який прямо цвіте на цьому насиченому транквілізаторами гумусі.

Придбавши й собі дозу транквілізаторів, Сюзі виходить з аптеки; вона не дивиться ані на небо, ані на будинки, за якими це небо видно. Вежі розпросторюють свої тіні далеко за межі своїх можливостей. Здається, вони самі створюють ці хвилі неприродного вітру, цю крутанину безбарвного повітря, яка безупинно мете майданчик, змушує етикетки танцювати над бачками з ранніми овочами, потрухами і свіжою рибою, хтозна-куди розносить легенькі предмети, що шелестять далі: всякі квитки, пожмакані упаковки, сторінки вчорашніх газет, знебарвлені пасма перед перукарнею, принесене здалеку опале листя. Помітивши самотню гральну карту, що загубилася тут і лежить мастю до землі, Сюзі не наважується, як стару плескату каменюку на висохлій сільській землі, перекинути її носком черевика – боїться натрапити і на пікову даму, і на аспіда. Та як тільки може Сюзі розшифровує тексти на етикетках, розцяцьковані написи на вітринах: надзвичайна камбала, неперевершений тунець – реклама багатьма мовами і на будь-який смак. Фантазує собі, як найвигідніше використати площу.

Виїхавши з торгового центру, Сюзі їде повз інші хитромудрі житлові квартали, які масою і вагою розчавлюють майже все живе. Далі минає споруди різного призначення, які задихаються в тіснєві мегаполіса. А між ними, без кінця й краю намішано ще й новобудов, які, мов заразна болячка, загрожують всьому масиву. От і животіє кожна зі старих будівель, чекаючи, коли її знесуть: умовно приречена, скромна, по-рабськи смиренна, згорблена. Навіть красень, немов із фаянсу, будиночок, затиснутий між покинутими складами, видається хворим і чахне в їхньому затінку під владою юридичної похибки.

Зазвичай, за боковими стінами будівель – тих, що вціліли – можна відновити анатомію й прилеглих до них стін. Величезні кліті шахівниці з колишніх кухонь, спалень чи ванних – це мішанина альвеол, обклеєних різними шпалерами, з різним ліпленням, з різним кахлем, по-різному розфарбованих. Від більш чи менш теплої близькості, яку раніше відчували у цих стінах мешканці і яку потім експропріювали, залишився тільки оголений перетин безжальних вицвілих прямокутників, відкритих студеним вітрам і загальному огляду. Ось і Сюзі дивиться на них, розгадує, відновлює біографії мурашок. На рівні землі можна вгадати, де стояло двоспальне ліжко чи рукомийник, де спускалась вода в туалеті, де висіла велика овальна рама. Часом у кахлі ванної кімнати видно вмуровану неушкоджену мильницю із пінистими залишками дощу.

Ранок уже відіграв свою роль. На кухні готують обід –

за лаштунками приправлений останніми дрібками прянощів соус чекає, коли ж на нього впаде жмут світла з величного вертикального прожектора. Сюзі, однією рукою керуючи машиною, наділа навушники: вона завжди слухає одні й ті самі старі звукозаписи (“Хочеш моєї пристрасті, Шумахере?”) Їй не дуже кортить повертатися до “Парк Палас”. Як, бува, спускають ретяжок собаці, як розпрягають коня і гайда блукати із ним у полі (тільки б вони не надто брикалися, тільки б нікого не вкусили!), так і вона покладається на волю машини, повністю віддає їй ініціативу, не торкаючись керма. Та ось помічає панно з позначкою “Орлі”, бере кермо до рук і повертає до аеропорту: з ресторанів обирає найдорожчий, найвишуканіший. Тут вона й пообідає самотою, дивлячись, як злітають літаки.

23

– Вона мала б уже повернутися, – сказав, входячи, Бельзунс. – Вам вдалося трохи поспати? Бо все залагоджено, я оплатив номер і приніс оце.

Він зачинив двері боксу, поставив Шопенів багаж і подав ентомологу невеличкий крафт-паперовий пакет. Шопен, укритий пледом, сидів на ящику. Бельзунс налив склянку того, що було у діжечці, та й собі вмостився на сусідньому ящику. “Справи, здається, просуваються не надто швидко, – підказало йому лікарське передчуття, – вам теж не завадить сьорбнути трохи”. “Дякую, – чхнув Шопен, – вип'ю”. Потім байдуже відкрив пакунок з

крафт-паперу: там знову лежали банан і холодне курча: “Ну я вже мов якесь куряче кладовисько”. Бельзунс підвівся, підняв за край кришку свого сидіння, мабуть, згадав, що там лежало. А лежало там зібрання “Журналів лікаря-практика”, котре зовсім непогано збереглося. З-під мотузка витяг один примірник, здув пилюку і проглянув зміст. Здавалось, він був не проти якийсь час провести тут, в цьому боксі: спокійно, як у клубі, перехилити чарочку, спокійно, як у кріслі клубу, посидіти на ящику. “Гадаю, я підхопив ще й нежить”, – озвався Шопен.

– Це сезонне, – мудро повідав Бельзунс. – Я дам вам щось від риніту, прямо зараз.

Надворі здійнявся поривчастий вітер. Він тіпав і гнав до небокраю, аж туди за озеро, вервечку хмар, з яких упало кілька останніх крапель, залишивши сріблястий слід у променях сонця, що знов обживало небо. Один невеселий промінець зазирнув до кімнати, де переводив подих Родіон Ратно. Простягшись на своєму ліжку, охоронець перечитував якийсь шпигунський комікс для дорослих. Головна героїня була надзвичайно сексапільна, і Ратно збуджувався; підбори його черевиків нервово описували два глибоких півмісяця на бежевій стьобаній ковдрі. Коли шпигунка починала демонструвати свої прийоми на шпигуні, Ратно завжди уявляв себе на його місці, а Перла, вочевидь, грала в його уяві роль шпигунки. Хоч із нею ніколи не можна домовитися, бо вона своєю брутальною мовою зробила б висновок про те, що “коли ти чхаєш на будь-які нюанси під час діла – це те ж саме, що чхати на все діло”.

Занедбана кімната являла собою жахливе видовище: всі речі накидані горою, на віконній засувці теліпалось порожнє плічко, два мокрих рушники – рожевий і білий – на спинці стільця, впоперек якого скорчилася напіввідкрита валіза, звідки звисав довжелезний рукав теплого спіднього. На столі, окрім купи пожмаканих журналів, валялися порожні бляшанки з-під пива, у залишках якого плавали недокурки, із дна пластикових пляшок підіймалися бульбашки газу. Коли двері відчинилися, Ратно підскочив і живо опустив журнал на живіт.

– Той придурок втік, – повідомила Перла. – Ти б тільки бачив, що з дверима. Мабуть, хтось йому допоміг. Я тебе шукала скрізь внизу, чого вовтузишся?

Думаючи, що його відповісти, Ратно спочатку прокашлявся.

– Та й смердить же тут, – обурилась Перла. – Ти хоч би коли-небудь провітрював.

Поки вона йшла через кімнату до вікна, Ратно засунув під ліжко своє читиво, похапцем обсмикнувся, але не встав. “Та не нервуйся так, – заспокійливо відказав він, – Вебер у шифрувальника, ризику ніякого”.

– Яким же ти буваєш телепнем, В12, – безжально процідила “сестра по духу”, хапаючи телефон.

– Не називай мене так, – крикнув Ратно.

У номері шифрувальника слухавку взяв Вебер. Після того, як Перла доповіла йому, що сталося, у голосі генсека задзвеніло крижане роздратування. “Гаразд, – процідив, – ну, так починайте негайно ж його шукати і, звичайно, знайдіть його. Хутко. І приведіть до мене”. Перла

незадоволено скривилася, мовчки поклала слухавку, обернулася до Ратно: “Ну, – скомандувала, – вставай! У мене є планчик”.

– За чверть четверта, – тим часом констатував доктор Бельзунс, закриваючи спеціальний випуск, присвячений ентероколіту. – Щось вона забарилася. Дуже симпатична ця ягідка, але річ у тім, що мені потрібна машина. Підуглян, що вона там робить.

– Ні, я сам підуг.

– Це необачно, – виважено застеріг Бельзунс.

– А мені наплювати, – вже не вперше нагадав Шопен.

Лікар вийшов першим. Шопен крався за ним попід стінами кількома метрами далі. Час від часу лікар озирався і ледь помітними жестами показував, наскільки вільний шлях. Обминувши центральний вхід, подалися до тераси, звідки потрапили до порожнього о такій порі ресторану. Звідти Шопен пішов уже сам. Сторонячись ліфта, щоразу ховаючись у обрамках та закутках, він зустрів на сходах лише двох посильних, які зосереджено обговорювали якісь технічні питання, та ще у коридорі п'ятого поверху рип чиїхось підошов змусив його на якийсь час сховатися у прикомірку обслуги. Коли знову запанувала тиша, він шмигнув до кімнати Сюзі, намацуючи на дні кишені відмичку. Відімкнув двері, штовхнув їх, але встиг лише помітити темний екран телевізора у кутку, як його скрутили, підхопили, приставили впритул до тіла, прямо між лопаток, дуло, в цілому – та сама схема, що й позаминулої ночі.

– Як ви мені обридли, Шопене, – прямо в шию йому

дихнула Перла, – який же ви нудний. Ми ж не будемо весь час грати у цю гру? Ні?

Шопен молився лише про те, щоб його не вкололи в те саме місце, що й попереднього разу. Ба ні! ніякого уколу. Просто вивели з кімнати і заштовхнули у ліфт. Перла натиснула кнопку другого поверху. Спустились, не дивлячись одне на одного, потім Ратно постукав у двері шифрувальника: два довгих і три коротких удари. Майже тієї ж миті відчинив сам Вебер: у руках – бежевий папірець, над окулярами у формі півмісяця – стурбований погляд. “А-а, так, – сказав він, – проходите”.

Того дня на генсеку були піджак у “курячу лапку”, рожева сорочка, краватка і ультрамаринові штани. Біля самої петлиці виблискував крихітний, як око комашечки, значок. Позад нього стояв довгий стіл, з ближчого краю якого потріскував факс, а на дальшому – ширшому і вищому, ніж сомбреро королівського розміру – красувалася імпозантна таця з устрицями і поруч – пляшка “Токаю” з високим витягнутим горлечком. Щойно увійшли охоронці з Шопеном, чоловік, який мав бути шифрувальником, вислизнув до сусідньої кімнати, схопивши на ходу креветку.

– Хвилину, – звелів Вебер.

Він також вийшов з бежевим папірцем у руках, а повернувся з білим, поклав його у теку, потім витяг з факсу третій документ, пробіг його поглядом і насупився. Увесь вигляд генсека свідчив: “Скільки справ”. За всіма ознаками його щось непокоїло. Потім зняв окуляри і оглянувся на щойно прибулих. Якийсь час дивився на

них байдуже, так, неначе йому коштувало чималих зусиль пригадати, хто вони, чим займаються, як розмножуються, скільки їм платять за годину чи скільки їх треба смажити. Нарешті ледь помітно усміхнувся, зобразив кінчиком вказівного пальця щось подібне на завиток і підсумував:

– Чудово. А тепер залиште нас.

Дует горил мав розчарований вигляд. Ратно поривався делікатно зауважити, але Перла доторкнулась до його плеча, і вони позадкували до дверей. “Ми будемо там, у коридорі, – попередила Перла. – Чекатимемо, хто його знає”. “Гаразд, – відповів Вебер, – гаразд. А, втім, ні, – раптом змінив своє рішення, – мабуть, зараз займіться молодю пані. Приведіть і її до мене”.

Залишившись наодинці з Шопеном, генсек глянув на нього так само швидко і байдуже, як щойно дивився на свої папери: не багато наснаги, коли на тебе отак мимохідь і косо дивляться.

– Сідайте, – нарешті запросив, – вип'єте чогось? Склянку вина?

Медова неувважність, поблажлива байдужість: так поводяться сильні світу цього, коли зустрічають на кухні смиренного листоношу, котрий приніс терміновий лист. “Сідайте”, – повторив. Шопен сів, заперечно захитав головою: “Дякую, ні”. “Ну, як хочете”, – погодився Вебер. Потім, витримавши паузу:

– Я точно не знаю, яку саме роль ви виконуєте у розвідці. Гадаю, рядовий агент, яких достобіса. Хоч би де я бував, навколо мене завжди повно таких суб'єктів, як

ви. Я вже до цього звик.

Ще один непривітний погляд, ще одна непривітна посмішка, ще одна пауза. Вебер узяв з таці устрицю, значно приязніше подивився на неї і поклав її, перелякану, назад, до родичок.

– Взагалі, я не зустрічаюся з такими, як ви, – провадив далі. – На це немає часу. До речі, і на заваді їм не стаю – від них, як звичайно, жодної загрози. Якщо виникає проблема – для цього є охорона, вона завжди напоготові. З вами ж дещо інакше. Є ця молодиця, яка..., з якою...

Він замовк, знову примружився, відганяючи спомин про Сюзі, щоб розвинути попередню свою тезу:

– Якщо виникають проблеми з такими суб'єктами, як ви, є два виходи, правда? Їх або на когось обмінюють, або знешкоджують. Особисто я віддаю перевагу обміну. Хоч... (На його чолі промайнув якийсь морочливий спомин.) А ви? Не хочете попрацювати на нас?

– Гадаю, що ні, – відповів Шопен. – Та й, зрештою, я лише технічний фахівець.

Усмішка Вебера розпливлася на добру дюжину ангстремів*. В його очах засвітився вогник:

– Точно. Саме тому. Для вашого випадку вже є прецеденти, багато прецедентів.

Плечі Шопена почали здійматись вгору, Вебер усміхався все ширше, його усмішка в істериці сягнула вже майже мікрона. “Щодо пані Клер..., – почав пояснювати він, але цієї миті у двері знову постукали. – Ну ось, гадаю це вона”.

---

* Одна десятимільйонна міліметра.

З'явилася Сюзі – у сірому ансамблі, у тому, що був на ній тоді, коли вони гуляли в парку ім. Шекспіра – каламутнооока. Сама. Не особливо дивуючись, глянула на Шопена: колись це мало статися. А біля неї вже сновигав генсек, підсував крісло, пропонував випити, вибачався за незручності, яких, звичайно ж, завдали його охоронці. Нехай не дуже сердиться на них – неотесаних, відданих справі, та, на жаль, примітивних, хоч і з прекрасним змістом за шкарубкою оболонкою. “Ні, – Сюзі у відповідь, – я прийшла сама. Я їх не бачила”.

– Але тепер ви мусите сказати мені, – наполягала вона тоном, у якому не відчувалося жодних ілюзій. – Ви майже обіцяли мені, вчора. Коли ми говорили по телефону. Я хочу знати, де він зараз.

Вебер завагався, потім, здалося, змирився. І Шопен, і Сюзі бачили, як він обійшов стіл з боку мушель, пішов до дверей, які вели за перегородку, відчинив їх, встроїв туди голову: “Все, – почули команду, – можете виходити”. Знову, як звичайно, пауза, потім з'явився шифрувальник.

Він увійшов, зачинив за собою двері, обперся на них спиною і обвів присутніх спокійний поглядом. Очі Сюзі побільшали вдвічі. “Освальде”, – можна було прочитати по її губах.

– Ну ось, – нахилиючись до Шопена шепнув Вебер. – Візьміть, наприклад, Клера. Це – прецедент.

На якийсь час запанувала глибока тиша, обличчя присутніх відбивали найрізноманітніші емоційні стани, атмосфера зробилася задушливою, стало важко дихати і... Саме у цю мить – ідеальний момент! – вхідні двері з

гуркотом відчиняються і на порозі з'являється висока постать темношкірого полковника Сека, вся в темно-синьому, як звичайно. Міцно стиснутий у його могутній чорній руці племініє хромований кольт марки “Даямондбек”. Єдиний постріл у напівтемній кімнаті – мов виблиск чималенького діаманта на облягаючій сукні фатальної жінки.

24

Полковник Сек, наставивши зброю на генсека і усміхаючись кутиками вуст, скомандував: “Не гаймо часу. Організовано робимо ось що: Вебере, ви лишаєтесь на своєму місці. Шопене, виведіть пані Клер – погуляйте у парку. Чудово! Тепер ви, Клере, йдіть до цих дверей. Вебере, стійте спокійно, жодних рухів!”

Полковник почувався невимушено, впевнено. Ніщо, здавалось, не могло порушити цю ідеальну систему: Вебер стояв нерухомо, Шопен підійшов до Сюзі. Проте Освальд навіть не зрушився, і це утворило порожнину в ідеальній системі. Серед цієї порожнини почав посвітувати факс: з якоїсь сфери всесвіту через ефір до “Парк Паласу” надходило повідомлення. Освальд Клер все ще стояв. Полковник все ще усміхався, не зводячи з нього очей. Але дуже скоро ці очі наповнились стурбованим нетерпінням, від чого весь його вигляд віддалено нагадав подобу Тита, коли Береніка забула свій текст*.

---

* Персонажі елегії “Локон Береніки”, яка увійшла до збірки Каллімахи “Причини”.

– Клере, йдіть, – наполегливіше і підозріливіше повторив він.

– Нікуди я не піду, – спокійно заявив шифрувальник, – Я вимагаю гарантій.

– Будьте розважливим, Освальде, – лагідно озвався Вебер. – Він же просить вас.

Обличчя Вебера просвітліло, він озирнувся на полковника. А той у відповідь спохмурнів так, неначе одна усмішка обслуговувала двох. Справжня добра усмішка завдовжки у кілька сантиметрів, але водночас така мінлива, що пурхала безтурботною пташкою від одного до другого: цієї миті пташка благоволила Сходу.

– Очевидно, він не хоче, – пояснив Вебер. – Може, йому заманулося залишитися. Може, й дама зволить залишитись. Хто його знає.

– Перевага сил на моєму боці, – уже знервовано захищався полковник, – зарубайте собі на носі. Якщо не хоче йти добровільно, доведеться йому допомогти.

– А де ж гарантії, про які він вас просить? – холодно запитав Вебер. – Та й які ваші сили зараз? Лікар? Так ви ж на нього покластися не можете. Що ж лишається, окрім цього аматора та старого художника?

Шопен ніяк не відреагував. Він навіть не обурився за слово “аматор”, він вважав, що Вебер прекрасно інформований. Але полковник вагається, не знає, що відповісти: в його системі з'являється нова порожнина. Кадр зупиняється: від вітру, який дме переважно зі Сходу, гілки найближчих дерев рівномірно постукують у вікно, як мотор проекційного апарату. Дія пожвавлюється,

коли знову відчиняються вхідні двері. Цього разу на порозі стоїть лікар Бельзунс – украй заклопотана людина, що навіює довіру, по-батьківськи турботлива, як колись, коли до обіду чергував ще у лікарні. Його незалежні очі вітають усіх присутніх водночас.

– Я по новини, – заявив, – пересвідчитись, що все йде нормально. Все за вашим планом, полковнику? Ситуація під контролем?

– Правду кажучи, від підмоги не відмовився б. У цій справі ви на моїй стороні чи ні?

Бельзунс миттєво визначився: “Не бачу підстав, щоб не допомогти вам”, – дійшов він висновку, спокійно витягаючи автоматичний “Юнік” із внутрішньої кишені. Після перенапруження полковник розслабився: “Дякую, професоре”.

– Прошу, – відповів утішений несподіваним науковим ступенем лікар-практик, перевіряючи бічний запобіжник. – Все одно я не можу відмовити вам у цьому після того, як ви викрали Звіт.

– Заметано, Бельзунсе, – кисло скривився Вебер.

Його голос прозвучав безгучно, обличчя витяглось. Мінливій посмішці стало сумно на його фізіономії, і вона одним махом крила знову перетнула простір: полковник відчув, як вона повернулася, тихо сіла у кутиках його губ і ніжно розтягла їх у ширину.

– Ну що ж, – тихо запропонував Вебер, – давайте поторгуємось. На певних умовах можна домовитись. Я маю досить свіжої і важливої інформації, можу скинути її вам. Це вас цікавить?

– Особисто мене не дуже, – відповів полковник, – але ваша ідея дуже зацікавить комітет зовнішнього спостереження.

Бачачи, як від цього удару зблід Вебер, він засміявся і обернувся до шифрувальника.

– А тепер, Клере, – опускаючи дуло своєї зброї, – ви зробите те, що звелить лікар. Вам будуть дані всі гарантії. В іншому разі я прострелю вам ногу, і вам все одно доведеться покластися на волю лікаря. Гаразд. Шопене, займіться Вебером.

– Чим? – відповів Шопен, – за допомогою чого ви хочете, щоб я ним зайнявся?

– Ви нічого не передбачили? – обурився Сек. – У вас при собі нічого немає? О-от, бовдур! Ви професіонал, Шопене, чи вайло?

– Я лише технічний фахівець, – нагадав Шопен.

– Техні-і-ічний фахіве-е-ець, – зневажливо повторив полковник. – Та гляньте на Бельзунса, у нього, принаймні, при собі є все, що треба. Професоре, у вас, бува, нема чогось і для Шопена?

– На жаль, ні, – відказав Бельзунс. – Можна заскочити до мене, але не думаю, що у нас на це є час. Якби ж я знав, то...

Полковник роздратовано витягнув з кишені двійко наручників і поклав їх поруч з устрицями: “Візьміть хоч це”. Потім порився за пазухою, з-під самого серця дістав крихітний “Колібрі” з рожевим перламутровим прикладом, неохоче подав його Шопену. З його численних пересторог було зрозуміло, які почуття до цієї автома-

тичної зброї він мав. “Йдеться про пам'ять, еге ж? Про надзвичайно тендітну річ з ультрачутливим курком, тому треба бути дуже обережним. Щоб у жодному разі він не падав, звичайно. Ду-у-уже делікатно перезаряджати, лагідно відкривати затвор, інакше зіпсується пружинка. Потім матимеш клопіт із запчастинами до такої моделі. Ясно?”

Шопен ніяково розглядав цю плоску зброю найвищого гатунку. Звичайно, людей можна убивати навіть з пістолета калібру 2.7, але ж ця – безпечна, стріляючи, вона пахне швидше рисової пудрою. “Дуже маленький, – оцінив він, – але який гарний. Все ясно”. “Ну, поїхали”, – підбив підсумок полковник Сек.

Вони виходили за встановленим порядком: Освальд Клер – першим, за ним Бельзунс, праву кишеню куртки якого обтяжував “Юнік”, за ними Сюзі, полковник ішов останнім. Шопен, випромінюючи лагідність, усміхнувся по-фельдшерськи, так, неначе замість наручників та “Колібрі” на того націлились катетером або компресом. “Прикро, але я змушений вас дещо іммобілізувати. Так, руки, будь ласка! Піднімемо трохи рукава, розслабимось і, опа, ось. Чудово!” Вебер не опирався, думав про інше: з голови не виходив натяк полковника на комітет зовнішнього спостереження, зрада не просто агента – господи, подумати лише – шифрувальника, здатного відтворювати в пам'яті все те, що фіксувалося раніше, вже не кажучи про фахову недбалість його горил у такий момент. Це попахувало крахом кар'єри.

За кілька хвилин, коли охоронці оголосили про себе

умовним стуком, Шопен став за дверима і, відчиняючи їх, щосили заїхав Ратно по потилиці прикладом “Колібри”. Попри радість, що отак вручну зміг звалити людину, якесь машинальне вагання змусило його перевести погляд на ювелірний примірник зброї, пересвідчитись, що ніде не пошкоджено перламутр, і миті зволікання вистачило для того, щоб на нього накинулась Перла.

Якщо часом трапляється битися з коханою жінкою, то щира правда й те, що з іншими жінками нагода побитися трапляється рідше. Але бентежив Шопена не брак досвіду, бентежило саме тіло несамовитої жінки, яке відчував своїм тілом і яке зводило нанівець шанси перемогти; до того ж Перла була результативніша, бо краще підготовлена до рукопашної, аніж звичайно бувають до цього готові просто кохані жінки. “Убийте його, Перло, – горлав тим часом Вебер, – зламайте хребта цій падлюці”.

Ратно, що стояв рачки, розігнувся, масуючи потилицю. Шопен зробив неперевершений оманливий рух, на частку секунди ухилився від міцних обіймів Перли і щосили штовхнув її, від чого вона відлетіла до свого “брата по духу” й звалилась на нього. Шопену здалося, що надто легко, і він шурхнув у ще не зачинені двері.

– Якого біса ви там робили? – лементував генсек, просягаючи Ратно свої сковані руки.

– Шукали ту шлюху, – пояснила, зводячись, Перла. – Ви наказали шукати її, от ми й шукали.

– Ви покидьки, – роздратовано кричав він, – ви найпаскудніші з усіх. Але я затямив, – кипів він, – я все намотав на вус. Зніміть з мене оце, Родіоне!

– Не зараз, – Ратно у відповідь. – Трохи пізніше.

– Ні! Та яка муха вас укусила, Родіоне, – завмер спантеличений Вебер. – Та ви з глузду з'їхали чи що? Негайно зніміть з мене ці фіглі! Та врешті-решт! Перло!

– Спокійно, – промовила Перла, – тихо. Не побивайтесь. Зачекаймо трохи.

Вона підійшла до вікна, з якого крізь гілки дерев побачила невеличку групу людей, що вздовж першого бункера огинала готель у напрямку гольфмайданчика. Шопен наздоганяв їх. Помітила, як полковник Сек протягнув руку, щоб забрати свій милий серцю “Колібрі”.

Полковник прискіпливо обдивився своєю крихітку, обнюхав її, потім процідив: “Гаразд. Все нормально. Вам не довелося його застосовувати?” “Майже ні, – відповів Шопен”. Швидко перетнули низько стрижений газон у напрямку причалу на озері. Там чекали недовго; Шопен дивився на Сюзі, полковник на свій “Патек-Філіп”, Бельзунс водночас на все, а Сюзі то на плесо озера, то на свого чоловіка. Звідкись ліворуч почувся хрипкий скрип, що ставав усе голоснішим. То був скутер, яким керував Муезі-Еон і тепер маневрував, щоб пристати до понтона.

– Вперед, – скомандував полковник Сек, – сідайте всі троє.

– А ви?

– Я – ні, – відповів полковник. – Відтепер все це мене не обходить.

Сюзі сіла на корму скутера першою, Освальд Клер поруч, а Шопен біля Муезі-Еона спереду. Невдовзі полковник відвернувся, а коли човен відпливав, лікар махнув

їм рукою. Потім обоє пішли до готелю. “Давай, вже можна, – скомандувала Перла”.

Ратно зняв з Вебера наручники: “Ну, ходімо”, – і вони вийшли з номера. Згорблений, переможений генсек увійшов у ліфт, а в голові крутилося одне: куди він міг прийтись той ціаністий калій. Вийшли з готелю. Вебер ішов услід за Перлою і Родіоном, які повільно спускалися сходами тераси, потягуючись і знімаючи напруження, як після матчу в душовій. Помітивши їх, Бельзунс здригнувся і потягся до зброї.

– Облиште, – заспокоїв його полковник. – Ці двоє відтепер мої.

25

Колись на місці озера були великі піщані кар'єри, їх згодом засипали. Напустили води, привезли човни, залишили трохи піску для облаштування пляжу, а недалеко від пляжу, на воді, поставили вежу великого діаметру з трамплінами, платформами, металевими драбинками. Ця вежа виглядає як пофарбована у біле бурова вишка. Наступного літа плаватимуть ще й водні велосипеди, ковзатимуть серфінгісти, сопітимуть веслярі; щовечора один з човнів, напівзанурений у воду, відіграватиме роль кульмінації у величному фіналі присмерку, але й це вже позаду. Нині початок весни, пополудні, небо вияснилось. Підковою на ламаній лінії горизонту сонце відрами ллє свій пурпур у крижані води штучного озера.

Під час переправи Шопен жодного разу не озирнувся

ні на “Парк Палас”, ні на подружжя Клерів, яке мовчки сиділо позад нього. Зі скутером у Муезі-Еона були проблеми, його одяг зовсім не пасував ситуації. До речі, судном він керував так само, як своїм Рено-8, за винятком хіба що того, що човен вів прямісінько до відкритої могили, так, неначе хотів позбутися його і якомога швидше.

Отже, вони швидко дісталися берега, де парк відпочинку мав вигляд гарно зачесаного з боків газону. Але, як жертва надто бурхливого розвитку, газон страждав від диспропорцій своєї площі; він хирів у цьому занадто великому, занадто новому зеленому вбранні, як мордується гарно вихований молодий велетень, не знаючи, що робити зі своїм тілом. Протягом тижня о такій порі сюди ніхто не навідувався окрім трьох бігунів, що не бачили один одного, зникаючи за пагорбом і знов з'являючись з-за пагорба, позначеного низеньким деревцем. Цей акуратний, безбарвний і старанно прибраний пейзаж виглядав так само неприродно, як розфарбована тканина чи гласність. Єдиним виразним місцем тут був довгий чорний автомобіль, що стояв на крутому схилі недалечко від берега, та постать худорлявого, непримітного чоловіка, який заляк на березі водоймища біля примітивної системи причалювання – великого залізного бугеля, вращеного у бетонні консолі.

За кілька метрів від берега Муезі-Еон подав Шопену товсту косу канату, і той кинув його цій постаті. Вона, косо нахилившись, зловила канат, протягла його в отвір бугеля, вхопилася за ніс човна і кинула канат назад Шо-

пену. Освальд Клер вистрибнув на берег ще до того, як човен повністю причалив і, швидко віддаляючись, пішов так, наче знав дорогу. Трохи позаду йшла Сюзі. Шопен обкрутив канат навколо клина, незмигну спостерігаючи за тим, як двоє наближались до чорного автомобіля. Освальд озирнувся до Сюзі, щось сказав, ляснув легенько по одній із кишень своєї куртки. Жінка відповіла крижаною посмішкою, якої Шопен ніколи не бачив на її обличчі. Муезі-Еон перервав цей контакт.

– Ходімо, – обережно вилазячи зі скутера, кинув він.

Ми, європейці Заходу, ду-у-же рідко маємо змогу бачити такі величезні машини, як оцей довжелезний чорний автомобіль. Такі моделі, очевидно, займали б надто багато місця на наших малих теренах. Щоб відкрити для себе лімузини подібного формату, які турботливо збирає робітнича еліта на конвеєрах Зилу чи, може, Б'юіка, треба обнищпорити величезні простори по той бік Атлантичного океану чи роздолля за річкою Дніпром. У цієї машини по троє бічних дверцят з димчастим склом вели до трьох рядів шкіряних перлинно-сірих крісел. Короткі хитромудрі антени, прилаштовані на задніх крилах, давали змогу ловити усі радіохвилі світу, а капот без особливого дискомфорту можна було використати для столу на тринадцять персон. Шопену ніколи не доводилось зустрічати таку машину в Паризькому басейні. Він пішов услід за Муезі-Еоном. Недоладна постать тягла свою ногу на кілька метрів позад них.

Шопен раніше ніколи не бачив чоловіка, котрий через опущене скло із сидіння середнього ряду розмов-

ляв з Освальдом Клером. То був шістдесятилітній чоловік тендітної статури, що потопав у сірому костюмі, який зливався з барвою крісла. Здавалось, що він не сидів, що крісло засмоктало його, що він злився з ним, а на поверхню виступало лише обличчя з маленькими жвакими очіцями, з тонкими губами, та ще вивалилися з крісла його витончені руки, приплюснуті, як підлокітники, і готові будь-якої миті ввалитися назад. Жовта “Голуаз”, від якої на кінчиках пальців здіймався струмінець сірого диму, здавалося, тліла сама собою, неначе її забули у змінній попільничці край підлокітника.

Коли Шопен дійшов до машини у супроводі Муезі-Еона та постаті, яка відразу ж умостилася за кермом, Освальд Клер саме витягнув з кишені малесенький предмет і подав його чоловіку в машині.

– Головне тут, – казав він. – Звичайно, за таких обставин я не зміг забрати всього.

Шопен не міг розгледіти форм того предмета у руках чоловіка Сюзі, але він справді був настільки ж крихітним, наскільки товстими були всі три стіни, заставлені теками, які шість років тому викрав перебіжчик.

– Стандарти, – зажадав Меріленд. – Сподіваюсь, ви змогли добути стандарти.

– У трьох версіях, – підтвердив Клер, – з усіма правками Ратіна і ще меморандум Буайяджана. Тут ви знайдете також протоколи засідання технічно-проектувальної групи та більшість їхніх звітів комітету зовнішнього спостереження.

– Комітет зовнішнього спостереження, – меланхо-

лічно пригадав Меріленд. – От якби ж то мати хоч щонебудь і про це.

– У мене є їхні внутрішні викладки, – відповів Клер. – На чотири роки.

– Що? – здивувався Меріленд, – вони випустили вас з усім цим?

– Тільки без ілюзій, – заявив Клер, – їх це влаштовує. Якщо я їду начебто зі справжніми документами, у них з'являється більше підстав розправитися з Вебером. За межами комітету ніхто ні сном ні духом не відає, що ця інформація вже не варта уваги. Вони вже давно надумали змінити матеріально-технічне забезпечення, отож, їм на це наплювати. Все це має тепер лише дуже відносний інтерес.

Важко дихаючи, з'явилося троє бігунів – такі собі доісторичні коні: один з пов'язкою на лобі, в другого з вух стирчав плеєр, третій був просто у білій футболці. Клер перечекав, доки вони пробіжать.

– Існує ще справа Жаспара, пригадуєте? У мене вона теж є.

– Це вже і в нас є, – скромно повідомив Меріленд. – Цю справу ми вже маємо.

– Та, що є у вас – облуда. Вони передали її через Морса, правда ж?

– Їй Богу, правда, – відповів Меріленд. – Здається, через Морса... Стривайте... Ви ж не хочете сказати, що Морс?..

Клер промовчав.

– О Господи, – міркував собі Меріленд, – нікчема

Морс. То він... А я йому... Є й інші імена?

– Кілька є. І ще всякі дрібнички, кілька списків.

– Порядок, – сказав Меріленд, гасячи свою цигарку, – все нормально. Розглянемо все по порядку на дебри-фінгу. Сідайте. Сідайте всі в машину.

Усі розсілися: Сюзі спереду біля водія, Шопен з Муезі-Еоном позаду. Клер з Мерілендом залишилися там, де й сиділи.

– І, нарешті, – зауважив Клер, – у всьому цьому галасі виведіть з гри полковника.

– Що правда, то правда, він таки перегинав палицю, – визнав Меріленд. – Проте він і сам цього хотів, зовсім недавно побажав піти.

– Для мене добре, що вони обмінюють мене на полковника, – полагіднішав Клер. – Гадаю, він повернеться назад з Вебером. Просто дивно, що вони йому віддають посаду Вебера. Якщо тільки це для нього не смертний вирок.

– Вони вас обмінюють не на Сека, – уточнив Меріленд, – а на ліквідацію Вебера. А полковник викрутиться, не турбуйтеся. Я знав його ще у п'ятдесяті, в університеті ім. Патріса Лумумби. Він і тоді вже умів вийти сухим з води.

Через приміську зону лімузин мчав до Парижа, Шопен уже не дослухався, про що там говорять боси. Муезі-Еон мовчки сидів поруч. У блокноті для малювання він накидав під різними ракурсами ескізики швидкоплинного пейзажу. Шопен дивувався, як йому вдається ухопити тему в цьому оточенні: під удаваним розмаїттям

передмістя усе в ньому, здавалось, було відбитком одного і того ж тягаря, одного й того ж смаку. Жодна форма на жодному тлі не мала жодного сенсу, все було нечітке, розмите. Та, зрештою, Шопен уже нічого не роздивлявся, короткозорий, мов кріт, що зарився у рідну нірку, туманно думав про свою долю пішака, підставного гравця. Нарешті в'їхали у Париж.

Вулиця де Ром, робітники фабрики дзеркал саме завантажили побитим склом самоскид. Коли чорний автомобіль зупинився перед будинком Сюзі, самоскид уже від'їхав, обдаючи фасади сутінковим калейдоскопом. “До завтра в офісі, – попрощався Меріленд з Клером. – Мої вітання та найщиріша дяка мадам Клер”. Мадам Клер промовчала. Подружжя вийшло з машини, навіть краєм ока ні на кого не глянувши. “Ліворуч, Віто, – наказав Меріленд і повернувся до Шопена. – Куди вас довести?”

Впродовж всього бульвару де Курсель до самої площі де Терн Шопен обмізковував, що робитиме цілісінський вечір на самоті, біля свого вікна. Банка консервів, потім трохи часу зі стілпонами, потім фільм по телевізору, Маріанна з її “добраніч” усій країні, і, нарешті, все кінчається тим, що лягаєш у ліжко. Завтра вранці звична пошта, бандероль і брошура, а ще листівочка – з одного боку якої океан, з другого – коротенький текст: “Чекай на мене. Сюзі”.

– Стоп, – попросив він, – приїхали. Висадіть мене тут.

Жан Ешноз - народився 26 грудня 1947 року в Оранжі, у родині лікаря. Вивчав соціологію в Екс-ан-Провансі. Рішення стати письменником прийняв ще в дитинстві.

Вже другий роман Ешноза – “Черокі” (1983) – було відзначено премією Медічі, яка вважається у Франції премією літературного авангарду. Преса тоді проголосила Ешноза “прозаїком вісімдесятих”. У 1990 році він отримує найпрестижнішу літературну премію Європейського союзу – Арістейон, а в 1999 – найвідомішу й найпочеснішу у Франції Гонкурівську премію, за свій дев'ятий роман “Я йду”.

Про себе Ешноз повідомляє, що в літературі не терпить, щоб ним командували, і воліє кида-тися назустріч стилістичним пригодам. Він полюбляє джаз – звідси й ритмічна гострота, й розгойдування його фрази, й легкість та відчуже-ність тону.

Герої Ешноза – зовсім непрості істоти. Вони, не моргнувши оком, переживають різні неперед-бачувані події, здається не постають проти обста-вин, не сповідаються і на перший погляд нічого не відчувають. Ешноз спостерігає за поведінкою своїх персонажів в лорнет, він описує героїв через оточуючі їх предмети. Опис нейтральний, фак-тичний, точний, надійний (кожне слово точно дібране й нагадує технічний термін), немов соціо-логічне дослідження. Але окрім відчаю й безнадії автор додає гумору й глузування. І роман стає легким і розважальним.

Письменник перетворюється на кінорежи-сера, а його гостре перо стає камерою, яка знімає найдорожчі для письменника теми: втеча, рок, таємниця жінки. Камера без ілюзій фіксує чис-ленні деталі: від макро- до мікроскопічних. Вона доходить до самої суті речей.

Письменник грає з читачем, і ця гра надзви-чайно його приваблює.

* премія Медічі за “Черокі”, 1983 рік;

* премія Арістейон за “Озеро”, 1990;

* премія Десембр за “Високі Блондинкі”, 1995;

* Гонкурівська пре- мія за “Я йду”, 1999.

Prix Aristeion

Арістейон – літературна премія Європейського Союзу – заснована в 1990 році країнами Євросоюзу в рамках програми “Книга в Європі”. Назву “Арістейон” запропонувала акторка Меліна Меркурі, яка займала на той час посаду міністра культури Греції: грецькою це означає “кращий”. Місцем проведення конкурсу стає місто, якому в той рік випала честь бути Культурною столицею Європи.

Щорічно в лютому кожна країна Союзу висуває на конкурс двох письменників. У журі входить 15 чоловік, що представляють усі країни Союзу. Користуючись консультаціями фахівців, члени журі готують найдокладніші відгуки про твори, що надійшли до них. Відгуки повинні відповідати досить суворим вимогам: докладний аналіз тематичних і естетичних особливостей тієї чи іншої книги, а також визначення ролі автора в сучасному літературному процесі Європи.

У вересні журі вибирає з довгого списку кандидатів шість фіналістів. Безсумнівно, увійти у фінальний “короткий” список премії Арістейон теж дуже почесно. Фіналісти потрапляють у коло уваги преси, у різних країнах проводиться ціла серія літературних вечорів, “круглих столів”, дискусій за їхньою участю. І це теж є обов'язковою частиною преміальної програми, адже її ціль, за задумом засновників, – “поглибити інтерес до літератури, а також сприяти культурному обміну між різними країнами Європи”.

Першим лауреатом премії Арістейон в 1990 році – в рік її заснування – стає Жан Ешноз.

Читайте в серії

Амелі Нотомб

САБОТАЖ КОХАННЯ

“Саботаж кохання” – історія одного справжнього безмежного почуття, яке може народитися тільки у семилітньому сердечку – блискучий досвід проникнення в таємні куточки людської душі, розповідь, сповнена літературних алюзій вищого порядку.

Роман отримав три літературні премії, а Амелі Нотомб увійшла до когорти найбільш багатообіцяючих письменниць нового покоління.

Авторка любить провокувати, шокувати і говорити граничні відвертості. У неї японське дитинство і китайська юність. Амелі Нотомб вважає, що письменство – це продовження дитинства та засіб здихатися самотності.

Незабаром вийде в серії

Шань Са

ТА, ЩО ГРАЄ В ГО

“Та, що грає в го” – роман тридцятиодно-річної письменниці китайського походження, яка останні тринадцять років живе в Парижі і пише французькою. У 2001 році, він отримав “Гонкура від журі ліцеїстів”.

Дія відбувається у Маньчжурії в 30-і роки, у період японської окупації. Непарні глави роману написані від імені шістнадцятирічної дівчини, що грає в го, а парні – від імені японського офіцера – сталегового самурая, – який одного разу став її партнером по грі на площі Тисячі Вітрів у маленькому місті на півночі Маньчжурії... Усе розділяє закоханих: релігія, звичаї, країни, війна. Вони зустрічаються, вони люблять один одного, без жесту, без слова, без кінця, у той час як Китай хитається під ударами загарбника... Мрії і мовчання плетуть нить цього роману.

Готується до друку

Жан-Крістоф Руфен

АБІССІНЕЦЬ

Жана-Баптіста Понсе, небагатого аптекаря, любителя пригод, Король-Сонце відряджає лікарем до Негуса Абіссинії з таємним дорученням. “Жан-Ба” погоджується на небувалу місію, сподіваючись по поверненню отримати дворянський титул, який дозволить йому оженитися на прекрасній панні Алікс. Ось тут-то й починається захоплююча, сповнена відкриттів та несподіванок подорож шляхом торговців прянощами, від Каїру до Гондару, столиці Абіссинії, а потім – до Версалю. На цьому шляху нам доведеться пересісти з верблюда на коня, і відкрити, що цей роман – ще й проповідь проти нетерпимості й фанатизму, повчальний урок гуманізму.

Жан-Крістоф Руфен, лікар, колишній віцепрезидент “Лікарів без кордонів”, відзначений найпрестижнішими літературними преміями Франції, отримав за “Абіссінця” Гонкура за Перший Роман та Премію Медітеране 1997 р.

Готується до друку

Дідьє ван Ковлер

РИБКА КОХАННЯ

Роман молодого французького прозаїка, драматурга і критика, відзначеного багатьма літературними преміями, Дідьє ван Ковлера “Рибка кохання” написано напрочуд просто, легко і вишукано. Звичайні слова складаються якось так, що занурюєшся в книжку з головою.

Під час аукціону, Філіп, безтурботний молодик, без тями закохується у незнайомку: Беатріс. Вона баскетболістка і відвідувачка в'язниці, живе у своїх бабусь і зберігає піранью у формаліні, на пам'ять про свого батька зниклого в Амазонії. “Рибка”, від пригод, що почалися з непорозуміння, веде цю незвичайну пару до Венесуели... Ця пронизана гумором епопея кохання, вибудована рельєфними, яскравими персонажами, змушує розсміятися, але й замислитися. Диявольський ритм повного несподіванок роману тримає читача у постійній напрузі.

Роман “Рибка кохання”, відзначений у 1994 року Премією Роже Німьє.

Планується до видання

Амін Маалуф

САМАРКАНД

Амін Маалуф – сучасний французький письменник, виходець з Лівану, лауреат Гонкурівської премії – у романі Самарканд зводить трьох найцікавіших персонажів: Омара Хайяма, перського поета і математика 11 століття, мудрого візира Персії і фанатичного засновника Ордена Вбивць.

Ми простежуємо неймовірну історію рукопису Омара Хайяма “Самарканд”. Через тисячоліття після її написання молодий американець присвятить своє життя пошуку цієї священної книги, а читач піде за ним через середньовічні Персію, Багдад, сучасні США. Амін Маалуф – прекрасний оповідач – у романтичній манері зображує великі історичні події, місця, що захоплюють дух. І не випадково у 1988 році цей роман був визнаний гідним Премії Будинку Преси.

Книги видавництва “Port-Royal”
що вийшли в рамках
Програми “СКОВОРОДА”

Левінас Е.

Етика і безконечність:

діалоги з Філіпом Немо.

Переклад з французької Олега Білого, докт. філософ. наук.

серія “Філософські першоджерела”

Мальбранш Н.

Про пошук істини:

Міркування про природу людського розуму й спосіб, у який його слід використовувати аби уникати заблудження в науках.

Переклад з французької Олега Хоми, докт. філософ. наук.

Руссо Ж.-Ж.

Про суспільну угоду,

або Принципи політичного права

Переклад з французької Олега Хоми, докт. філософ. наук.

Замовлення надсилайте за e-mail: port-royal@oldbank.com

Жан Ешноз

Е – 44 Озеро. – К.: Пор-Рояль, 2003. – 160 с. – (Серія Лауреати літературних премій).

ISBN 966-7068-09-9

“Озеро” – це сучасний постмодерний шпигунський роман, із стеженнями, зникненнями, викраденнями. Для героїв роману – науковця, що вивчає мух; чиновника, який одного дня загадково зникає; художника, якому для передачі інформації достатньо пензля – шпигунство – повсякденність, але завдяки іронічному викладенню, їх історія починає грати фарбами, інколи зовсім несподіваними для читача. Автор додає гумору й глузування і роман стає легким і розважальним.

Жан Ешноз, проголошений французькою пресою "прозаїком вісімдесятих", – лауреат найпрестижніших літературних премій: Гонкурівської, Медічі та Арістейон.

Жан Ешноз

Озеро

Роман

*Відповідальний редактор Л. В. Жадан
Макет і верстка Ю. О. Колактіонова
Коректори: С. Кучкінова, О. Павленко*

Здано до набс.ру 12.01.03. Підписано до друку 17.09.03.
Формат 60x100/32. Папір Книжковий Classic.
Гарнітура "Minion Cyrilic". Друк офсетний.
Ум.-др.ар. 5,00. Ум-вид.ар. 4,2. Тираж 5000.

Видавництво "Port-Royal"
Адреса для листування: Київ, вул. В. Васильківська, 45, 8.
Тел. 456-31-41, e-mail: port-royal@oldbank.com

Jean Echenoz

Prix Aristeion

Prix Goncourt

Prix Médicis

Minuit

LAC

ISBN 966-7068-09-9

9789667068097

Écrits des prix littéraires